

**Sequitur Preceptum
Quintum. scilicet Non oc-
cides. Capitulum primum**

Preceptum Quintum est
Non occides. De
quo tria principaliter
sunt videnda. **P**rimo
de homicidio in se. **S**ecundo de
causis homicidii. videlicet proximo
et proximo qui sunt ira. invidia.
odio. detractio. et alie filie inui-
die. **I**tem reconciliatio obmissio.
et fraterne correctionis que omnia
causa sunt vel esse possunt homicidii
corpis vel anime. et hic prohibetur
Tercio de scandalo. et de derisio-
ne. que occasio sunt occisionis
anime et corpis. De homicidio
in se tria ponuntur. **P**rimo quomodo
iuste quis occidere possit. et quomodo
modis iniuste. **S**ecundo quomodo
non alie lesiones corporales etiam
sub hoc precepto prohibentur.
Tercio de his que valent ad
fugendum a detestandum homi-
cidium. **Q**uintum ad primum no-
tandum secundum the. 2. 2. q. lxxiiij. quod du-
plex est occisio. quedam iusta. alia
iniusta hic prohibita. **A**d occi-
sionem iustam hominis tria requi-
runtur. **P**rimo causa iusta. ut
quod occidatur pro culpa. pro qua
tale mortem et occisionem meru-
erit. unde exod. xxij. maleficos
non oportet vivere. **S**ecundo

ris ordo. et maxime quod homini occi-
sio iubendo vel exequendo fi-
at ab eo qui habet auctoritatem le-
gitime potestatis. ut iudex vel princeps.
unde numeri. xxv. homicida sub
testibus punietur. **E**t deuter. xxi. **F**ili-
us iobediens parentibus iubetur ad
seniores civitatis et ad portas
iudicij duci. **N**o. xiiij. quod iudi-
cas alienum servum domino suo stat
aut cadit. **T**ertium requisitum
est iustus animus. ita quod iudex
mandans et minister exequens oc-
cidat propter bonum finem et rectam
intentionem. ut propter obviacionem
iusticie et correctionem culpe. unde
deuter. xvi. quod iustum est. iuste exe-
cutionis. **I**udex igitur vel princeps
vel alius secundum talia tria occidens
non peccat. ut augustinus probat. i. de
civili. dei. et hec occisio non prohi-
betur. sed iniusta occisio hominis non
animam irrationalem. in qua quis do-
minum habet. quia huiusmodi licite potest uti
occidendo. **I**deo alia est occisio
hominis iniusta hic prohibita. et
fit quadrupliciter. **P**rimo quando oc-
ciditur innocens que nullam penam
meruit. **S**ecundo quando occiditur
nocens. et que meruit puniri. licet
non meruit mori. sed minorem
penam. **T**ercio quando qui meruit
mortem occiditur: non servato
legittimo ordine iuris. maxi-
me quando occiditur ab eo qui
non habet auctoritatem legitime potestatis.
Quarto quando quis occidit

p culpa sua. a ab hñte auctoi-
 tatem s; non sit iusto aīo vel fi-
 ne. ut amore vīdicte v; ppter
 aliū aliqūē idēbitū finē. ¶ **F**it
 aut trāsgressio. xv. modis cōi-
 hoc pceptum. put colligit ex
 th. 2. 2. q. lxiiij. Et ex alexan. de
 hal. in suo terco. q. xx. **P**rio qñ
 iudex vel alter occidit innocen-
 tem voluntarie. puta eū q̄ nul-
 lam penam apd iudicē meruit
Exo. xxij. Innocētem et iustū
 ne occidas. **S**ecdo qñ iudex v; **S**
 ali? volūtaie et scienter occidit
 qui meruit penā corpalem. sed
 non mortē. puta aham penam
 carceris. s; v; vbera cōis v; simi-
 lem. **T**ercō qñ iudex vel alē oc-
 cidit volūtaie vel innocētē v; **V**
 nocentem. non seruato ordine
 Juris pre tacto. maxime si occi-
 dens nō h; auctoitatē legitīe
 ptātis. ut qz nō iudex vel qz in
 bello non iusto occidit hostē
Vñ Actū. xxv. Non est cōsue-
 tudo romanis. qz aliquis dam-
 netur. **P**rius q̄ is qui accusat
 pntes habeat accusatores. et
 locū defendendi accipiat. nul-
 lus enī ut dicit **Aug⁹.** de ci. dei.
 h; auctoitatē recipiēdi vitam
 alteri qui auctoitatē a deo nō
 accepit q̄ dicit deut. xxxij. **E**go
 occidiam et ego vīuere faciā. p-
 cutiam et ego sanabo. ac. **Q**u-
 to qui occidit hōiem mala intē-
 cōne. etiā alias reū a accusatū

sufficiēter. pūta lūoē vīdicte.
 aut appetitu pene. **Q**uāto q̄ oc-
 cidit opulsus necitate euitabi-
 li tñ. puta qz inuadentē se et oc-
 cidere volētē euadere posset fu-
 giēdo vel adiutorū aliorū in-
 uocādo. et nō vult ppter vēcundi-
 am. Aut alio aliquo mō posset
 se saluare s; nō vult. et occidit
 eū talis homicida est cōtr hoc
 pceptum. ut cōmūter tenēt do-
 ctōres. ¶ **S**exto qui dando
 operā rei illicite. a quā euitare
 debet; occidit hōiem casu. a p-
 ter intencōnē. ut qui violēter
 pcutit vterz pgnantis. non in-
 tendens occidere infātem. nec
 matrem. si inde sequatur mors
 mulieris. vel fet⁹: reg est hōmi-
 cidij. maxime si fetus fuit aia-
 tus **Exo. xxi.** Quia dat opam
 rei illicite. **V**el si q̄s piciat lapi-
 dē vel iaculū versus locū. vbi
 trāsitus hōminū esse consueuit
Idem est iudiciū. et sic de simili-
 b; **S**eptimo. qui dando opaz
 rei licite nō tñ adhibēdo dilige-
 tiam debitam. occidit pter intē-
 cōnē hōies; **V**t si quis i loco pb-
 lico vbi consueuerūt hōies trā-
 fire secat arbore. dat opaz rei li-
 cite. **S**i si nō adhib; dilige-
 tiam debitā. vic; circūspiciēdo. Aut
 alte clamando ut sibi caueant
 hōmines: occidatur aliquis: re-
 us est. homicidij. **D**e quo casu
 deutro. xix. habes. a sic de alijs

Quintum

Preceptum

Octavo qui vult a intendit alium iniuste occidere. coram deo homicida est. etiam si nunquam exequatur ope. vñ sup illud deus. vñ. Non occides. dicit glō. re vñ voluntate. Nono qui iubet aliquem iniuste occidi. ut pilatus. manus lauans xpm pcepit dari militibus et crucifigi. **D**ecimo qui suadet a consiliū dāt ad iniquā hōis occasionē. aut p tali iniquā hōis occasionē instat fienda et rogat. Et sic fm marcū iudei xpm crucifixerūt hōa tertia linguis. vñ fm aug9. piculose decipiuntur. q̄ est imāt non homicidas illos quoz consilio. fraude vel exhortatione hōies occiduntur. Undecimo qui odit proximum qui vult de se dicit rat. vel operat sibi mortem. a hoc solū ex appetitu vindicte. et malū alterius. vñ de. i. ioh. iij. Qui odit frēm suum homicida est. scz mente a voluntate. quā deus principalit̄ respicit. Duodecimo. q̄ negligit p posse a morte liberare hōie; quē nō scit positū in extrema necessitate a piculo vite. ut cū nō scit aliquē hōie; i tali articulo constitutū: q̄ circa eum apparēt signa pbabilia extreme necessitatis future. n̄ ei sbueatur. si tunc hō negligit illi p posse sbuemire de suo dando. aut aliū de pcurādo: homicida reputatur. a agit cōn p̄sena

Capitulum

Primum

preceptū. vñ Amb. pasce fame morietē. si non paueis occidisti. Et aug9. li. octa faustū. Si incurras in eū famelicū. q̄ moi posset nisi porrigēdo cibū sbuemas. iam tu homicida teneberis. **T**ercōdecimo mulier que est causa abortus. seu ex nimia ingluuie. aut ex nimia strictitudine vestimentoz. ad lasciuia ordiata. aut ex nimia agitatione forte in choreis corporis. aut alijs similib; vanis. aut q̄ cūq; alio indebito mō. Et si fetus iam sit animatus: tūc peccatū est gū9. qz est verum homicidium. **C**irca hūc modū tā viri q̄ mulieres interdū rei sunt qui luxuriantur cū impregnatis. vñ de dicit dñs Alb. li. suo de aialib9. li. ix. trac. i. c. ij. **S**epe accidit in q̄t q̄ quedaz mulieres simul abortiūt. a capiūt. ita qz in vno concubitu vn9 exit p abortū. a alt̄ intrat p cōceptum. a hoc frequenter accidit in hōis q̄ multum delectantur in coitu. **S**epe etiam cōtingit qz qñ vir coit cū muliere p̄gnate post octauū mensem opletum. mulier abortum facit. a ideo piculosum ē tales mouei saltādo aut choifando post cōceptū. qñtūcūq; semen bene receptum sit. **N**ulla autem aliozū aialū femina oīno ab hōie recipit a sustinet coitū

Quintum**Preceptū**

post impregnationem. mulier vero tunc plus appetit. equa tamen aliquando simile patitur. **Hec** ibi. **I**dem libro. x. tracta. ij. ca. ij. dicit qd cauendum est etiam. tam viro qm impregnate mulieri a multis alijs. **C**asus inquit abortus concepti fetus sunt multi valde. **A**liquando fit abortus ex percussione. aut ex casu ab alto. aut per exercitium corporale laboriosum. aut ex vehementi saltu. **A**d huc et passiones anime aliquando faciunt abortum. **S**icut ira vehemens. aut tristitia. aut timor. **S**imilit faciunt aliquando frigus superfluum aeris. et etiam superflua calida. **V**nde longa balnea medicie etiam eis prohibent. **F**it etiam aliquando abortus ex replecione vehementi. aut facilitate plurima naukata. **I**dem li. ix. tracta. ij. ca. viij. dicit. **F**emina obstetricandi indiget magno exercicio. eo qd de facili in partu periclitatur. **M**ater et partus. nisi vterque caueatur valde. **H**ec de alberto. que tamen non sunt oia predicanda vulgo. nisi quedam et cum cautela maxima. ne discant malefacere qui nesciunt. **Q**uarto decimo peccat contra hoc preceptum qui dat mulieri venenum sterilitatis. aut mulier que homini recipit propter hoc ut iam non concipiatur puer. **A**ut quocumque

Capitulū**Primum**

alio modo illicito impediunt voluntarie. ne commixtione viri et mulieris fetus concipiatur.

Quinto decimo peccat homicidio qui sibi manus imicit. se voluntarie occidendo. nisi ex speciali dei reuelacione certa hoc fieret ut de sampsoe dicit **A**ugustinus primo de ci. dei. **I**n quolibet alio casu peccat mortaliter se occidens. et tanto grauius quanto agit contra naturalem inclinationem. quam quilibet tenetur se diligere ex ratione. et diligit naturaliter. et sic peccat contra naturalem inclinationem. id est contra caritatem sui. et contra iustitiam communem cuius membrum est et sibi admittit homo tempus penitendi. hic etiam reus est sui qui sic viuunt vel agunt propter quod vitam suam nobilitate abbreviat. et nobiliter accelerat mortem. **V**nde **J**eromimus dicit. **E**lon refert vtrum puo tempore. aut magno te interimas. **E**t hoc secundum bonauenturam. i. iij. di. xv. contingit dupliciter. **P**rimo cum quis sibi diminuit vitam et accelerat mortem. et facit hoc scienter voluntarie. et ex intentione. **E**t de illo loquitur **J**eromimus. et est graue peccatum. **S**it exempli gratia inter plura vnum exemplum. **A**lquis se sanctum putat vel iustum. ut securus de gloria iam impacies propter se affligit per indiscreta ieiunia.

vigilias. et cetera exercitia cor-
 palia. et propter hoc sibi abbre-
 uiet vitam ut cito sit cum christo
Tales male agunt et perducunt non
 nunquam vitam presentem et futuram. Si-
 cut simile legitur in collatione pa-
 trum collatione .ij. moysi de patre
 qui se in puteum precipitavit. Se-
 cundo contingit hoc cum quis sibi ab-
 breuiat vitam et accelerat mor-
 tem. dando opera rei inutili superua-
 cuae et illicite. ut solet fieri per mi-
 niam crapulam et superflua potatione.
Illud est contra primum preceptum.
Quo ad .ij. principale notandum
 est. 2. q. cxxij. q. licet in hoc ma-
 dato exprimitur solum homicidium
 cum dicitur. Non occides. tamen in illo ho-
 micidio tanquam in principali et
 maximo corporis nocumeto intel-
 liguntur omnia alia corporis nocu-
 meta prohibita et naturalium le-
 sio. puta mutilatio. vulneratio.
 incarceration. verberatio. quater lesio.
 et similia. primo prohibetur etiam
 afflicto talia inferendi. vel op-
 tatio. vel consilium. iussio et consensio.
Sicut dictum fuit de homicidio.
 unde in talibus contra hoc preceptum
 fatiunt multi. Primo iudex vel
 alius qui innocentem verberat. vul-
 nerat. et similia facit. qui talia
 in eo non meruerit quod sibi im-
 ponit. Secundo iudex vel alius
 qui nocentem lederet. vulneret.
 carcere. et similibus. sed plus quam
 meruit. Tertio qui talia face-

ret nocenti non secundum ordinem iuris.
 maxime quando ledens non habet primum
 endi legitimum potestatem. Quarto
 iudex vel priuata persona muti-
 lans vel ledens nocentem etiam
 secundum ordinem iuris. qui non facit
 talia iusto animo. sed vindicta.
Quinto qui dat operam rei illicitae.
 et per hoc ledit aliquem in
 corpore. ut in exemplis prius de
 homicidio patuit. Sexto qui
 dat operam rei licite. non tamen
 adhibet diligentiam debitam. et sic
 ledit ut prius. Septimo qui
 iubet. suadet. vel auxiliu[m] dat. vel
 homicidio. ut iniusta lesio iusto p-
 ximo inferatur. vel etiam qui ma-
 licose retrahit eum. qui hoc de-
 fendere vult. aut conseruare
 ab homicidio iniusta lesione. Octa-
 uo qui ex odio optat aut desi-
 deat. primo homicidio mutilationem
 vel lesionem. aut gaudet. ideo
 solum quod nocumetum primo est
 illatum. Nono qui mutilaret
 se membro aliquo. de mpto ca-
 su quo membrum esset nocuum cor-
 pori. seu periculosum ratione putre-
 dimis. nisi hoc aliquando ex spiritali
 instinctu fieret spiritus sancti. sicut
 de marco pollicem sibi ampu-
 tati legitur. vel origene. qui se ca-
 stravit. ut fidei inter mulieres si-
 ne suspitione predicare valeret
 quod licitum fuit si a deo habuit.
 alias nulli licet se mutilare. Ro-
 mana. quod nullus nisi deus et res

publica ptātem h̄; aliquē p̄ua
re vita aut mēbro viuo. Quī
dicit. Ego occidā et ego viue
fatiam. Sc̄da racō qz etiā am
putato mēbro q̄cūq; ad p̄cca
tum inclināte. xl coopante vi
ciū in volūtate in nullo est era
dicatū. Nulli ergo ut dic̄. cr̄ib.
sup **Math.** lic; se castrare. cor
poralit mēbz abscindendo. sed
mēs castrāda ē. a corp⁹ simili
ter p̄ fugam muliez. p̄ ieiūmū.
p̄ custodiā visus ⁊ alioz s̄eliū.
⁊ maxime p̄ vigilacōez aie ad
expurgādas cogitacōnes ma
las. Ibi eīē radix p̄cā ⁊ essētia.
puta ī volūtate s̄m **Cr̄ib.** vbi p̄
us sup wr̄bo. Sūt eunuchi q̄
se castrauerūt p̄p̄t̄ r̄gnū celoꝝ
Non inq̄ mēbroz abscisione
dic̄. s̄ cogitacōnū **Ab**scidēre ei
membz demōiacē tēptacōis ē
k **Alotādū** t̄n q̄ p̄ncēps q̄ p̄
est ciuitati a regno q̄ ē p̄fecta
coitas h̄; ī suos s̄bditos p̄fectā
ptāte col̄xrendi. Et iō p̄t̄ eis
p̄ se xl p̄ aliū q̄ ei⁹ ptāte fungi
tur infligere penas etiā ir̄repa
biles. maiores ⁊ minores s̄m
merita delictoz. **Seruādo** p̄fā
ta tria in p̄mo mēbro p̄fita
Pater vero qui solū p̄est fami
lie domestice q̄ est imp̄fecta cō
munitas hab; imp̄fectam ptā
tem col̄xrendi sc; solū s̄m leuī
ores penas q̄ nō inferūt ir̄recu
pabile nocumētum que ad mo

dū ē verberacō mediocris. quā
iub; sp̄s̄cūs p̄ salomōez. p̄u.
xij. d. Quī pat̄ virge odit fili
um. Et infra noli subtrahere di
sciplinam a puero. Si enim p̄
cusseris eū virga: nō morietur
Tu virga p̄cutis eum. et aiam
eius de iferno lib̄abis. Nā pa
ter familias tria tenetur sibi s̄b
ditis. **Primo** nutrimentum cor
pis. **Sec̄do** doct̄rīnā que corre
ctiōib; xl verberē interdum
crescit. **S; sine** tercō paz val;
Ideo etiā deb; dare exēplum bo
nū. que si non h̄; timeat illud
Apl̄i. i. thi. v. Si quis suoz a
maxime domesticoz curā non
hab; fidem negauit. ⁊ infideli
ē deterior. **Quo** ad terciū p̄n
cipale ad cessandū ab occasiōe
⁊ lesiōib; alijs nō inferēdis
multa valēt. **Primo** doc; talia
abominari natuā. nā ōne ai
mal diligit sibi simile **Ec̄c̄. xij.**
Et racō naturalis doc̄t̄ p̄rio nō
iferēdū qd̄ sibi odit fieri. **Secū
do.** col̄hibere de ter; m̄gna pena
quā ex scriptura legim; infligi
inuasōib; tā in p̄nti q̄ in futu
ro. **Vñ math. xxvi.** Oēs q̄ ac
ceperit gladiū. gladio p̄ibunt
Et gen̄. ix. Quicumq; effudit
hūanū sāguinē: fūdētur sāguis
illi⁹ qd̄ p̄t̄ intelligi tā de futura
q̄ de p̄nti pena. **Tercō** horoz
h; p̄cc̄i vi; effusiōis sāguis qz
clamat ad dū cōn̄ adūlarium

Sunt autem quatuor peccata clamantia ad deum quorum quartum est homicidium. et in alijs tribus quod sunt quod dicitur homicidium: deo etiam clamare dicuntur ad deum. **Primum** est homicidium. **Gen.** .iiii. de primo homine homicida dicitur. **Gen.** .iii. sanguinis fratris tui abel clamat ad me de terra: sed ad te vindicandum. **Ite** dicitur. **Maledictus** eris super terram. que aperuit os suum: et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua: **Gen.** .iiii. **Secundum** est opprobrium innocentium de quo **Exo.** .ii. **Clamor** filiorum israel ad me venit. videlicet afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. **Tertium** est peccatum sodomiticum. de quo **Gen.** .xviii. **Clamor** sodomorum et gomorreorum multiplicatus est. **Quartum** est detentio mercedis mercenariorum. de quo **Jacob.** .v. **Ecce** merces operariorum que messuerunt regiones vestras qui fraudati sunt a vobis: clamat et clamor eorum in aures domini sabaoth introiit. **In** peccato eius contra naturam effunditur illud quod potuit esse materia humani corporis. **In** opprobrio vero innocentium et detentio mercedis mercenariorum vita pauperibus auferitur. **Vnde** **ecc.** .xxxiii. panis egei vitam pauperis est qui defraudat illum. **homo** sanguinis est. **Et** ibidem. **Qui** auferit i sudore panem quasi qui occidit

primum suum. **Et** ibidem. **Qui** effundit sanguinem et qui fraudem facit mercenario fratres sunt. **Quarto** debet prohibere a non naturalis. **Vnde** **seneca.** **ferina** rabies est ista sanguine et vulnere letari. et hec est abiectio homine siluestre animal transire. **Quinto** prohibere deberet custodia angelorum primum quem invadens graviter offendit. **Math.** .xviii. **Videte** ne contemnat unum ex his pusillis. **Angeli** enim eorum in celis sepe vident faciem patris mei qui in celis est. **Quis** autem offenderet regem frantie: qui sub eius latere tutum invaderet. **Sexto** quod fratres sumus plus omnibus animalibus: quod omnes unum patrem habemus. et in celis unum christum scilicet qui quem libet tam pretioso se redemit. **Vnde** dicere debet illud **Gen.** .xxxviii. **Quid** prodeit nobis si occiderimus fratrem nostrum: et celaverimus sanguinem eius. **Septimo** ymago dei in proximo quam vilipendit quis et inhabitatio spiritus sancti. cuius templum est homo. **Vnde** **Gen.** .ix. postquam deus dixit. **Quicumque** effuderit humanum sanguinem fundetur sanguis illius: subditur causa. **Ad** ymaginem quippe dei factus est homo. **Ideo** et habitaculum dei est homo. **1. Cor.** .iii. **Nescitis** quod templum dei estis vos et spiritus dei habitat in vobis. **Si** quis autem templum

Quintum Preceptum

dei violauerit: disperdet illum deus
Nec valet si quis dixerit: hoc
concludere de lesione iustorum. quia
quo ad quodam grauius est lede-
re occidendo peccatores; quam iustum
Quia per dicitur: mors peccatorum pes-
sima. Eo quod statim forte danna-
tur. Sed preciosa est in conspectu
domini mors sanctorum eius. **Capitulum. iij.**

Nunc de causa homicidii
videndum est. que sunt ira
et inuidia. putat christus no-
tat **Math. v. d.** Audistis quia
dictum est antiquis. non occides.
qui autem occiderit rem? erit in iudicio
Ego autem dico vobis. qui irascitur
fratri suo: reus erit iudicio. Ecce
prohibet ire. Et statim rancorem
inuidie prohibet subingit. Si
ergo offers munus tuum ad alta-
re. et ibi recordatus fueris. quia
frater tuus habet aliquid aduersum
te relinque ibi munus tuum et va-
de prius reconciliari fratri tuo. et
tunc venies offeres munus tuum

b De ira igitur primo viden-
dum quomodo malum vicium sit. Secundo
quomodo vicium sit. et quando non.
Tercio de remediis contra iram
Quintum ad primum nondum.
quia ira ideo est magni vicium. quia
capitale. Ex quo secundum gregorium libro
xxxii. mora. Sex nascitur filie
videlicet indignatio. tumor. clamor
contentio. blasphemia. et rixa. que
postea declarabuntur. Unde deus
ira multum offeditur. Primo. quia

Capitulum Secundum

per talia peccata. hospitium dei turba-
tur. **Ephes. iij.** nolite contristari
secundum deum spiritum. gregorius dicit. ira animu
pulsat spiritum sancto hitacoe; sua tur-
bat. primo quomodo premissa filium et
spiritum sanctum de hitacoe cordis eicit.
et dyabolum introducit. Quia si-
cut secundum per. In pace factus est lo-
cus eius; sed dei. Ita in ira locus dy-
aboli. **Secundo** quia ymaginem dei
in templo cordis dissipat. unde
Job. v. Dixit stultum in furore ira-
cundia. Super quo gregorius. Mala
fuetudo in nobis ymaginem dei ser-
uat. qui semper tranquillus est. sed
ira dissipat. que multis virtuti-
bus priuat. Tercio quia templum dei
incedit. unde per. Incenderunt ignem
secularium tuum in terra. **Et. i. cor. iij.**
Nescitis quia templum dei estis.
et spiritus sanctus habitat in
vobis. Si quis autem templum
dei violauerit: disperdet illum
deus. Secundo malum ire ostenditur.
quia homini valde nocet. In
anima. corpe. et rebus. In anima quidem
propter vitia pretaeta. Anima enim que
ad ymaginem dei est formata. mul-
tis malis assimilatur. Primo. quia
iratus est velut homo lignum
habet domum. cui quomodo accidit
quod vespere diues est. et mane nihil
habet. quia ignis totum vastauit. sic
est facta ira domum cordium. quo con-
tra ait apostolus **Ephes. iij.** Sol non
occidat super iracundiam vestram
Secundo assimilatur deo in aco.

Quintum**Preceptum**

de quo dicitur in **Magr** at
tuli filium meum ad te habentem spi-
ritum mutum qui ubique apphe-
derit eum: allidit eum et spumat.
et stridet dentibus. **Tercio** assi-
milatur olle nimium habenti de
igne que ebulliendo emittit quod
in ea erat optimum et postea cre-
pat. vnde **proverbia** xv. Os fatuo-
rum ebullit stulticia. **Quarto** rap-
no assimilatur qui ignem ex
se producit. sicut **ioseph** ex im-
petu venti a se et aha destruit.
Quinto bestis et apro. canis ra-
bido et vrsulo assimilatur ira. **Idcirco**
assimilatur serpentibus
ignitis qui interfecerunt filios
israhel in deserto. **numer**. xxi.
Et occet etiam corpori multiplici-
ter. **Primo** amarum reddit ho-
minem: quia ira sicut **damianus** e eu a
poraco fellis. et sicut **Augustinus** in
epistola ad nebridium. ira crescente
augetur fel in corpore. **Secundo**
tristitiam ingeit. animus gau-
dens etate floridam facit. huius spiri-
tus tristis exsiccat ossa. **puer**.
xvii. **Tercio** membrum valitu-
dinem et sanitatem adimit quod
totum corpus propter sanguinis
ebullitionem et spirituum turba-
tionem alteratur sicut **medicos**.
Quarto vita cito priuat. vnde
sicut **philosophus**. **Alia** iracunda bre-
uiora habent propter ceteris pa-
ribus. **Quinto** demoni interdum
corpus totum propter iram possiden-

Capitulum**Secundum**

du traditur. ut accidit interdum
blasphemantibus in ira. **Et** occet
etiam rebus: quod iratis familia triste
seruit. **Amici** tales fugiunt: et
prudentes horrent. ex quibus
paucis temporalia iratus percipit.
Tercio malum ire ostenditur. **Idcirco**
quod dyabolo multum placet. **Primo**
quod valde potens efficitur
ad destruendum bona virtutum
mediate ira. sicut etiam homo me-
diante igne qui est maxime ac-
tius multa mala facit. de quo
igne potest intelligi illud **Job**.
i. ad te domine clamabo. quod ignis
comedit speciosa deserti. et flamma
succendit omnia ligna regi-
onis. **Secundo** placet dyabolo:
quod raris cecitatem inducit ira.
ad quam sequuntur multa ma-
la. vnde sicut **puer**. xiiii. **Sed** regi-
seque celesti acceptus est mister
intelligens. **Sic** regi inferna-
li cecus. **Et** am iratus se in pa-
tientem facit: filios. uxorem. fa-
miliam. et extraneos. et illicita
omnia sibi licita putat iratus. quod
omnis ira appetit vindictam sub ra-
tione et apparenia iusti. **Idcirco**
puer. xv. **Excedit** magis vrsulo
occurrere raptis sicut quod fatuo
confidenti sibi in stulticia sua
Tercio dyabolo placet quod bona
multa sibi percipit per iram. **Non**
enim vnum hominem per iram lucra-
tur. sed interdum genealogiam
totam vel priam per iras. vnde

Quintum Preceptum

pū. x. y. Vir iracundus rixas p
uocat. qui autem paciens est miti
gat fuscitatas. Exemplum de ca
ne iracundo. qui omnes alios pro
uocat. ¶ **Q**ntum ad secundum quoniam
ira sit peccatum. natum. vel meritum.
Sciendum quod secundum the. i. 2. q. lvi.
Et 2. 2. q. clviij. Et philosophum. ii. Re
th. Ira septem gradus potest habere
Primus est ymaginatio vera vel
falsa. de lesione vel yuipensioe
facta tibi in persona tua rebus.
amicis. et hominibus. Et ibi est fundam
entum omnis ire. Quia quilibet ira a ta
li incipit ymaginatioe. que sepe
falso mittitur inter se esse. vno.
Ex quo potest quod vno huiusmodi que omnia
sibi illata putat iusta esse. et dei
misericordis salutare flagellum.
difficile irascitur. quod tribulatio
ones non recipit ut lesiones sunt
sicut dei patris medicinales iustitia
ones. **S**ecundus gradus est postquam
quis iudicauit se lesum vel yuipen
sum ab alio: cum naturale sit nocu
menta repellere: surgit quodam vix
mens et impetuosis animi motus
qui est appetitio vindicte vel motus
inclinans fortiter ad vindicte ir
rogationem. et hic appetitus vi
dicte potest irascibilis est ira.
putat esse passio. **V**nde super illo ma
th. v. Omnis qui irascitur fratri suo.
dicit gloriose. Ira est vixmens mo
tus animi ad nocendum. hinc ira
si est tam subita in aliquo ut pre
ueniat omnem deliberationem rationis.

Capitulum Secundum

nis et omnem motum volunta
tis. **D**icitur primus motus. **E**t
quia non est in potestate nostra si
cut nec ceteri primi motus. **I**d
circo non est peccatum. sed pe
na potest esse peccati. **H**ec enim
ira non est peccatum quod diu non
dependet a voluntate positue.
scilicet eam volendo. aut priua
tiue ei non resistendo cum pos
sit. **V**nde Augustinus super il
lo ps. Irascimini et nolite pecca
re. **S**i surgit motus ire qui pro
pter penam peccati non est in
potestate nostra saltem mone
at conscientia. ut ei non consen
ciat. ut mente que regula
ta est secundum deum seruamus legi
dei. si adhuc carne viuimus le
gi peccati. **A**d illum autem mo
tum qui est appetitus vindicte.
vel repulsionis nocenti. id
est ire sequuntur naturaliter tria
Primo euaporatio fellis. **V**nde
Augustinus in epistola ad nebr
dium. **A**ssiduitate irascendi fel
crescere etiam medici affirmant
Cremento autem fellis rursus
et facile ac prope nullis causis
existentibus irascimur. **I**ta quod
suo motu animus facit in corpo
re: ad eum rursus commouendum
valebit. **S**ecundo sequitur ascen
sio et accensio sanguinis circa
cor. et cordis dilatatio. **V**nde
materialiter Aristoteles diffi
nit iram dicens. **I**ra est accensio

sanguinis circa cor. totū etiā
 corpus onter calescit. **Tercio**
 sequitur turbacō a mōrdina
 cio spūum a humorū. q̄ tria
 cōplectens dām. sic dicit. Ira ē
 feruor eius q̄ circa cor est sāgui
 nis ex v̄ appracōe fēllis. vel per
 returbacōnem fiens. **Sicut** ei
 ad motum localem naturalē
 sequitur in corpe apto calor.
 sic ad appetitum v̄m dicte vel
 repulsionem nocumētū natura
 lit sequitur i corpe p̄fata tria
Tertius gr̄dus est cū racō
 possit p̄ape talem d̄cordiacōez.
 a volūtas possit mōdrari vel ex
 tinguere. a neutrū fit. s̄ negli
 genter ab̄ se h̄nt. et tñ possent
 vigilantia sua talia rep̄mere. et
 tunc fit ira p̄ccatū: v̄iale q̄ dē
 qñ ira p̄ueit rōez. sic ut p̄mit
 titur. a vltra nō progreditur
 nōbilitē. vigili ei aimo hō in
 teiora tanq̄ oim bonoz a ma
 loz p̄cipalissima assidue cu
 stodire d̄beret. ne hostis qua
 cūqz parte lederet. sed qz hoc
 pauci faciunt. idcirco v̄ras vir
 tutes pauci possidēt. licz multū
 d̄ exterioribz magnā v̄im faci
 ant. vñ. i. thi. iiii. **Corpalis** ex
 ercitatio ad modicū vtilis est.
 pietas autē ad oia. **Quartus**
 gradus est. qñ racō p̄cipit iraz
 et appetitum v̄m dicte. s̄ tñ de
 libracōem racōis irā p̄uenit. et
 tunc volūtas p̄t in irā cōscire

saltem surrepticie: p̄ h̄c iram
 volendo. vel in ea op̄lacēdo. aut
 p̄uatiue ei non resistendo. s̄ eā
 in aimo cōtinuat. vel inualesee
 re sinit. et sic est v̄male. s̄ ma
 ius q̄ in tercio gradu: saltem
 quādo ira adhuc recens est. qz
 delibracōe racōis mōdrari nō
 potuit. qd̄ d̄. p̄pter eos q̄ statū
 irati v̄rbis maledicis seu male
 dictis. vel gladio p̄ximos le
 dūt qui non excusantur. ut s̄
 p̄ de blasphemia patuit p̄cep
 to. i. c. iiii. d. **Quintus** gra
 dus et duo sequētes sunt quos
 xp̄us p̄hibuit math. v. dicēs
Ois q̄ irascitur fratri suo. reus
 erit iudicō. **Qui** aut dixerit fra
 tri suo racha reus erit con filio.
Qui aut dixerit fatue. reus erit
 gehēne ignis. **Vnde** dicit th̄.
 2. 2. vbi p̄us d̄min? math. v.
 tñ p̄mit tres gradus ire: non
 sp̄s. qui gradus accipiuntur
 h̄m p̄cessum hūani act̄. i. quo
 p̄mo aliquid i corde occipitur.
 et q̄tum ad hoc dicit. **Qui** ira
 scitur fratri suo. **Secūdo** autē
 cū p̄ aliqua signa exteiora ma
 nifestatur exteri? etiā atē q̄ p̄
 rumpat in effectū. et q̄tum ad
 hoc dicit. **Qui** dicit fratri suo
 Racha. qd̄ ē intericctio irascen
 tis. **Tercius** gradus ē quādo
 p̄ccm̄ interi? cōceptum ad effe
 ctū p̄ducitur. **Est** aut effectus
 ire nocumētū alterius s̄ rōne

vindictæ. **M**inimum autem no-
cumentozum est quod fit solo
verbo. **E**t ideo quantum ad hoc
dicit. **Q**ui dicit fratri suo fatue
Vnde s^m Augustinus in p^{mo}
gradu est vnum scz ira tm In se-
cundo duo scz ira et vx. In ter-
co vtro tria scz ira et vx et i vo-
ce vitupacōnis exp^{ssio}. **E**t sic
ptz qz secūd addit sup p^{mū}. et
tciū sup vtrūqz vñ si p^{mū} est
pctm mōrle i casu i q^d dñs loq^r
tur sic dictū est : multo magis
alia. **I**deo singulis eorum ponū-
tur correspondētia aliqua per-
tinentia ad condemnacionem
Sz in p^{mo} pōitur iudiciū. qd
min⁹ ē **Q**uia ut Aug⁹ dic⁹. In
iudicō adhuc datur loc⁹ defen-
sioi. In secdo vtro pōitur o^hliū.
in quo iudices inter se cōferunt
quo supplicō dānari debeat vel
oporteat. In terco pōit gelx-
nā ignis. que est certa damna-
cō. **E**t licz aliquib⁹ mix videat-
ur. qz aliquis p^o mīmo nocu-
mēto q^d fit solo verbo fit reus
gelxne ignis **C**rib. tñ oñdit
hoc non mix esse. cū qñqz pua-
verba plura homicidia peperit.
et ciuitates et regna euerterint.
nec tamen puum estimes frēz
stultum vel fatuum vocare au-
ferens prudentiam et intelligē-
tiam quo homiēs ab irracōna-
libus distant. **E**xempla vide
ymē in spe. histo. **P**rimo quō

narses Rome patrici⁹ cū pt ali-
am totā ab hostib⁹ lib⁹ ass⁹. **E**t
impator Justin⁹ cū romanis i-
gratus huū narsētis in pacēū
creass⁹: vxor iustini iā narsēti
cōstātinopolim exulātū sic deri-
sorie demādauit. In cōstāno-
polim r^mea. et cū puellis tuis
in gemicō sciaz lanarū p^{sa} di-
uide. **A**d que v^{ba} narses respō-
dit **T**alē se telā orditurz quam
dū viuerz nō deponerz: q^d et fe-
cit nam et lōgobardos de pāno-
nia vcauit q^d totā ptaliā in bre-
ui optinuerit. excepta roma et
rauēna. **S**ic cū spado impato-
ris eraclij rogas et dona vel ele-
mosiās militibz distribuere. et
sarraceni impatori militātes idē
petere: **S**pado eis dixit. vir
sufficit impator dāe rogas militi-
bz suis **Q**uāto magis cambus
istis. **Q**ui ex ac⁹ bati conuocatis
alijs sarracenis i breui romāg⁹
uibz malis vxauerūt. **Q**uā h
autē ira s^m predictos tres
gradus fit mortale. vel quādo
veniale peccatum. **F**lota p^{mo}
s^m tho. vbi prius qz ira fit quī-
tupliciter peccatum. **C**um enī
ira fit appetit⁹ vindictæ. **V**in-
dicta fit iniusta quadruplicat⁹
Primo quando quis ex ira pu-
nit. vel vult illum punire qui
non meruit. **S**ecundo quan-
do maiorem penam illi infert a
inferre appetit q^d ille demeruit

Tercō si tantā quātā demeru-
it. si non s̄m ordīnem iusticie.
ut q̄ vult punire aliquē p̄ seip-
sum. cui? supior non ē aut s̄m
p̄termissioez; alteri? ad debitū
ordīne iusticie requisiti. Quā-
to si iustam penam ⁊ sc̄dm or-
dinē iusticie infert: non tamē
bona intencōne. aut non p̄pter
bonū ⁊ debitū finē. Deb; enī in-
tencō p̄uentis esse bonū ip̄sig-
p̄uiti. aut obuacō iusticie omu-
nis. ā dei honor. ita ut peccans
corrigat se vel alij p̄ ei? exēplū.
⁊ dei honor fiat. vñ semp̄ pec-
cat q̄ ex odio vel rācore in ma-
lū alterius vindicām appetit. ā
ut punies dicatur strennuus.
aut bonus iustitarius. aut p̄-
ter lucrū. aut p̄pter faciari vni-
dicta. aut p̄pter alium malum
finē. Rñ to ira fit peccatū p̄pter
modum in debitū. id ē nō bene
modificatum. etiā si prefata ca-
ueantur saltem q̄da; utpote.
si q̄s nimis ardentē irascitur
interius. vel si nimis exterius
maifestat signa ire. Ira igit̄ s̄m
thō. q̄n sc̄dm quatuor modos
p̄mos vel aliquo eoz homo in-
fert aut vult inferre talē vindi-
ctā alteri: est de suo ḡne p̄ccm
mōrle. q̄ contrariatur iusticie
⁊ caritati. ¶ Potest tñ cōḡere
q̄ talis illacō iniuste vindicte.
⁊ etiam vlicō inferēdi. ⁊ etiā
ira ad hoc inclinās esset solum

peccatum vniāle. ut cū q̄s ap-
petit se vindicare i aliquo mo-
dico. q̄d quasi nihil ē reputan-
dū. ita q̄ illd̄ ita modicum sit.
q̄ si actu inferretur: non esset
mōrle. ut si quis parum tr̄hat
alienum puerū p̄ crīmes vel ali-
q̄d h̄mōi faciat. vel etiā manz
veniale p̄ccm propter impfe-
ctioez; actus. ut cū motus ire
sbito oritur in animo ⁊ p̄uenit
iuditiū rācōnis ut i antedictis
declaratum ē. Rñ aut̄ quis q̄n-
to modo irascitur appetēs vindi-
ctam. ut si quis nimis ardentē
irascitur interius. vel nimis ex-
teris maifestat signa ire. Sic
ira s̄m se non hz; ex suo genere
rācōem p̄ccā mōrle. p̄t tamē
cōtingere q̄ sit p̄ccm mōrle pu-
ta si ex v̄hementia ire aliquis
excidat a dilectioe dei ⁊ p̄xi-
mi. h̄c snialiter thō. Dicit quidā
alius doctoz. Si cōsideretur in
ordīacō ire ex pte modi irascē-
di puta q̄uis ista vindicta iu-
ste ⁊ debite appetatur. q̄n tam̄
multum inordinatus ē motus
ire. ⁊ nimis v̄hemens interi⁹
⁊ exterius. tūc credo si p̄cedat
ex habitu vicō solo sc; ex supbia.
vel inuidia vel ex ira etiā in ha-
bituata v̄lūtate. vbi habitus
est ⁊ p̄ncipia ex q̄bz; talis mo-
tus p̄cedit sūt mōrliā. Credo
etiā q̄ illa inordinacō ire fit pec-
catum mōrle. Racio est quia

Quintum**Preceptū**

refertur in eūdem finem vicij. vnde procedit. vel si non procedat ex habitu vicioſo. ſed ex hoc graue ſcandalū dicitur. Puta quod ille contra quē irascitur morō inordinato. vel alij audientes vel videntes ad peccā mortalia impelluntur. per hoc quod motus huiusmodi ire tam inordinatus est qui alias ad dicta peccā nō moueretur. peccā mortale credo in dicto morō committi. Si tamen talis motus inordinatus non procedat ex habitu vicioſo. nec graue ſcandalum generat. ſed ex naturali complexione irascentis proueniret. qui forte multum eſſet colericus et debilis. vel infirmus. et alias nimis colera infectus. poſſet eſſe peccā mortale. niſi tūc debilitas. vel motus colere inordinatam accēſionem ire cauſans ex culpa mortali proueniret. puta ex nimia ebrietate vel gula. vel alio quo huiusmodi. vel ipſe motus inordinatus ire in tūc irascentem inflammaret quod a caritate dei vel proximi caderet.

Capitulum

Dabitur hic primo quomodo ira ſit capitale viciū. ſicut dicitur in libro 2. ubi prius. Ira dicitur viciū capitale. eo quod multa vicia ex ea oriuntur. Tūc ex parte obiecti quod multum habet de ratione appetitus. in quantum ſe: vnde appetitur ſub ratione iuſti et honeſti. quod ſua dignitate

Capitulum**Tercium**

te allicit. Obiectum enim ſeu causa prima omnis ire in nobis. eſt appetitus vindicte ſub apparentia. vel exiſtētia. ut ſi aliquis nobis intulit iniuſtum. aliquod. iniuriā. vel percipit nos propter que merito ſit vindicta ſibi infligenda. Tūc etiā quod ira ex ſuo impetu mētē habet precipitare ad inordinata queque agenda. Iſo gloſa. ſuper illo puer. xxix. Vir iracundus prouocat rixas. In noua inquit viciorum omnium eſt iracundia. qua clauſa. virtutibus intrinſecus dabitur quod eſt. qua aperta ad omne faciendū armabitur animus. Ira enim dicitur ianua viciorum per accidens quidem. remouēdo vicia prohibens. id eſt impediendo iudicium rationis per quod homo trahitur a malis. Directe autem et per ſe eſt cauſa aliorum ſpecialium viciorum que dicuntur filie eius. Et ſicut dicitur Gregorius libro 20. xxxi. mora. Sunt ſex. duo in corde. b. tria in ore. et vnum in facto. Prima filia eſt indignatio. qua homo illū contra quē irascitur reputat indignum ut ſibi quiddam tale fecerit. quod videtur eſſe quedam vilipenſio. ymo quodam contemptus proximi. Secunda eſt tumor mentis. ut cum irascentis replet animū ſuum diuerſis cogitationibus amaris. quibus apud ſe aliquā cogitat diuerſas

vias se vindicandi. et huiusmodi multum
 plex propositum alteri nocen-
 di. Et huiusmodi sunt magna pec-
 cata. quia non solum in actu exte-
 rioris peccati est: sed magis in volun-
 tate etiam: si non impletur ad ex-
 tra per opus. Tertia est clamor.
 qui est inordinata et confusa lo-
 cutio quo aliquis quo ad mo-
 dum loquendi exterius demon-
 strat iram suam. Quarta est blas-
 phemia cuius sunt tres species ut
 dictum fuit in nono precepto. Quinta
 est contumelia. cum quis ex ira per-
 rupit in verba opprobiosa et
 iniuriosa que sunt contra proximum.
 Et hoc fit frequenter ex ira. quia
 cum ira sit appetitus vindicte. et
 nulla vindicta sit irato ita pro-
 pra sicut contumelia. ideo in eam
 statim prorupit. Est et contume-
 lia proprie cum quis manifeste
 contra honorem alterius dicit si-
 bi defectum suum soli aut coram
 alijs. Et est maior contumelia
 cum quis coram multis dicit ali-
 cui defectum suum eo quod per hoc ma-
 gis damnificat in honore aut re-
 uerentia sibi ab alijs impeden-
 da. potest tamen etiam dici contumelia. cum
 sibi soli dicit in quantum se; ille qui
 loquitur contra audientis reueren-
 tiam; agit quem videtur vilipendere.
 ex hoc quod manifeste verba contra
 eum profert. Et sumuntur quicquid per
 eos. contumelia. et impro-
 prium. Exemplum. cum quis dicit

Tu es filius meretricis. fur. mi-
 ser. vel simile. vel cum aliquis al-
 teri improperat quod in paupertate
 eius sibi plura dederit. secundum illud
 ecclesiasticus. xx. exigua dabit et multa i-
 mperabit. **V**bi secundum theodosium. 2. 2.
 .q. lxxij. non dicitur quod quando in teo
 profertis contra aliquem contumeliam
 aut contumeliam ad hoc fertur ut
 per verba que profert alteri ho-
 norem minuatur. tunc est peccatum mor-
 tale. non minus quam furtum a rapi-
 na. non ei minus homo amat suum
 honorem quam rem possessam. unde
 christus illud voluit. Math. v. qui
 dixerit fratri suo fatue reus est
 iehene ignis. Si quis vero al-
 teri verbum leuis contumeliam aut con-
 tumelie dixerit non aio de hono-
 radi. sed ex animi leuitate. aut ex
 leui ira. sine firmo proposito ali-
 quem de honorandi. sed forte vult
 ipsum lenire et modicum contrista-
 re: tunc potest esse veniale. Si quis
 vero alteri dixerit verbum conui-
 ctionem non animo de honorandi. sed
 propter correctionem. tunc potest esse
 sine peccato. si alias sit bene circum-
 stantiarum. Sicut et licitum est
 aliquem sibi subiectum verberare. et
 in rebus damnificare cum discipli-
 ne. sic et verbum et conuictum cum di-
 scipline dicere. Sic christus luc.
 .xxiiij. vocat duos de discipulis
 tardos et stultos. Et apud gal.
 iij. discipulos suos vocat miser-
 atos et stultos. Dicit tamen beatus

Aug⁹. in sermone dñi in monte. q̄ raro a ex magna necessitate fuit h̄m̄ oī obiurgacōnes exhibende. in quibus non ut nob̄ s̄ dño seruiatur instigemus. Ad dicit t̄ho. q̄ in vsu talū vrb̄orū magna discrecō seruāda ē necessario. vt vi; quis talib⁹ vrb̄is caute ⁊ moderate vtatur in correctōne ⁊ alias. qz poss̄ eē tam graue cōuiciū qz p̄ incaute lam platū auferret honore ei⁹ cōtra quē p̄fertur. ⁊ tunc poss̄ homo peccare mōd̄liter. etiā si non intēderet de honozacōnem. Sic eē. si q̄s aliū ex ludo incaute pitīes graui⁹ ledat. nō carz culpa. Sexta filia ē rixa p̄ quā intelligūt̄ oīa nocumenta q̄ ex ira p̄xis inferūt̄ur exteriori factō. siue in corpe. siue in rebz. qd̄ multiplicat̄ fit ut ostat. ptz; igit̄ quātis mal⁹ iratus patrat. ptz; eē. qz i ostēdo nō sufficit dicere act⁹ ⁊ v̄ba exterior⁹ plata ⁊ p̄cepta. s̄ optz; eē interiorā gr̄ua ostēri ⁊ plāgere. **D**ubitat̄ur sc̄do q̄t sint species ire. **R**. h̄m̄ t̄ho. 2. 2. vbi p̄us. Et h̄b̄ tū i expōsicōe r̄gule b̄ti Aug⁹. Et p̄hm̄. iiii. ethicoz. qz tres. Nam ea que dñs Math. v. p̄mit sunt grad⁹ ire ut dictū est in alio capitulo. Est prima species ira acuta. sc̄da amara. terciā difficilis. **D**am. li. ii. vocat eas felleā maniaz ⁊ furorem.

Sc̄dm̄ p̄mā q̄dā acuti sūt qd̄ ptz; ad origīnē ut q̄ nimis cito irascūt̄ur ex cā q̄libz; leui. Tales si cito irascūt̄ur ⁊ cito vniā petūt. sūt sicut aq̄ q̄ cito calefcit ⁊ statim frigescit. qd̄ ē min⁹ malū. h̄i non sūt meliores p̄t̄ ire frequenciā. cū oīs hō debeat eē tard⁹ ad irā. **I**ac. i. **S**; p̄t̄ cele rē satisfactōem. cito ei culpā suā r̄cognoscūt̄. Itē sic signū ē bone oplexiōis se cito purgari a supueiente infirmitate. Itē signū b̄e osciē. se statim vniē peccatōe mūdare. Itē delicta sūt t̄nto ḡuioza: q̄nto diuiz⁹ tenent aiaz; ergo a cōnizio. t̄nto leuioza: q̄nto cit⁹ eā dimitunt. Est ergo p̄ma sp̄s leui⁹ peccm̄. **T**ū qz ea motū culpā suā cit⁹ cognoscunt. tum quia cito se purgant ab illa iniuria. tū eē qz i iuriā maltez omissam nō plōgāt. **D**e sc̄da sp̄e sūt amari q̄ rū ira multo tpe durat ⁊ manet. In quib⁹ tristitia difficulē ab sorbetur. nisi diuturnitate tpe q̄ non prorūpit ad exteiorā h̄gna iracūdie. Tales tard⁹ irascūt̄ur. ⁊ ad vniā petendā tard⁹ iclīmāt̄ur. similes ferro. qd̄ tarde ignescit et difficulter in frigidatur quod p̄ius est. Tales tripliciter peccant. Primo quo ad proximum. quia post offensam caritatem fraternā quā turbauerūt differūt repae

Secundo in se quod satisfactioem salutis sue necessaria pertrahunt facere. Tercio in deum quod ira dei contra se exortam occasione offensus commisit in suum suum otemnunt placare. Tales triplici laborat vicio. Quo ad primum accidit. quod tardus ad bonum. Quo ad secundum ire que nondum in eis sedata est. Et quo ad tertium superbie. quod ex superbia procedit quod ledens satisfacere indignatur hoc triplici funiculo collo eius appeso in baratibus mergitur amarum. Quo contra psalmum. Distrupamus vincula eorum. et pitiamus a nobis iugum ipsorum. De tertia specie sunt difficiles qui ita obstinati sunt quod non dimittunt desiderium videlicet nisi puniant. Tales nunquam volunt petere veniam sicut lapidi ab alio. de quo dicit augustinus. in de civitate dei. quod semel accessus nunquam extinguitur. Nos tres gradus Augustinus ponit in regula dominus. Melior autem est qui quavis ira sepe temptetur. tamen veniam impetrare festinat ut ei dimittat cui se agnoscat fecisse iniuriam. quam qui tardius irascitur et ad veniam petenda tardius inclinatur. Qui autem nunquam vult petere veniam. sine causa est in monasterio etiam si inde non pitiat.

¶ Quod autem ille tres species sunt peccata mortalia. secundum quidam doctores in eo casu ubi acuti qui minus

sunt mali peccant mortaliter non est dubium amarus et difficiles peccare mortaliter. Et tanto grauiori reatu. quanto peiores sunt in moribus. siue motus ire ipsorum sit ex iniusta vindicta desiderata vel illata. vel ex inordinato modo irascendi. et hoc patet per Augustinum in regula. quod ira acutorum in quibus crescit in odium. et in tantum reatus eius aggrauatur quod facit trabem de festuca. et facit aiam homicidam. Qui enim odit fratrem suum homicida est. Iohannes in. In difficultibus ergo quorum ira non cessat donec iniuste puniant. patet quod ira semper est peccatum mortale. nisi vindicta illata esset minima iniuria. sicut si quis modicum de melle vel guttam aque super aliquem proiceret vel puerum aliquem in debite per capillos traheret. In amaris autem quia ira conuertitur in odium secundum reatum suum trahit in spem peccati mortalis. In acutis tamen appetitus vindictae in debite potest in delictum atus esse. et preuenire iudicium rationis quod in alijs nunquam vel rarissime contingere possit.

¶ Dubitatur tertio. Si ira sit licita et meritoia secundum thomam. ubi prius secundum tractatum gregem in mora. Duplex est irarum una vocatur ira per vitium. de qua prius dictum est. Alia per zelum. cum quis ex amore dei. proximi. aut iusticie irascitur peccato proprio. a

primi. et appetit vindictā iustā. scz in eum qui peccauit. et tāta quātam demeruit. et hinc ordie; iustitie ad honore dei. et modo debito. Et tali ira non solū licitum est. pmo expediens et debitum aliqn vti. ut ptz p crib. sup Math. dicentē. Qui sine cā irascitur. reus erit. qui vero cū causa non erit reus. Nā si ira nō fuerit: nec doctrina pfiat. nec iudicia stāt. nec crimina cōpescuntur. Itaqz q̄ cū causa non irascitur: peccat. Patientia enī irracōnabil. vitia seminat. et negligētiā nutrit. et nō solū malos s; et bonos inuitat ad malū. Item greg. v. mora. Si nulla ira ex virtute surger; dīne aī adūsiōnis impetū per gladiū phime es nō placasset. hanc irā qz hēly nō habuit: in se et in suis. ḡuiter punit; fuit. De hac ira dicit ps. Irascimini et nolite peccare. qd̄ quidā male. solū intelligunt sibi p̄ his irasci licitū fore. s; si p̄imos ut nos amare p̄cipimur. restat ut sic p̄imoz et rātibz sicut nostris vicijs irascamur. hęc sentētia lit̄ greg. Idē dicit. Aisto. iij. a. iij. ethicorum. Sic Exo. xi. cū loq̄retur moyses pharaōi et ille noluit audire. exiuit a pharaone iratus nimis. Sic etiā Exo. xvi. cum prohibēt moyses ne vsqz māe seruariēt māna israhelite. Illi ma-

ne suantibus et mane scaturire te vrmib; iratus ē moyses cōtra eos. Sic videns vitulum et choros iratus piccit de maib; tabulas decalogi. Exo. xxxij. Simile de eodē moyse legitur leuic. x. Et numeri. xvi. Sic christus Mar. iij. Cū circūspexisset dñs. cum ira iudeos qui obuabant eū: contristat; est sup cecitate cordis eoz. ¶ Dubitat; h quarto quando licitū sit vti ira. s; hinc gregoriū. v. moa. qz duplex est ira. vna racōne p̄ueniens. ut patuit in scdo p̄ncipali vsqz ad quartū gradū inclūsiue. Alia est racōne sp̄. rectam subsequens. Sūt ergo tres regule. Prima homo nō d; vti ira racōnem p̄ueniēte. s; qz statim p̄cipit eam: deb; ei resistere totalit̄ excludēdo. nec aliquā penam inferat quousqz animus totaliter quiescat. Racō est. qz ira racōnem p̄ueniens trahit racōnem a sua rectitudine. vñ habet racōnem mali. Ira enī deliberacionem racōnis p̄ueniens cecat racōnem. ut iudicet iniuriam illatam que non est iniuria. vel maiorem q̄ fit. et sic in alia vicia. ira p̄cipitat. Secunda regula. ira racōnem sequente est aliqn vtedū. Exempli grā. quando homo p̄fecte cognoscit peccm alterius hinc oēs circūstantias et quiete

Quintum Preceptum

et integre delibavit de salubri
pena et vindicta pro illo peccato
infligenda. attamen adhuc se pre-
cipit homo timetere aut negligente;
in exequendo dictata pena tunc
assumere potest iram tantam quan-
tam potest regere ratione ideo ut ex-
equatur melius predictatam pe-
nam. Hec enim aliquando locum habent
in iudice respectu republice. In
magistro respectu scholaris. In domino
respectu sui. In plato respectu sub-
diti. et In viro respectu uxoris.
Ratione dicti est ut dicit thomas ubi
super quod passio ire sic et omnes alij
motus appetitus sensitivi ad
hoc dati sunt: ut homo promptus ex-
equatur illud quod ratio dicit. Alio-
quin frustra esset in homine appetitus
sensitivus. Extra predictos autem
casus nunquam utendum est ira. quod
nihil potest ira alias et obtemperari
multum in multa mala precipitando
faciliter. Tertia regula est quod
uis ira predicto modo assumi possit
cum delibet a ratione per instrumentum virtutis
et eius adiutorio. illud tamen non
expedit omnibus hominibus indiffe-
renter. non quidem imperfectis.
semper his perfectis. Ratione est. quod non
omnes propter difficultatem homi-
nis vis ire sciret eam regere ratione
odiu et alia vitia nata esset ira
gnare. non autem sic in hominibus vir-
tute perfectis. Simile est in me-
dicinalibus. Nam aliqua medicina
licita sunt pro medico ad

Capitulum Tertium

hibere qui scit modificare ea que
prohibetur imperito. **¶** Quia pre-
dicta probatur auctoritate ex-
emplis et ratione. Auctoritate
beati gregorii v. moral. dicens. Cum
aimus per zelum movetur curandus
sumope est: ne hoc eadem ira que
pro instrumentum virtutis assu-
tur. menti donetur. nec quasi dona-
peat. sed quasi ancilla ad obse-
quium parata a rationis tergo
nunquam recedat. Tunc enim robu-
stius contra vitia erigitur. cum
subdita rationi faulatur. nam qua-
tulisque ira ex zelo rationis fur-
gat. si immoderata mentem vicat.
rationi pertinere suare contemnit. et tanto
se impudenter dilatat. quanto
impacite vitium virtute putat
Exemplum phoz illa patet. Nam ut
dicit valerius libro xi. Archita
magister pitagore et plato is
villico suo iratus. Superfissum
inquit a te supplicium mihi iratus
essem. maluit enim impunitum
relinquere quam propter iram gravius
iusto punire. Sic socrates ut
dicit seneca li. x. de ira. Cum fuisset
eum offendisset quem habebat di-
scipulum ei dixit. Cedere te mihi ira-
tus essem. Correptionem enim
serui in tempus distulit sanius.
nec fuit ausus se ire committere.
Erat autem in eo ire signum. vocem
submittere. et loqui potius. quod
apparebat sibi tunc obstare. Ita
dyogenes ut dicit seneca libro

iii. de ira. Cū de Ira differerz: adole-
 lecentul? p̄uuis in eū d̄spuit
 Interrogatus vro an irascere-
 tur cōtra illū: ait. nō irasco? sed
 dubito an irasci oporteat. Si
 de platone dicitur: ut dic̄ vale-
 rius libro primo. Cum aduer-
 sus serui delictū v̄xmentū ex-
 arhisset. ponere illū statū tunicā.
 ⁊ p̄bere scapulas v̄rberib? uis-
 sit sua manu ip̄m cesur? post
 modum intelligens se irasci. iā
 i alto manu suspenſa. q̄sit? ē a
 sponsiſſo amico suo quid age-
 ret. Exigo inquit penas ab ho-
 mine iracundo. oblitus q̄ iam
 serui. quia alium quem potius
 castigaret inuenerat abstulit si-
 bi in seruum potestatem. Tu
 inq̄t sp̄s iſte v̄rberā. nolo
 ut sit ille me? p̄tate. id ē i mea
 qui in sua non est. Racione ec̄
 generali p̄fata patet s̄m tho. i.
 2. q. xlii. Quia quāuis ho mo
 sit animal māfuetū cōfideatis i
 generali racione recta. ⁊ t̄patis-
 ſima hūana cōplexione. tñ cō-
 siderata colera hōmis magis de-
 facili inflāmātur multi ad iram
 q̄ ad cōcupiscētiā vel aliā pas-
 sionem. ⁊ etiā q̄ ira est passio
 v̄xmetūssima.

Capitulum q̄rtū. v. p̄cepti

Sep̄tia fili a ire pot̄ poi
 maledictō. que sepe ex
 irā orit̄. De quo vi
 cō tractat ut sequitur tho. 2. 2.

q. lxxvij. Est enim s̄m eū male-
 dicere impre cando. impando. ⁊
 optando p̄nuntiare contr̄ aliū
 malū. ⁊ sub racione mali. ⁊ nō
 ad emendacōnē alteri? s̄ solū
 in malum eius. optare aut̄ q̄ i
 p̄io mouē ad malum alterius
 sub racione mali. s̄m se r̄pugnat
 caritati. Quia debem? diligere
 p̄ximū v̄lēdo bonū ip̄ius. Et
 idō s̄m gen? suū ē p̄cēm mōr-
 le. Vñ. i. cor. vi. neq; maledici.
 neq; raptores regnū dei posside-
 bunt. Et ē h̄mōi maledictio tñ
 to grauius peccatū. q̄nto male-
 dicit q̄s p̄loē quā magis ama-
 re ⁊ reuereri debet. Vñ leuic.
 xx. Qui maledixerit p̄ri. ⁊ m̄ri.
 morte moriatur. Subdit tho.
 Contingit tñ v̄bū maledictō-
 nis p̄rolatum p̄cēm esse v̄ma-
 le. v̄l p̄opter p̄uitatem mali
 quod quis a l̄ei maledicendo
 impre catur. v̄l eciam p̄pter af-
 fectum eius qui p̄fert verba
 maledictōis cum sc; ex leuī mo-
 tu v̄l ex ludo v̄l surzep cōe ali-
 qua talia v̄rba p̄fert peccata
 enim v̄rborum maxime ex af-
 fectu pensatur. **D**ictum est
 autem notāter in descriptione
 maledictōnis. sub racione ma-
 li. ⁊ solū in malū eius cui ma-
 ledicitur. Quia si quis impre-
 cetur. impet. aut optet malum
 alicui sub racione boni: sic est li-
 citum. nec p̄prie maledictō est.

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible]

Preceptū

Quintū

eo q̄ intencō p̄ncipalis nō fer-
tur in malū illius. s̄m bonum.
Contingit enim optare malū
alicui s̄b racōne duplicis boni.
q̄n q̄ s̄b racōne iusti. a sic iudex
iuste maledicit illū cui p̄cipit
iustam penā inferri. Sic etiā
eccl̄a maledicit anathematizā-
tō. q̄n q̄ s̄b racōne vtilis opta-
tur malum. ut q̄n quis optat
aliquē p̄ctōre; pati eḡritudiez.
vel simle. ut melior efficiatur.
vel a p̄secucōe bonoz desistat:
Et q̄uis maledicere bene pos-
sit fieri s̄m p̄dicta. tamen crea-
turis irracōnalib⁹ hōies regu-
larit̄ nō dnt̄ maledicere. tū q̄
illō om̄it̄ fit ex irracōnabili q̄-
dam ira. tū q̄ solet indiscrete
fieri in malum hōim quoz sūt
Tamē ut th̄. ibidē dicit **M**a-
ledicere reb⁹ irracōnalib⁹ in q̄-
tū creature sunt dei. ē peccatū
blasphemie. **M**aledicere autē
eis s̄m se cōsideratis ē otiosū et
vanū. q̄ p̄ se quēs illicitū p̄mo
maledicere est a deo illicitum.
ut etiā dyabolo hei nō debeat.
vnde puer. xxij. dū maledicit
impi⁹ dyabolū. maledicit ip̄e
aiā; suā. id ē maledicto culpe q̄
pene se subicit. q̄ cum dyabol⁹
sit natura bonus. p̄ccm̄ est sal-
tem ut sic ei malū optare. vnde
bt̄us iudas in canonica sua di-
cit. **C**ū michael archangel⁹
cū dyabolo disputans altrica-

Capitulū

Quartū

retur de moy si corpe non ē au-
sus inferre iudiciū blasphemie.
sed dixit imperet tibi dñs. vbi
glō. **D**iligenter intuendū est.
q̄ si michael archangel⁹ dy a-
bolo sibi aduersanti blasphemā
dicere noluit. s̄m modesto
s̄mōe eū coeruit. q̄tō magis
hōimib⁹ ois blasphemā est
cauenda. q̄uis enim in volū-
tate malus sit demon. tamē na-
tura bonus est. **A**d cauendū
aut vitū maledictōis monē
dnt̄ exempla sacre scripture q̄
bonoz xp̄ianoz. **N**ā xp̄s cum
malediceretur sp̄. in cruce. nō
maledicebat. i. p̄. ij. **P**aul⁹ eti-
am dicit. i. cor. iij. **M**aledici-
mur. a benedicim⁹. **E**t petrus. i.
p̄. ij. **N**on reddētes malum
p̄ malo. nec maledictū p̄ ma-
ledicto. **E**xēpla etiā xp̄ianozū
bonoz ad idē sūt que osten-
dunt q̄ interdū maledicentes
siue inuiti sint siue volentes in
malum eoz exaudiūtur. vnde
greg. iij. dyal. refert q̄ cū sim-
plex a s̄ctissim⁹ florenti⁹ pro
pastore h̄ret vs̄ sum ouiculas
pascētē. discipulī quatuoz cu-
iusdā s̄cti patris qui diceba-
tur eutitius. vs̄ sū in campo oc-
culte occiderūt. de quo cū flore-
tius valde tristaretur. eutitius
flentem fratrem vlit cōsolari
Cū floret⁹ **S**pero in oīptē-
tem deum q̄ in hac vita ante

60

oculos hominum vindictā accipient qui innoxium vrfum occiderūt. Statim autem quatuor rei discipuli elephantio morbo percussis membris putrescentibus interierunt. Unde omni tempore florenti⁹ flebat se homicidam proclamās. Itē ibidem refert greg⁹ q̄ cum famulus cuiusdā stephani presbiteri negligenter ei seruit. clamauit presbiter veni dyabole discaltia me famulo sic loquens. Statim autem demō affuit a corrigie fūme caligarū se soluerūt: in signum demoniacae fuitutis. Ex quo patet dicit greg⁹ dyabolū p̄mptissimū esse in maledictōibz ad puniēdum. Simile in quarto refert de romano filiū quinquēnez nutriente. qui mox blasphemare cōfueuerat cum ei aliquid resisteret. vñ in p̄ris sinu pestilētia laborās simile ad apparētiā demonis fatiēs necat⁹ est. Sic cesari⁹ in dyalogo suo dis. v. refert q̄ vir q̄dā motus ira cōn uxorem ei ait. vade dyabole. mox aut illa p̄ auriculāz demō nē intrare sentiēs fuziebat. Cū q̄dā scūs abbas sup̄ caput ei⁹ legeret euāgelium sup̄ egros man⁹ imponent. Illa terribilissimē clamabat. Et cū demō imparrut exiret. Ille respōdit. nōdū vult altissim⁹. postea tñ mod

quo demon intrauēat ipsa patefecit. Itē quidā iratus dixit filio suo. vade dyabole. quem mox demō rapuit. nec vñq̄ cōparuit. Item puella quinquēnis cum lac comederet. pater ei iratus ait dyabolū comedas in ventrem tuū. mox aut vixata est puella vsq̄ ad maturā etatē. In qua cū limna ap̄stolorū petri ⁊ pauli visitaretur. libera ta est. S; ante a demō in ea ait. me egresso. hxc nūq̄ post hāc vitam sciēt aliud purgatorium. hxc Cesarius. Sic vicifimoprīmo de ciuitate dei refert Augustin⁹ de vidua nobilita diuite habente septem filios ⁊ tres femellas eis maledicente. Oēs aut statim tremore omnium membrorum terribiliter sunt percussī. ⁊ cū uim furorum oculos vrentes in orbē disperfi sunt. omnibus spectaculum facti miserum. Et si nūq̄ maledictis op̄cio impleretur: tamen semp̄ ille qui maledicit ut verificetur illud gen. vi. ceterimoleptio quo ysaac de iacob ait. Qui tibi maledixerit. fit ille maledictus. **T**ertio p̄ncipalit̄ vidēdū est de remedijs ire. Sūt aut quedam remedia contra iram propriā. quedam contra alienam. Remedia ire proprie sunt nouē

Præceptū**Quantum**

Primum est radicē ire euellere. q̄ est amor sui in cordiat. q̄ suo. Rūi ei ardēter diligit in cordiate se. amicos. filios. tēpalia. q̄ hōres. statū credit sibi iniuriam illatam esse. vel se puipēdi. ut dicit Arist. in rethorice. vnde eccl. xxviii. s̄m ligna filie. sic ignis exardescit. a s̄m virtutem hōis. sic iracundia illi erit. a scdm s̄bam suā exaltabit iram suam. Secundum ē silentium. Nam natura ire est. ut plata magis ferueat. vñ puer. xxi. Qui ip̄it stulto silentium iras mitigat. vñ scūs pat̄ ysaac req̄situs. Cur demones eū tātū timerent. R̄ndit. ex q̄ factus sum monachus. statū apud me. ut iracundia extr̄ guttur meum non proceder̄. Et ps̄. Posui ori meo custodiam. cū cōsister̄ peccator adūhū me.

Tertū remediū ē exēpla patēciū insp̄cere. p̄ncipalissimē xp̄i passionē. de quo greḡ. dicit. Si passio dñi ad memoriam reuocetur. nihil a deo durū est. qd̄ non equo animo toleretur. i. cui? figura nūmer. xxi. filij isrl̄ lesi a serpētib; ignit̄. ins̄p̄cto serpēte eneo. id ē xp̄o crucifixo sanati sunt. ad idē valent exempla Job. Exēplū etiā illius mulieris nobil̄ de q̄ refert cassian⁹ in colla. patrū que p̄tuit viduam iracundis.

Capitulū**Quartū**

firmam in qua patiētia discer̄. Talib; ei exemplis. vel ut op̄tio elixio aia muniti p̄t. Quātū est cogitare quō deū sepe p̄prijs malis cōtēp̄sim⁹. vel puipendimus. a q̄ indigem⁹ etiam in p̄rijs defectib; a p̄rimis sup̄ortai. vnde greḡ. v. moā. Est alius seruāde māfuetudis modus. ut cū alienos excessus cōspicim⁹. n̄ra q̄b; excessimus delicta cogitemus. Considerata quippe ifirmitas p̄pria. peccata nobis excusat aliena. patienter namq; iniuriam illatā tolerat. q̄ pie meminit q̄ fortasse adhuc habeat in quo debeat ip̄e tolerari. Ideo tā facili ter quidā irascuntur. qz p̄pos defect⁹ q̄b; a deo. vel p̄ximo sup̄ortatur non agnoscunt. vñ puer. xix. hō indigens. misericors est. Seneca regū animos in diuinis. illi oblitū fue ifirmitatis aliene debuit q̄h iniuriam accepit.

Quintū remediū ē cōsolatō dñe ordinatōis. Nullū enī malū nobis p̄t inferri nisi diuina ordinatōe. qd̄ maximū deb; eē fidelib;. Deus ei est velut medic⁹ fidelissimus. qui aquā tribulationis cuiq; p̄p̄inat. scdm sue ifirmitatis exigētia. ps̄. Statuit aquas quasi in vtre. sc; de celo eā dispēsans filijs. vnde i. cor. x. Fidelis deus qui non

pacietur vs temptari supra id quod potestis si fatiet etiam cum temptacione puetu ut possitis sustinere. hanc racōne; affligit xp̄s petro Joh. xviii. Calicem quem dedit mihi pater nō vī ut bibam illū. **S**ine quo nec filij zebēdi pnt sedere ad dextrā a sinistra in regno. potestis in q̄t xp̄s bibere calicē quem ego bibitur? sū. **M**arh. xx. de9 est velut pater p̄ssim9 q̄ filiū quē diligit castigat. **A**poc. iij. ego quos amo. aguo. a castigo ne vic; s̄m apl̄m sim9 adulteri filij. **S**i inq̄t ext̄r disciplinam estis cui9 p̄cipies facti sūt oē. ergo adulteri 7 nō filij estis. **h**eb. xij. de9 etiā est velut m̄r misericordissimā q̄ lic; castig; filio lū tñ non sup̄ modū. **N**ā ysa. xlix. Nunq̄t obliuisci pōt mater infantem suū ut nō misereatur filio vtr̄i sui. **E**t si illa oblita fuit: ego tñ non obliuiscar tui. **S**extū est cōsideracō vtilitatis ip̄s9 tribulacōis. nā v̄xatores nostri sūt sicut apes que lic; pungant: tñ diliguntur qz mellificāt. **S**ic inimici licet rodant: tñ penā p̄cc̄is minuūt. prudentes fatiūt. decorāt patientiā. augent hic meritū. 7 in celo premiū p̄s. **C**ircum dederūt me sc; inimici dicit xp̄s. sicut apes a eraserūt sicut ignis in sp̄mis. **S**eptimū est cōsideracō

nre impotēte. **S**ūt enim q̄dā qui v̄recūdātur si non tribulātes eos v̄bo vel facto ledūt. **S**i sciat homo etiam minimis oportere p̄cere. **V**n̄ Aug9. hō tibi conuitiū dicit. a tumes et iratus es. pulicib; resiste si potes ut dormias. **O**ctauū ē p̄cere a misereri insano. nā iratus aliquē ipugnās. racōne in p̄te vel in toto nō v̄titur. 7 sic cec9 ē stultus. a quodā mō insano q̄b? naturalit̄ clemētes fumus. **D**n̄ p̄. xiiij. qui impatiēs est. exaltat stulticiā; suā. **N**onum est p̄uā cōsideracō oim malorū que sibi possent inferri. v̄nde greg. v. moza. mēs sollicita ante q̄ q̄lib; agere incipiat omnes sibi q̄s pati putat cōtueli as p̄ponat. q̄tūs sui redēptois p̄bra cogitās cōn adūsa se p̄paret. **Q**ue nimz v̄mētia t̄nto for̄cōz excipit: q̄nto se cautius ex p̄sciā armarit. **Q**ui vro impuid? ab aduersitate dep̄h̄ditur. q̄h̄ ab hoste dormēs m̄uētur. **h**ec r̄mēdia sūt ire. **p̄p̄e. S**i p̄ncipaliter inuocādū est i oibus auxiliū d̄ine gr̄e. sine q̄ nihil possum? **R**emēdia autē cōt̄r alienā irā sūt tria. **P**rimū est moll̄ respōsio. **h**ec est mirabile naturale vnū v̄bi molle frāgit durū. **V**nde puer. xv. respōsio mollis frangit iram. **E**xemplū i v̄ita patrū v̄bi disapul?

macharij eū pcedēs ait ad sa-
 cerdotē y dolor ligna portan-
 tē Quo vadis demon. q̄ iratus
 vulneravit grauit̄ discipulū
 Cū autē machariū supuē-
 ens sacerdoti diceret. Salue-
 ris laborator hoc wr̄to lenit9
 p machariū cōūsus est in mo-
 nachū. vñ cā vulne a cōis red-
 dita. vulneratū ambō i mona-
 steriū portauerūt. hō eī iratus ē
 vltut olla buliēs. cui aqua fri-
 gida supfundenda est vnde
 puerb. xv. Os fatuoz ebullit
 stulticiā. Secūdu remediū ē
 silentiū. wr̄ba enī sūt vltut li-
 gna. si saltē sint wr̄ba irato
 displicibilia. h̄ ad extinguedū
 ignē oport; materiā lignoz
 immnuere. vñ. eccl. ix. Nō liti-
 ges cū hōie litigioso. nō stru-
 es in ignem illius ligna. Se-
 curius ergo es h̄ interd̄ ab ira
 recedere. qui nollet cōburi
 sicut 7 ab igne hō. xij. nō vlt
 defēdētes km̄i. h̄ date locū ire
 Ter cū remediū est bñficiū
 Bñficia enī irato impensa sūt
 vltut carbones igniti. valētes
 p caritate pximi. Ideo puer.
 xxv. Si esurierit inimicus tu-
 us da illū. Si sitierit da illi
 aquā bibere. prunas enī ogre-
 gab sup caput ei9. 7 dñs red-
 det tibi.

D Capitulum Quintum
 De inuidia que ut plu-
 mū ē cā h̄uidij. de q̄

Job. v. puulū occidit inuidia
 Tria sunt pncipaliter viden-
 da Primo q̄d sit Secūdo quā-
 te noceat Tercō de remedijs
Quintū ad p̄mū. Inuidia di-
 cit b̄tūs aug. ē odiū felicitā-
 tis aliene. Dam. li. ij. dicit q̄ ē
 tristitia de aliēis bonis. Et d̄
 inuidia q̄ nō p̄t videre bona
 alioz Vñ ambro. li. de offici.
 Inuidus bono torquetur alie-
 no. null9 aut p̄t videre equa-
 nimit̄ illd̄ de quo torquetur
 Pro cui9 intellectu nōndum
 fm̄ th. 2. 2. q. xxxvi. q̄ inuidia
 ē tristitia de alieno bono inq̄-
 tū q̄s aliū excedit in bono ap-
 parēti. p̄cipue de quo est glo-
 ria vel in quo hōies appetunt
 hōrari. 7 in opimōe eē Inq̄tū
 alienū bonū d̄minuere videt̄
 appriā excellentiā. vñ greg. xx
 xi. mō. **I**nuidia ex iam glo-
 ria vel ex supbia nascitur **Q**d
 sic p̄; Nā cū supbus inamiter
 gloiosus appetit sup alios ex-
 cellere 7 magnus apparere 7
 ognoscit in alio aliq̄d bonū.
 tunc timet q̄ i hoc ipsū alter
 excellat vlt̄ sibi equetur. 7 tūc
 tristatur inq̄tum hoc minuit
 gloriā suā 7 excellentiā quā
 h̄ret in opimōe hōim Ex hoc
 enī q̄ alius in aliquo bono si-
 bi eq̄tur. aut eū excedit ip̄e mi-
 n9 gloriofus estimatur: quia
 tūc nō sup alios ip̄e excellēs

putatur. **Exemplum** Tu scis artificium in ciuitate: uenit pegrinus? quod equaliter tibi, uel melius te operatur de quo ipse laudatur. sed tu times eum tibi equari, aut te excellere. et de les de fama eius? uel bono. quod fama tua minor erit. hec tristitia de alieno bono est inuidia uera. **Et** uidetur principaliter esse tristitia de gloria alterius? in quantum minuit gloriam tuam quam appetis. Sic similiter est inter diuites. nobiles. predicatores. magistros. et similes quo ad pulchritudinem. fortitudinem. scientiam. uirtutem. de uocacionem. et de quo cum quis uero. uel estimato bono. de quo quis gloriam querit. **Secundo** notandum in thom. ubi patet quod cum inuidia sit tristitia de alieno bono: Quadruplex est tristitia. quod de alienis bonis in alio cognitis potest oriri. et solum quarta est inuidia. Primo enim quis tristatur de bono alterius. in quantum ex eo timeatur nocumetum. uel sibi. uel alijs bonis. **Et** talis tristitia non est inuidia. sed magis timoris effectus. et potest esse sine peccato. et laudabilis. **Unde** puer. xxxix. In multitudine iustorum letabitur uulgus. **Cum** impij superint principatum gemet populus. **Et** gregorius. xxi. mora. Euenire plerumque solet ut non amissa caritate. et inimici nos ruina letificent. et rursus eius gloria sine inuidie cul-

pa tristis: **Cum** a uide eo quoddam bonum erigi credimus. et proficiente illo: plerumque iniuste opprimimus formidamus. **Secundo** modo potest quis tristari de bono alterius. non ex eo quod ipse habet bonum. sed ex eo quod nobis deest bonum illud quod habet ipse. **Et** hoc proprie est zelus ut dicit philosophus. in rethorica. **Et** si zelus iste sit circa bonum honestum laudabile est. **Unde** i. cor. xiii. Emulamini spiritualia. **Et** Iero. in epistola ad aletham. de instructione filie dicit. habeat solitas cum quibus addiscat. quibus inuideat. et quarum laudibus mordetur. **Ubi** fumitur inuidia pro zelo quo quis dicitur imitari ad proficiendum cum melioribus. **Si** autem sit de bonis temporalibus potest esse cum peccato: et sine peccato. **Ter**cio modo aliquis tristatur de bono alterius. in quantum ille qui accipit bonum est eo indignus. que quidem tristitia non potest oriri ex bonis honestis. ex quibus aliquis iustus efficitur sicut philosophus dicit. in rethorica. sed de diuicijs. et de talibus que possunt prouenire dignis et indignis. **Et** huiusmodi tristitia secundum eum uocatur nemesis. et pertinet ad bonos mores. **Sed** hoc ideo dicit. quia considerabat ipsa bona temporalia in se. prout possunt magna uideri non respicientibus ad eterna

Sim doctrinā fidei bona tēporalia q̄ pueniūt idignis ex iusta dei ordinacōe disponuntur ad eoz correctiōem v̄ ad eoz dānacōez. Et hmoi bona quasi nihil sūt in cōpacōe ad bona futura q̄ seruantur bonis. Et ideo hmoi tristitia prohibet̄ in sacra scriptura. Scdm illō ps̄. **N**oli emulā in malignātibz neq; zelaueris fatientes iniquitatē. Et alibi pene effusi sūt gressus mei q̄ zelauī sup̄ iniquos pacem peccatorū videns. Quāto modo aliquis tu statur de bono alicuius inq̄tum alter excedit ip̄m in bonis. a hoc pprie est inuidia: et hoc est semp̄ prauū: ut dicit Arist. .ij. retho. Quia dolet de eo de quo est gaudendū: sc̄ de bono proximi s̄m caritatē. cui etiam directe cōtraiatur ut dicitur.

Quo aut̄ fiat inuidia v̄iale p̄ctm̄ vel mōrle notandū tercō q̄ tres ibi sūt ḡdus. Prim⁹ vbi materia. origo. a causa inuidie ē cognicō boni alieni excellentis in h̄ie vane gloriose. Talis enī faciliter timet de diminuōe sue glorie. et tristat̄ faciliter de bono proximi. vñ s̄m greḡ. xxxi. mora. Inuidia ex inani gloria nascitur. a ex ead̄ radice etiā scdm p̄m. .ij. retho. multe sūt cāe inuidie. Pr̄o similitudo aliquoz sc̄bz

genus. cognicōez. staturā. habitū aut opimōez. **N**acō ē. q̄ ad istos tm̄ est inuidia quib; hō se vult equare. vel preferre. hoc aut̄ non est nisi resp̄cū nō multum distantū. **N**ullus enī nisi insanus studet se equare. et preferre in gloria h̄is q̄ multo maiores eo sūt. puta plebeus regi. vel cōuerso: ideo h̄is quibus multum distat loco. vel tpe. vel statu. homo non inuidet. s̄ quibus est pp̄inquus. **N**ā cū pp̄inq̄ videantur in gloria excedere. eos nitimur excellere. a ex eoz gloria qua cōnīnāz. v̄lūtate pollent tristari in cipim⁹: a sic inuidere. **S**ecūdo facilius inuidet pusillanimes q̄ oīa reputant maḡ a gloriosa q̄ nō h̄nt. **T**ercō senes facilius inuidet iuniorib; q̄s putāt possidere. q̄ ip̄i non habuerūt. vel nō habēt. **C**apitur tñ inuidia sic cetera passiōes q̄nq;.

Sicut dicit Aureolus sup̄. .ij. di. xxi. q. .ij. quasi p̄ quadā naturali inclinacōe ad passiōē inuidie. **S**ūt enī ut inquit in appetitu sc̄fitio appetibilitatis quod fatientes in corpe reales trāsmutacōes. cōsequētes oplexiones corpoz naturales. **V**nde q̄ sūt oplexiōis fr̄igide et hūide. sunt naturaliter magis inclinati ad inuidiam. ut p̄ de multis p̄eis.

mulieribus. et quibusdam hominibus
 flegmaticis. Et ratio est quod tales
 qualitates passivae sunt. ideo est in
 corpore aptitudo ad casum et de-
 pressionem propter quod in appetitu se-
 fitivo oritur pro portionalis que-
 dam aptitudo ad depressionem. et
 ad casum. ut facilius deprimatur
 et cadat ad apprehensionem boni
 alteri. **U**n sic est quod omnia alia
 quedam reputantur superiora respe-
 ctu sui. ideo timent confundi na-
 turaliter et deprehendi. **R**atione igitur
 talis complexio. quoniam quod vi-
 det bonum in aliquo statim inclinat
 tur ad invidendum. et tunc fit or-
 dinis transmutatio in corpore. puta
 quidam casus manifestus in vultu.
 et prope dicitur invidia. **E**t hoc modo
 accipiendum invidiam. scilicet per natura-
 li aptitudinem et passionem. vel etiam
 ut talis passio est primus
 motus. ut sic non est peccatum. sed pe-
 na peccati. vel peccatum largo modo
 cum sit pena peccati originalis. hec
 de aureo. **U**n **A**ugustinus. libro primo. con-
 fessio. dicit. puulum quendam collacta-
 neum suum toruo vultu aspexisse.
 et illud invidie attribuit. **V**i-
 di inquit ego et exptus sum zelam
 tem puerum. nondum loqueba-
 tur. et ituebatur pallidus ama-
 ro aspectu collactaneum suum.
S **S**ecundus gradus est quedam
 subita et non deliberata tristitia
 de bono proximi in quantum excel-
 lens est. **T**ertius est tristitia

talissimo deliberata. seu perfecta
Prima est veniale peccatum. **S**ter-
 tia est mortale peccatum. **U**n **t**ho. ubi
 prius de utroque dicit Invidia
 ex genere suo est mortale peccatum
Benignus ei peccati consideratur et ob-
 iecto Invidia autem secundum rationem
 sui obiecti contrariatur caritati per
 quam est vita anime spiritualis. secundum il-
 lud. **I**oh. **i**ij. nos scimus quo-
 niam translati sumus de morte ad
 vitam quam diligimus fratres. **U**trius-
 que enim obiectum caritatis et in-
 vidie est bonum proximi secundum contra-
 rium motum. nam caritas gaudet de
 bono proximi secundum illud. **i**. **c**or. **x**ij.
 non gaudet super iniquitate. et gau-
 det autem veritati. Invidia autem
 de bono proximi tristatur. **U**nde
 ex suo genere vincitur pecca-
 tum mortale esse invidia. **I**do **J**ob.
v. puulum occidit invidia. **S**ed
 nihil occidit spiritualiter nisi pec-
 catum mortale. **S**ed sicut dictum
 est super in quolibet genere peccati
 mortalis inveniuntur aliqui im-
 perfecti motus in sensualitate existe-
 tes. qui sunt peccata venialia. **S**ic in
 genere adulterii primus motus occu-
 piscantie. et in genere homicidii primus
 motus ire. **I**ta etiam in genere
 invidie inveniuntur aliqui primi
 motus: quoniam etiam in viris per-
 fectis qui sunt peccata venialia. **I**te **t**ho.
Quartus gradus invidie est peccatum
 in spiritu scilicet quod dicitur invidetia fratre
 gratie. **U**n **t**ho. **m**. **i**ij. di. **x**lij. dicit.

Inuidia duplex est quedā q̄
est de p̄speritate vel exaltacōe
h̄is. Et qued̄ que est de exal
tacōe gr̄e sicut q̄ multi ad de
um ouertātur vel aliquid hu
iusmodi. Et talis inuidia solū ē
p̄ccm̄ i sp̄m̄ sanctū. vñ ibidē
bonauen. dicit. dupliciter p̄t
aliq̄s inuidere aliene gr̄e. vno
modo. q̄ ex hoc minuitur bo
nū p̄p̄iū. cuius p̄mo cōem ap
petit singulariter. a sic ē p̄ccm̄
capitale. Alio mō. q̄ visus aie
sic ē dep̄uatus. ut sic nō vid;
bonū in se. sic etiā nōlit videre
bonum in alio. 7 tūc ē p̄ccatū
in sp̄m̄ sanctū. hoc autē ē i illis
maxime qui vix possunt i alio
videre bonū. Et ita alio modo
ē capitale vitū. a alio modo
p̄ccm̄ in sp̄m̄ sanctū. 7 isto mo
do non p̄cedit nisi ex magna
corrupcōe a malitia volūtati.
q̄ adeo gustū p̄uertit ut bonū
fariat aparere malū. 7 ecōuer
so. **S**ecundo p̄ncipaliter
videndū est de inuidia quātū
noceat. a q̄ sit detestabil̄ p̄p̄
nouem. Primo nocet p̄p̄io s̄b
iecto in corpe multipliciter q̄
est tristitia. **S**3 tristitia sc̄d̄m
th̄. i. 2. q̄. xxxvij. saltem mala:
multa mala facit. q̄ aḡuat
aim ut inter d̄ mot̄ corp̄is ex
terior impediatur. 7 fit h̄o stupi
dus. 7 int̄sa tristitia p̄ oibus
aie passioib̄? maī? nocumē

tū infert corpi. vñ puer. xxv.
Sicut tinea vestimēto. a ver
mis ligno. ita tristitia viri no
cet cordi. q̄ anim̄? gaudens
etate florid̄ a facit. sp̄s tristis
exsiccat ossa. Et ec̄. xxxvij. de
tristitia festinat mors. s̄ hoc
verū est de tristitia que spem
non h̄ annexam. **S**icut con
trito hab; sp̄m̄ a gaudiū de
remissione a intuitu d̄ine mi
sericordie. **S**ecundo d̄anosa ē
inuidia. q̄ recipit eā h̄nti soti
etate ec̄cie. p̄s. Particeps ego
sū oim̄ timentū te a custodiē
tū man. tua. **A**uḡ. pensent in
uidi. quātū bonum sit caritas
que sine labore n̄ro. aliena bo
na nostra facit. **T**ercō inuidia
nulli p̄cit. De nocētī notum ē.
de innocētibus pat; **C**ū cayn
inuidus abel. fratres ip̄h̄? io
seph eūdē. a saul dauid sine
eā sint persecuti. **T**ales p̄iores
sunt pilato. de quo math̄. xx
vij. **S**ciebat q̄ p̄r inuidiam
tradidissent eū. **Q**uarto inui
dia valde difficult̄ curatur. q̄
est velut ignis grecus q̄ i aq̄
tribulacionum ardet. 7 diffi
cult̄ extinguitur. **I**deo gal.
.v. non effitiam̄ inanis glorie
cupidi. iuicē puocātes. iuicē
inuidētes. sup̄ quo **C**yp̄anus
zelus iste modū non h̄. p̄ma
nens iugiter sine fine cū alia
fimiatur scelea. **Q**uanto q̄ ille

Quintum**Preceptum**

cui inuidetur crescit in successu
 meliore: tanto inuidus liuoris
 ignibus inardescit. Quinto inui-
 dia ondit hunc; pusillanimum
 a infimis rebus operatur Job. v. p-
 unum occidit inuidia: nobiles
 sunt coicatum ut patet in huius; in le-
 one. In aquila **E**conrrio igno-
 biles sunt inuidi. Sexto signum
 est per quod demon suos agno-
 scit. Sicut caritas econrrio Jo-
 han. xiiij. In hoc agnoscunt quod
 mei estis discipuli si dilectionem
 habueritis ad inuicem. Septimo
 socij sunt dyaboli in lucro a in da-
 no: quia quando dyabolus lucratur a
 male succedit homini: inuidus
 hoc lucrum suum putat a econuer-
 so. Vnde cum sim tulum Amicorum
 sit idem velle a nolle: patet appo-
 tum. Octauo peccatores plerumque
 efficiuntur. psalm. xxiiij. ne co-
 medas cum hunc inuidio: a ne desi-
 deres cibum eius: quoniam in similitudine
 arioli a coiectoris estimat quod
 ignorat. Comede a bibe dicet
 tibi: a mens eius non est tecum.
Nono inuidus grauissima aie infir-
 mitate tenetur: gustum ei aie
 a deo infectum habet: ut bonum inimici
 putet malum: a econuerso psalm. v.
De quod dicitis bonum malum a
 malum bonum: ponentes tene-
 bras lucem: et lucem tenebras
 ponentes amaram in dulcem: a dul-
 ce in amaram. **T**ercio principa-
 liter de remedijs inuidie nota

Capitulum**Quintum**

dum quod contra eam valet quibus. Pri-
 mo ut homo ponat dilectionem: ea bonum
 quod patet similia multis huius: a a fin-
 gulis plene. Sic est predicatio. Eu-
 caistie coram deo super omnia dilectio:
 a regnum celorum. Vnde greg. Qui
 facit inuidie carere desiderat:
 illam hereditatem appetat quam nu-
 merus possidetium non agustat vir-
 tem iustorum per hoc quod in terris nihil
 appetit: alijs profectibus inuide-
 re nescit. Secundo inspicere de-
 bemus quantum fratermitatibus iu-
 gium omnis eius proximus est frater na-
 turalis a quorum omnium vnus fuit pater
 adam: multi sunt fratres nostri spua-
 les. Quorum omnium vnus pater cri-
 stus est: a vnus vnus vnus vnus vnus vnus
 maia. Sic a vnus vnus vnus vnus vnus vnus
 Sumus ei membra vnus vnus vnus vnus vnus vnus
 ecclesie. i. cor. xii. Si quid patitur
 vnus membrum: compatitur cetera
 membra. Tercio contra inuidiam va-
 let eradicatio proprie superbie quia
 ex ea oritur. Vnde dea: contra super-
 biam vel manentem gloriam valet etiam
 hic. Quarto valet contra inuidiam
 meditatio multiplicis damni quod
 ex ea potest ut in secundo membro
 patuit. Sic ei grecus ignis are-
 na a aceto solus extinguitur sic inui-
 dia a desideratione infructuosi status
 que habet: a amaritudine: a consump-
 tione virum: potest extingui. Quinto
 valet contra inuidiam: exercitium in
 operibus misericordie circa proximos
 vel inimicos. vnde prouer. xxv.

Quintum

Preceptum

Si esuriet inimicus tuus... illi. si fuerit: potu da illi. prunas ei congregabis sup caput ei? et dñs reddet tibi. misericordia ei directe oppositur inuidie. qz p... or colet de misericordia proximi. postea or vtro de felicitate proximi. vñ de misericordia dñi. cor. xi. qd ifirmat a ego nō infirmor de inuidia vtro Jude Johā. xii. qd iudas murmurauit de effusione vnguenti sup caput ihu

Hunc de filiabus inuidie differendū ē. Primo q̄ occasiones sūt huiusmodi corpal. Secundo de odio i specialiq̄ sit. a de ei? appetitibus? Tercio an peccatores se odio habeant. **Quintum** ad primū nōndum fm thx. 2. 2. q. xxxvi. Et b. greg. xxxi. mora. Quicqz sūt filie q̄ ex inuidia oriri pnt. vi; susurriū. detrectō. exultacō in aduersis. afflictio in p̄sxis proximi et odiū. Qd sic p̄. nam in conatu inuidie est aliqd tā q̄ p̄cipū. et aliqd tanq̄ mediu. a aliqd tanq̄ terminus? Principiū quidē est. ut aliquis diminuat glam alterius veli occulto. a sic ē susurra cō. vel manifeste. sic ē detrectio. mediu autē ē. qd aliq̄s intēdat diminuere glam alteri? aut p̄t. a sic est exultacō in aduersis. Aut nō p̄t. et sic ē afflictio in p̄sxis. Terminus autē ē in ip̄o

Capitulum

Sextum

odio. Quia sic bonū delectās causat amorem. ita tristitia odium. **Quo** ad secūdu sciendū b qd differūt. ira. inuidia. et odiū. fm. thx. 2. 2. q. cētesima quinq̄. gesima octaua. Ira enī ē p̄ quā appetim? malū proximi fm quā dā mensuram. put sc; habet racōe; vndicte. odiū autē ē p̄ qd desideratur malū proximi absolute. Et ira est inter d̄ causa odij qz p̄ hoc qd aliq̄s appetit malū vndicte sub racōe iusti. et cū hoc frequēter facit. puenitur ad appetitū mali absolute in proximi qd est odiū. Inuidia vtro ē tristitia de bono aliēo. vñ sicut tristitie oppositur gaudiū. sic odiū amoris et causatur odiū tā ex ira. q̄ ex inuidia. h̄ directi? ex inuidia. qz ex eo qd q̄s tristatur de bono proximi: statū displicētiam seu odiū fa aliter capit. **Du** bitatur p̄mo vtz deus possit odiri ab aliquo. s̄ndē t̄ thx. ibi dē m. deus potest duplicat ab hoīne apprehendi. vñ modo fm seip̄m puta cum p̄ eētiaz vidē. Alio modo fm effectus. sc; cū inuisibilia dei p̄ ea q̄ facta sūt intellcā asp̄tūtur. de? p̄ eētiaz suā est sūma bonitas quā null? p̄t odio h̄re. sic vñ s̄ qz sic nō h; nisi racōem diligibilis non odibilis. qz ibi nihil mali aparet intellectu.

Quintum

Preceptum

Sunt autem effectuum dmonum duo genera quidam qui nullo modo possunt coarctari voluntati. ut esse vivere. et intelligere. et talia sunt omnibus etiam appetibilia. Et prout deus est talium effectuum autor. etiam non potest odiri. Alii sunt effectus dei qui repugnant inordinate voluntati scilicet inflictio pene. et cohibicio peccatorum per legem divina. repugnantem voluntati peccatorum. Et quantum ad tales effectus deus potest odiri ab aliquibus. in quantum videlicet deus apprehenditur. ut peccatorum prohibitor et penarum inflictor.

Secundo dubitatur an odium dei sit gravissimum peccatorum simpliciter. Respondeo secundum thomam ibidem quod sic. quantum est deliberatum. ratio quod optimo oppositur pessimo. per philosophum viii. ethici. Sed amorem dei qui est optimus oppositum odium dei. Ideo cum primum sit optimum. Secundum est pessimum. primo odium dei ex deliberatione est maxime peccatum in spiritu sancto secundum quod peccatum in spiritu sancto noxiat aliquo modo spirituale peccatum non tamen computatur inter species peccati in spiritu sancto. quod generaliter inuenitur in omni specie peccati in spiritu sancto. unde odium dei maius peccatum est infidelitatis peccatum. quod ex eo oritur. ut effectus ex causa. Dubitatur. in quantum quod possimus et debemus odire. Respondeo secundum thomam ibidem. licet odio habere illud quod a dyabolo deivatur. ut

Capitulum

Sextum

peccatum. et omne illud quod pertinet ad defectum divine iusticie. et quicquid a deo abducit nos. secundum quod a deo abducit. Sed naturam fratris. gratiam. et huiusmodi cum sint a deo sine peccato non possumus odire. De primo dicit lucus xiiii. Si quis venit ad me. et non odit patrem aut matrem: non potest esse meus discipulus. et romani i. detractores deo odibiles. de secundo. i. iohannis ii. qui fratrem suum odit. in tenebris est. huiusmodi summa cautela secundum gregorium ibi videnda est. ne scilicet veste boni odij. se occultet odium fratri. Quo ad tertium. videlicet peccatores se odiant. Respondeo quod sic. unde per Augustinum. Qui diligit iniquitatem. odit animam suam. per cuius intellectum non est habet thomam 2. 2. q. xxv. Ubi queritur. Vt peccatores se diligant. Amare seipsum. Vno modo commode est omnibus. Alio modo proprium est bonorum. Tertio modo proprium est malorum. Quod si aliquis amet id quod seipsum esse existimat hoc commune est omnibus. Hoc autem si esse aliquid dupliciter. Vno modo secundum substantiam suam et naturam. Et secundum hoc omnes existimant bonum commode se esse illud quod sunt. scilicet ex anima et corpore compositos. Et sic etiam omnes homines boni et mali diligunt seipsum in quantum diligunt sui ipsorum conservacionem. Alio modo si esse bonum aliquid secundum principalitatem. Sicut princeps civitatis dicitur esse civitas

Dn qd pncipes fatiūt: dicit
ciuitas facere: Sic autē non
oēs existimāt se esse illud qd
sunt. Principale enim in homi
ne est mens rāconalis. secūda
riū autē est natura sensitua et
corpālis. Quoz primū wcat
ap. interiorē hominē ut patz
2. cor. v. Homi autē existimāt
principale in seipf rāconalē
naturā siue interiorē hominē.
vñ fm hoc existimāt se eē qd
sūt. mali autē existimāt princi
pale in seipfis naturam sensit
uā et corpālē scz exteriorē homi
nē vñ nō recte cognoscētes se
8 ipōs non wre diligunt. Et
hoc pbat philo. in. ix. ethi. p
quiqz. que sūt amicitie ppria.
vnusquisqz eni amat qd. Primo
quidē vult suū amicu esse. et vi
uere. Secūdo vult ei bō. Ter
cō opatur bō. ad ipm. Quar
to uiuit ei delectabiliter. Qu
to cō cordat cū ipō quasi in eis
dem delectat9 et cōtristatus.
Et fm hoc homi diligūt seipōs.
q̄tum ad interiorē hominē
Quia etiā wlūt ipm obserua
ri in sua integritate. Et optāt
ei bona eius que sunt bona spi
ritualia. et ad assequēdū opaz
impēdūt. Et delectabiliter ad
cor redeūt. quia ibi inueniunt
bonas cogitacōes in presenti.
et memoriā bonozū preteri
tor. et spem futurozū bonozū

ex quib9 delectacō causatur.
Similiter etiā nō patiūtur i
seipf dissentionem wlūtatis.
qz tota aia eoz tēdit in vnū
Econtrario autē mali non w
lunt cōseruari in interioris ho
minis integritate. nec appetūt
eius spūalia bona. nec ad hoc
opantur. nec delectabile est
eis secū cōuiuere redeundo ad
cor. qz inueniūt ibi mala p̄sen
tia. p̄teita. et futura que ab hōz
rēt. nec etiā sibi ipf cō cordāt
ap̄t cōsciētā remordētē fm
illud ps. Arguā te. et statuā
cōtra faciē tuam. Et p̄ idē p
bari pōt qz mali amat seipōs
fm corrupcōem exterioris ho
minis. Sic autē homi nō amat
seipōs. odiūt ergo mali seipōs
scōm principale sui. vicz aiam.

Capitulū. vii.

Hec necessariū est scire a
quo inimici wl pecca
tores sint diligendi vl
odiendi de quibus xp̄us p̄ce
ptum dat ma. v. dicēs. Audi
stis qz dictū est. diliges pri
mū tuū. et odio habeb̄ inimi
cum tuū. Ego autē dico w̄b di
ligite inimicos w̄stros bñfaci
te hīs qui odert w̄s. et orate
p̄ p̄sequētib9 et calumnianti
bus w̄s. ut sitis filij patris v̄ri
qui in celis est. Qui solē suū
ocari facit sup bonos et malos.
et pluit sup iustos et iniustos

Quintum Preceptum

vbi dicit glō. q̄ inimici nostri
 tribus modis pugnat contra nos.
 scilicet mentali odio. verbali oppro
 brio. et corporali nocumēto. siue
 lesione in exteriori bono ut no
 tatur in verbis predictis. **S**ibi
 e contrario tria iubet veritas in
 micis impendenda. videlicet diligere
 corde. benedicere ore. et opibus sub
 uenire. de quibus tribus videndum
 erit. **P**rimo quomodo corde sint dili
 gendi inimici. vbi tria occurrunt
 declaranda. primo an inimico et
 dilectio sit nobis possibilis. **S**e
 cundo si sic. **C**ur inimici sint dili
 gendi et non odiendi. **T**ercio an
 ad eorum dilectionem necessaria sit
 b spalis actiō. **Q**uintum ad
 primum reperitur tam e contra ratione
 et intellectus voluntate ut affirmet:
 et quidem credat sibi impossi
 bile esse quod inimicos diligant contra
 quos scriptura. sanctorum et doctrina.
 et philosophorum ac naturalium exempla.
Etiam **M**atth. v. 32. **S**i dimiseris
 tuis hominibus peccata eorum dimittet
 et vobis patet vester celestis de
 bita vestra. **S**uper quo glō. vi
 detis fratres. quod cum dei gratia in
 pietate nostra positum est quomodo
 ad deum iudicemur. **I**nquit enim
 dominus. **S**i dimiseris dimittetur
 vobis. **S**i non dimiseris non
 dimittetur vobis. **I**n pietate autem
 nostra est dimittere et non di
 mittere. **E**xempla habemus in gene
 xi. **V**bi post extremam iniuri

Capitulum Septimum

am per fratres illam Joseph. ex ami
 citia singulos osculabatur. et
 super singulos flebat. sic **E**xo d.
 xxxij. **M**oyses a populo crebro
 verat9 cum iam prope lapidaretur:
 tunc ait ad deum. **S**i non dimiseris
 peccatum populi tui. dele me de li
 bro quem scripsisti. **E**t. ij. re. pri
 mo **D**avid cui suus inimicus se
 mei in fatiē maledixit. maluit per
 cere. et letales inimicos flere no
 uit. et eosdem occidētes punire.
 ideo ait in psalms. **S**i reddidi retribu
 entibus in mala et cetera. **M**eito ab
 inimicis meis ianis **J**o. q. iii. sic
 deus dilexit mundum ut unigenitum
 suum daret. ut ois qui credit in eum
 non peccet sed habeat vitam eternam. **A**t
Ro. vii. **S**ic nos christus dilexit quod
 tradidit seipsum pro nobis in morte
Iustus pro iniustus cum tamen inimici
 eum. **E**t pro se persecutibus in cruce
 ait. pater ignosce illis quod nesciunt
 quod faciunt. **Q**uē beatus stephanus se
 quens pro inimicis se lapidantibus
Act. vii. flexis genibus et clamā
 do orabat. **V**bi pro se stans ora
 uerat dicens domine accipe spiritum me
 um. **A**d idem sunt sanctorum dicta
 et exempla. nam quod possibile sit
 nobis inimicos diligere patet
 per **A**ugustinum qui de seruo
 pigro qui non utebatur viri
 bus sibi a deo collatis. sic dicit
Seruum pigrum qui secundum histo
 riam euangelicam talentum do
 mini sui creditum sedit in terris.

Handwritten marginal notes on the right edge of the page, partially cut off.

nec in eo negotiatus est. non
 dānaret deus. si ea que nullo
 modo fieri poterāt p̄cepisset. Et
 bt̄us Iero. Anathema sit qui
 dicit deū precepisse impossibi-
 le. Preterea si tot mulieres. pu-
 eri. et tam delicate puella flā-
 mas. ignes. et gladios. ymo
 bestias eq̄mimit̄ ptulerūt p̄
 xp̄o. q̄ t̄n nobis fuerūt simile?
Cur nō possem? ouicia et iniu-
 rias equanimiter tolerare? et
 inimicos diligē. **Simile docēt**
 exēpla phoz ut in vitis eozū
 legitur. nam pitacus philo.
 cum ductor esset mitilensium
 contra atxmiē. quorum dux
 fuit. firmo ex pacto singulae
 certamen indixit pitaco. et s̄
 scuto occultato r̄t̄bi cū firmo
 nem inuolueret et occideret.
 ac triūpho potit̄ in p̄ncipem
 mitilensū leuaretur. p̄ncipa-
 tu post decēniū resignauit. iā
 ciuitate optime ordinata. Cū
 q̄ quidā opari? eius filium
 securim ingerēs interfecisset. et
 occisor ligatus p̄ ciues pitaco
 p̄ntaretur. ip̄m absoluit dices
 Indulgentiā esse supplicō po-
 titōe. Sic escines philo. et oā
 tor maxim? cū sua eloquētia
 atxenas regeret. et ibidem a
 demostene oratore in orando
 victus in iudicō. rodīs p̄pter
 ignominiam p̄geret. et ibidem
 rogatu ciuitatis primo sua et

deinde demostenis oracōez cla-
 rissimā recitaret et cūctis vtri-
 usq̄ eloquētia miratibus. et
 plus demostenis. Sic ait. lo-
 ge āplius mirati eētis. si ip̄sū
 poratem audiūissetis. inimici
 sui testis et cōmendator excel-
 lentissim? effect? ibidē habe-
 tur. sic etiam valer? de vitis
 phozū refert de soctē. q̄ semel
 ictu calcis p̄cussus cum quidā
 ei? tolerantiā miraretur. ait.
Si alim? me p̄cussisset calce.
 vñ eū in iudicium cōuenirem.
Cur igitur non sic eq̄mimit̄
 sustinerē ictus hōim? sicut per-
 cussurā irracōnatiū. Qd̄ etiā in
 inimicis possum? p̄cere. patz a si-
 mili. nā si tu expectares ab im-
 patore m̄gnū donū. et te impa-
 tor offenderet v̄l p̄cuterz Tu
 ne sumptuz donū p̄deres. nec
 facto. nec verbo. p̄pter tale do-
 num v̄dicares. **Cur igitur nō**
 faceres simile? p̄ eterna p̄ria
 inimico p̄cedo. ¶ **Quo ad. 2. p̄n. d**
 cipale. Quo inimici sint diligē-
 di. et quare. Notandū primo
 quis sit inimicus. Est autē im-
 micus ille q̄ affectat. a optat.
 aut volūtarie infert. aut infer-
 re conatur. alteri malum culpe.
 aut p̄nei aia. corpel reb? Et
 hoc facit nō ad correctiōez p̄-
 ximi. nec ad iustitiā exercen-
 dā nec ad aliud bonū aliq̄s. s̄
 tm̄ alteri ad malum. v̄l etiam

Quintum Preceptum

qui mala intencōne gaudet de malo pximi. Aut tristatur de eius bono. Dicitur p̄mo qui affectat alteri malū non ad correctione eius. sed tm̄ in malū suum. puta ex odio. rancore. vel aīmi amaritudine. Quia si quis vult alteri malum pene ut carceres. vrbra. paupertatez. infirmitatez. et hmoi. a solū ad correctōe sui et p̄fectum aīe eius. Aut p̄pter coēm vtilitatem. et faceret illud non ex amaritudine animi. rancore. vel v̄m dicta. s̄ fraterna dilectione. Talis nō est inimicus alteri? censend? sed amicus. q̄ p̄desse conatur. q̄uis obesse videatur. Ideo parentes puniētes pueros suos. et m̄gri scolares. nō sunt eorū inimici estimādi. sed amici. Secūdo d̄r non ad iusticiā exercēdam. Quia q̄ vult aut infert alteri malū pene. amore exequendae iusticie: non ē inimic? persone puniēde. Vñ licet non est inimic? eius quē occidit mediante iusticia. nec iudex similit̄ dummodo non ex odio. vel rancore sed solū p̄pter coēm vtilitatem illa faciant. amore p̄clarissime iusticie. D̄r tercio. vel propter aliqd̄ aliud bonū. q̄ medicus qui prodesse intendit tanq̄ amicus: vrit infirmum quez sanare intendit. Dicitur quarto vel qui mala intencōne gau-

Capitulum Septimū

det de malo pximi. a tristatur de ei? bono. Quia si intencōne bō facit. ut de tristitia inuidie fuit dictū: nō ē inimic? censendus. Ex quib? p̄t; q̄ hō potest licite velle i casu amico suo malum. scz paupertatis. infirmitatis. mortis. v̄l hmoi. dūmodo sine rancore fiat a bō intencōne. ad bonum peccātis. vel coitatis. seu iusticie. Vt greg. dic. xxiij. moralia. Sed ut ibidē s̄bdit. ad huc suanda valde necessariū ē subtilissime discreōnis examē. necū nra odia exequimur: fallamur sub specie vtilitatis aliene. videlicet estimātes nos mala inimicis nostris velle. p̄pter eorum correctionem. vbi ex odio volum? rancore. vel mala affectione. Et statiloq̄tur de tirano p̄pter facinorā p̄uoto. Subtiliter inq̄t pensare de b̄m? q̄d de b̄m? ruine peccōris. a quod iusticie dei ferietis. Nā cū puerū quēq̄ oipotens deus percussit. a cōdolēdū ē miserie peūtis. a cōgaudēdū ē iusticie iudicis. **S**ecundo nōndū q̄ inimiico duo sūt cōsideranda. primū ē inimicitia odii seu rancor. quē habet ad pximū suū. et h̄m illa non debemus inimicū diligere. hoc est q̄ non debemus velle q̄ sint inimici nostri. aut aliorū. aut ut habeāt odii. inimicitia. a hmoi vrbz nos. v̄l pximos.

Capitulū Septimū

quia hoc esset velle eorum mala
 a peccata contra caritatem. Et
 hoc tenet communiter doctores
 i. iii. di. xxix. a. xxx. a. tho. 2. 2.
 q. xxv. Quod desideranda est in im-
 mico ipsius natura secundum quam ad
 dei ymaginem creatus est: capax
 glorie nobiscum: et noster proximus
Et secundum hoc dicendum. primo quod
 ex precepto tenemur inimicos
 nostros non odire secundum naturam.
 secundum quam sunt nostri proximi. **Secun-**
do quod tenemur eos secundum naturam
 non solum non odire: sed etiam tene-
 mur eos diligere. Ita ut veli-
 mus eis bona felicitatis eterne.
 virtutum. et bona nature. fortu-
 ne in quantum eos talia promouent
 ad beatitudinem eorum. **Primum** pa-
 tet per xxv. **Si** ceciderit immi-
 cus tuus. ne gaudeas. ne forte
 videat deus et displiceat illi. et
 auertat iram suam ab eo. et cum ab
 illo auerterit. ad illum dirigat quod
 de inimici ruina gaudebat. **Et**
 exo. xxiii. **Si** videris asinum in-
 imici tui in luto iacentem. non
 preteribis nisi prius eleues eum. **Si**
 inimici asinus non est relinquen-
 dus in luto. quod totum sanguinem christi san-
 guine redemptus. et dei ymaginem
 insignitus. non debet negligi homo
 Iaco. i. Ioh. iii. **Qui** odit fratrem
 suum. homicida est. **Et** satis quod omnis
 homicida non habet vitam eternam
 in se manentem. **Quod** doctores
 exponunt sic. **Qui** odit fratrem

Quintū Preceptum

fuum. quod per est quod non dilige-
 re eum. homicida est sui ipsius spi-
 ritualiter. et fratris sui corporaliter.
 dispositio tamen **Secundum** patet quod
 mat. xxii. preceptum. diliges pro-
 ximum tuum sicut teipsum. **Sed** in-
 imicus est proximus tuus. ut patet
 in super. **Item** mat. ix. v. dominus precep-
 ptum dicit diligite inimicos ve-
 strorum. benefacite hijs qui oderunt
 vos. **Idem** probat magister in. 3.
 di. xxx. **Quia** autem quare te-
 nemur inimicos diligere est. quod
 dilectio quam christus nobis precipit
 qua tenemur diligere proximum
 est caritas. que habentem facit at-
 tendere quod quilibet proximus via-
 tor est ad ymaginem dei. dei ca-
 pax et beatitudinis que capaci-
 tas cum sit naturaliter in inimico
 et in amico: omnes tenemur dilige-
 re ad tale bonum. **Deus** enim est vni-
 uersale bonum in nullo inimicabi-
 lis ex concitacione sui ad alium. cum
 bono fauere debemus et optare
 ut ab omnibus hominibus viatoribus
 honoretur. **Diligamus** ergo in
 inimico omne illud quod est in eo a deo.
 et odiamus in eo omne illud quod est
 a dyabolo. **Sic** enim medicus in-
 firmum diligit. sed febrem persequitur.
Et mater filium diligit. sed
 eius scabiem odit. **Quo** ad
 tertium principale vtrum ad di-
 ligendum inimicum exigatur
 specialis actio mentis. **Non**
 dum secundum tho. vbi super. quod dilectio

nature inimici potest dupliciter considerari. Vno modo in generali. et sic est in precepto. ut cum aliquis in generali diligit proximos; ab illa generalitate inimicum non excludat. **U**n qui oraret ex deliberatione: corde. vel ore. dicendo domine da pacem huic civitati. vel regioni. de precepto tali inimico meo: precar; moraliter. quia cum caritate ager; **A**lio modo considerat dilectio proximi in speciali ut scilicet aliquis in speciali moueatur motu dilectionis actualis ad inimicum suum. ita quod actualiter velit et optet sibi bonum. **I**llud secundum theodoricum non est de necessitate precepti. **E**xempli gratia. **C**um quis cogitat de sorte inimico suo: non est preceptum quod statim velit vel optet sibi bonum actualiter. **Q**uia preceptum de dilectione inimicorum est affirmatiuum. **I**deo non obligat per seipsum. **S**ed preceptum est ut non odiat eum. et nunquam affectus vel optet sibi malum intentione nocendi. **Q**uia non odire proximum est preceptum negatiuum. **I**deo obligat ad semper et pro semper. **E**st tamen secundum theodoricum hoc de necessitate caritatis. secundum interpretationem animi. ut scilicet homo habeat animi patum ad hoc ut in singulis inimicum affectiue et etiam effectiue diligat; si necessitas occurrer; **S**ed quod absque articulo necessitatis homo hoc actu impleat: perfectionis est. **U**t Augustinus probat in entychidion. **E**t

ut ibidem dicit. est adhuc maioris perfectionis. quia homo magno conatu et perfecto amore elicitur ferretur dilectiue in inimicum cum affectu sibi volendo bonum. potissime me dum ille inimicus actu offendit. ut fecerunt christus in cruce. et Stephanus moriturus.

Capitulum viii.

Secundo cum inimici a nos persequatur ore. **D**e benedictione eis dilectionis beneficia ostendere non solum corde. sed et ore. quod fieri potest tripliciter. **D**e quibus pro presentia tractabitur. **P**rimo de reconciliatione. **S**ecundo de vitanda calumnia. **T**ercio de oratione. et de impendenda benedictione. **Q**uintum ad primum: valet illud **M**atth. v. **S**i offers munus tuum ad altare. et recordatus fueris quod frater tuus habet aliquid aduersum te. relinque ibi munus tuum ante altare. et vade reconciliari fratri tuo. **U**bi primo non dicitur quod sit templum in quo offerendum sit munus. quod altare super quo. et quod munus seu sacrificium. **T**emplum est anima mundi et corpe pro quo fuit deus pro christi passionem in baptisate consecrata teste apostolo. **1. cor. iij.** nescitis quod templum dei estis vos. **E**t iterum templum dei sanctum est quod estis vos. **E**t alibi scriptum estis portio magno gloriificate et portate deum in corpore vestro. **A**ltare est fides vera et firma de qua **1. pet. i.**

Valem? altare de quo edere
 nō hnt qui tabernaculo de sez
 iuit **F**undamētum eni aliud
 sup. q̄ fidē ihu xp̄i nemo po
 test ponere pref id qd̄ positū
 est quod est xp̄s ih̄sus. i. cor.
 .ix. Quia sine fidē impossibile
 est placere deo. h̄b. xi. **M**une
 ra a oblaōes sūt act̄. princi
 paliter interiores aie. ut medi
 tacō bonoz. op̄lacentia d̄ino
 rum. affect̄. oracō mētalis.
 dei dilectio et pximi. a h̄is si
 milia. **E**x quib? interi? in tem
 plō cordis oblat̄is. debet h̄o
 prūpe ad actus exteriores la
 tie vel dulie. ut ad iubilacōez.
 ymnū. oraciōem wcalem. ob
 lacōem. opera mie corpalia. a
 spūalia et similia. que sine ite
 riorib? mūerib? fere nulla sūt
Et ista ē expositō sc̄dm Aug?
Sec̄do notādū q̄ ista mune
 ra nō eēt deo ḡta si nō eēt in
 offerēte caritas fraterna. vnde
 nullum op? est d̄o acceptū si
 ne caritate. teste ap̄lo. i. cor.
 .xiii. dicēte. **S**i linguis h̄im
 loquar et angeloz. et c. Et idō
 factur̄ aliq̄ op? bonū qd̄ ē
 mun? debz qd̄ bonū p̄positū
 non totaliter dimittere. s̄ mu
 n? relinq̄re añ altare. id est hu
 iusmoī op? differre. et ad fra
 trem p̄gere pedib? corpis. v̄l
 anime a recōciliari fratri: satisf
 faciēdo. v̄l b̄o. facto. v̄l v̄tzo q̄z.

a tunc offerre debz mun? suū
Vnde auḡ. in sermōe domi
 ni i mōte. **C**ū aliq̄d tale obla
 turi sum? in interiori tēplo: p̄
 gendū est ad recōciliacōnem
 cū fr̄e. dimittendo tale munus
 spūale. p̄gendum est nō pedi
 bus corpis. s̄ motib? animi.
 humilit̄ te ex affectu proster
 nēs fratri. ad quē cara cogita
 cōne cōcurras in cōspectu ei
 cū munus oblaturus. **S**i
 frater p̄ns est. a ad eū ire po
 tes. nō simulato aīo leniē. atq̄
 i gr̄a; reuocare. v̄mā postulā
 do. **S**i hoc corā deo prius fece
 ris p̄gēs ad eū nō pigro mo
 tu corpis. s̄ celerime dilcōis
 affectu. atq̄ inde v̄mēs id est
 intencōem reuocās ad id qd̄
 agere ceparas: offeras munus
 tuū. hoc enim remediū est cō
 tr̄ p̄ctm̄ ire qd̄ s̄m auḡ. sup
 bi aplecti nō valent. **I**nflati eī
 hoc medicamē caritatis et hū
 litatis subire nolūt. **T**ercō
 notādum q̄ trib? modis oī
 git frat̄e h̄re aliq̄d cōtra te.
Primo modo si ille habeat cō
 tra te irā aut odiū. q̄uis tu illi
 nullā iniuriā feceris. nec fueris
 sibi iniuste et p̄ aliquod debi
 tū causa istius odij. a ire. **S**i
 forte susurratores aliq̄ suis su
 surris hoc fecerit: **A**ut ille for
 te frater sp̄te assumpsit sibi
 cōn te irā. odiū. l̄ indigcōem:

ex falsa vel solū estimata iniuria quam credit ex leui aut friuola suspicōe. In isto casu nō est preceptum ut ad eum vadas. a coneris procurare reconciliacōnem sui. cum nullā sibi iniuriam feceris. Esset tamen consiliū a magni meriti se humiliare coram fratre. modo statim dicendo. et eū ad pacē et concordiam reuocare. Et eēt adhuc maioris meriti a perfectionis. hoc agere cum fratre. quē tu non offendisti. si ipse te. **V**n de crīb. non dicas: mibi nocuit. non ego illi. **S**i enim pro gloria salutis tue iubet deus amicitia; facere: tu offensus debetis preuenire offendētem. ut duplicem gloriam consequaris. vnam scilicet. quod iniuste offensus es. alia; quia prior ad amicitia moues. **E**t est aduertendum quod in illo casu non debet homo a fratre sibi sic sine causa irascēti veniam petere. ex quo non in eum deliquit. **S**i vadat ad eū a se apud ipm exculct siue caritatie declaret quod in eū non peccauit. et sine demerito cōtra eū irascitur. Et sic eū a rancore et ira reuocet: nisi forte homo timeret quod hmoi humilis reuocacō verisimiliter in detrimentum fratris cederet. iniuste irascentis. qui forte aut superbiret. aut audacius alijs

nocerē. Et cū hoc timeret cautus eēt. ut intermedie plone rā corosū inducendo ad concordia pōnerēt. et innocentē pēdō p dimissioe offense. **V**n Aug. i sermone dñi in monte. Tunc habet frater aliquid aduersus nos. cum nos cum i aliquo lesimus. nos aut aduersus eum habem. si ipse nos lesit. **V**bi non est opus pergere ad reconciliacionem sed tm dimittere. sicut tibi a domino dimitti cupis. quod ipse commiseris. **E**t in sermone de concordia fratru cu 9 initium dies isti. dicit Aug. nolo ut metiaris. nolo ut dicas illi. da mibi vniā; quod te nosti non peccasse in frē; tuū si tu scis quod iste peccauit in te. nō tu in illum. **N**oli venire ad fratres tuū qui i te peccauit. a vltra ab eo petere vniā. debēt tñ inter vs esse alij pacifici qui illum oburgent. ut a te prius vniā petat. Tu autem esto paratus ignoscere proorsus. ex corde dimittere iam dimisisti habes adhuc quid facias ora pro illo ut petat a te vniā. quia scis ei nocere si non petat. **S**ecundo attingit fratrem e aliquid habere contri te. ut si habet contra te iram vel odiū. **I**deo quod tu ei iniuria fecisti. et ei iniuste. et occasio illi. odij fuit. In illo casu dēs obmissis

alijs actib? tuis fratri a te le-
 so p iniuria sibi illata satisfi-
 cere. actu a voluntate. a ei mō
 supradicto ut melius poteris
 recōciliari. vñ **Cris.** sup illo va-
 de p̄us recōciliari fratri tuo. di-
 cit in p̄sona dei ego libēter con-
 temno. ego libēter honore
 mei patior dānū. libēter ego
 dñs expecto huos. tñ mō vs
 in amicitia veniatis. **Vade** er-
 go ut scias. qz plus diligo cō-
 cordiā fidelium meorum. q̄ mu-
 nera. qz munera hōim nullū fa-
 tiūt deo lucrū. **Caritas** vro il-
 loz. dei glam opatur. p̄ hoc
 itaq; oia facta sūt. p̄ hoc
 deus hōmo factus est. a p̄ hoc
 hoc vniuersa negotiatus est.
 ut hōies ad caritatiuā cō cordi-
 am in hōno cōgregar. **Et** ite-
 rū q̄ diu hōies fideles inter se
 aliquā dissensiōem habuerit.
 mun? eoz non suscipitur. ora-
 cō nō exauditur. nec de? vult
 eē amicus fidelium q̄ diu inē-
 se fuerint inimici. **Et** oñter di-
 cit **Qual** aut p̄cessit offensiō.
 talis d; sequi recōciliacō **Si**
 opibus offendisti. opib? re-
 conciliare. **Si** cogitatu offen-
 disti: cogitatu recōciliare **Si**
 verb offendisti: verb recōcili-
 are **Ido** etiā x̄ps math. v. sta-
 tim post p̄fata verba vbi docz
 recōciliacōem fraternā dicit.
Esto oñtēs aduersario tuo

cito dū es i via cū eo. ne forte
 tradat te aduersari? tu? iudi-
 ci. i iudex tradat te mīstro. a i
 carcerē mittais. **Amen** dico ti-
 bi. nō exies inde donec reddas
 nouissimū quadrantē. vbi fm
Aug. p̄ aduersariū in via in-
 telligitur ille cui iniuriā fecisti
Per iudicē x̄ps. p̄ ministz de-
 mon. p̄ carcerē infernus. a do-
 nec capiatur nō p̄ distancia
 t̄pis finita: s; infinita. penas ei
 ibi positus semp reddet a nū-
 q̄ persoluet. **¶** **Tercō** mō oñi f
 git q̄ frater tu? h; aliquid ad-
 uersum te ut scz cū tu sibi iniu-
 riam fecisti. hoc h; contra te. a
 lic; sciat q̄ sibi iniuriā fecisti:
 siue nesciat: nullā tñ cōn te ha-
 bet p̄ hoc irā odiū vel rāco-
 rem. In isto casu nō oportz le-
 detē petere veniā a ad cōcor-
 diā reducere: ymo in casu nō
 expedit: ut si lesus ignoret si-
 bi iniuriā factā qz hoc faciēdo.
 sibi manifesta occasio rācoris
 daret **Tñ** debito iustitie optz
 ut lesio satisfiat. cui abstulisti
 honore vel res: p̄ verba. vel fa-
 cta satisfaciendo: vñ **Aug.** in
 ep̄la. ad macedoniū. **Si** alie-
 nū. qm̄ p̄ctm̄ est cū reddi pos-
 sit nō redditur: nō agitur pe-
 nitētia. s; fingitur **Si** aut vā-
 citez agitur: nō dimittitur pec-
 catū nisi restituatur ablatum
¶ **Sūt** aut circa p̄cedētia. xij. 8

dubia que mouet hūbert⁹ i ex-
pōsitiōe regule bñ Aug⁹. 7 sol-
uit. **Dubitatur** prio Quē mod⁹
tenere d; q̄ recōciliare vult fra-
trē quē offendit. Rñdit. tripli-
cem. vrbō plac; cito. 7 māfue-
tudine. **Primo** q̄dē q̄libet tene-
tur ad satisfactōem illi quē lesit
vrbō in rixando. **Argumētum**
ad hoc est **Ero. xxi.** Vbi d; q̄
si aliqui rixati fuerint. 7 percusse-
rit alter alterū a mortu⁹ nō fu-
erit. s; in lecto iacueit: tenebit⁹
eidem ad expensas i medicos.
Si hoc vrbū est de lesione tali.
ergo a vrbō satisfacere d; q̄
vrbō lesit. cū vrbis aliqñ gr̄-
uius quis ledatur q̄ plagis.
Secūdo cito tenetur eē. ad sa-
tisfactionē q̄ in restitucōib⁹
qñ sine die debentur: om̄i die de-
bentur. Ita 7 hic vñ **Eph. ii. ij.**
Sol nō occidat sup iracūdiā
vr̄az. **Tercō** eē i satisfactōe sic
d; cauere a mō supbō. vel aspi-
tate q̄ satisfactio p̄hit ad cura-
cōem ire fraterne. p̄pter illa dic.
Aug⁹. in regula. Qui cōuicio.
vel maledicto. vel etiā criminis
obiectu. aliquē lesit: memine-
rit satisfactioē q̄ to citius cura-
re q̄ fecit. **Dubitatur** secūdo
p̄ quot q̄s satisfacere d;: Rñ de-
tur p̄ tria pōt hmoi satisfactō
eē. vna p̄ vrbā. ut cū q̄s petit
vniām de offensa ab offenso.
Sic fatiebat **Aug⁹. scribēs Je**

ronimo. **Obsecro** te per māfue-
tudine; ih̄x̄u cristi. si lesi te: ig-
nosce mihi. **Alia** est per corpo-
ris humilitatem. **Sic** fecit se
mei dauid cui maledixit. n̄. re-
decimono. **Semei** prostra-
tus coram rege ad eum dixit.
non reputes mihi ad iniquita-
tem neq; memineris iniuriā;
seruū tui aē. **Tertia** est per ob-
sequia. **Sic** Jacob muneibus
voluit placare fratrē suū esau.
Rñ. duodecimo. **Si** furierit
inimicus tuus: ciba illum. **Si**
sitt potum da illi. q. d. per hoc
placabis illum. 7 redibit amia-
cia. **Dubitatur** tercō an qui
lib; offendēs teneatur ad oēs
huiusmodi satisfactioes Rñ.
q̄ non. **Sicut** ledens aliū in
reb⁹: non tenetur nisi ad cer-
tam quantitatem rei restituē-
de. Ita a offendēs in vrbō: nō
tēnetur ad omnes satisfactio-
nes. s; ad certam. s; m quanti-
tate; offense. **Dubitatur** quar-
to q̄ statū offendēs teneatur
recōciliare offensū. Rñ. **Aut** of-
fensus est absens aut p̄ns. **Si**
absens sufficit offendētī pro-
positum satisfactōe di sine mo a
cū potest sic in restitucōib⁹: nec
opt; q̄ vadat in hoc casu p̄di-
b;: s; sufficit aio. **Si** vrbō e pre-
ses. **Aut** fuit leuis offensa. Ita
q̄ nō creditur offensū ḡuiter
turbat⁹. vel grauis. **Si** leuis:

pōt differri satisfactō vsq; ad
 tēp⁹ modicū. Si vero grūis
 d; sine mora satisfieri. Cū racō
 ne debiti qđ oi die debet. Cū
 etiā racōe caritatis fraterne. de
 bet ei opaz dare. ne ira crescat
 in odiū. ⁊ iracūdem fatiat de fe
 stuca ⁊ aiām faciat homicidā
 k ut Aug⁹. vbi p̄us dicit. ¶ Du
 bitatur quāto. vtz Iesus in ca
 sib⁹ p̄dictis. tēatur dimittere
 offēdenti impēntēti nec satis
 fatiēti. Cū deus cuius mia hūa
 nam excedit in infinitū nunq̄
 dimittat impēntenti. R. qđ sic
 q̄tū ad remissioēz intrinsecam
 cordis. quo ad racōem. vel irā.
 non racōe illi⁹. qđ impēntens
 est. h̄ racōne hūip̄si⁹ ne peccet.
 nō est autē simile de deo cuius
 ira non est p̄ccm. impēntenti
 tñ peccati i nos nō tenemur
 dimittere dimissioē exteriori.
 vñ luc. xvij. Si septies in die
 peccauerit in te frater tu⁹. ⁊ se
 pties in die ad te ouersus fue
 rit. dicēs. p̄itet me: dimitte il
 li. diē. glō. Non iubemur p̄
 sim p̄cca dimittere. h̄ penitēti.
 que intelligēda sūt. qđ impēntē
 ti peccanti in nos nō tēnem⁹
 peccata dimittere dimissioē ex
 teriori. vel qđ non tenemur in
 foro p̄nali impēntēti dimitte.
 ¶ Dubitatur sexto. qđ sit illa
 dimissio exteior quā dimittit
 offēnsus offēdētī: non ē p̄c

catū. qđ hōr tñ deus dimittit.
 nec satisfactō. qđ illa soluitur
 tūc. R. qđ ē acceptacō satisfā
 ctionis vel indicacō recōcilia
 cōnis. vrbō. vel factō exp̄ssa.
 ut cū offēnsus offēdētē fle
 ctētē genua eleuat. vel dicit
 dñs p̄cat tibi. vel p̄co. vel sa
 tisfactū est mihi. vel similia.
 ¶ Dubitatur septio an post m
 hmoi satisfactioē. vel etiam
 añscā dimissione int̄nseca: li
 cet siḡ rancōnis retinere. R. si
 gnoz hmoi quedā sūt p̄pinq̄.
 quedā remota. p̄pinq̄a que i
 gerūt p̄babilē suspicōem de
 rancōre. ut cū aliq̄s nūq̄ vult
 alteri loqui. ⁊ toruo vultu sp̄
 eum respicit. ⁊ similia. Et ista
 nulli licet retinere: qđ ab omni
 sp̄e mala abstīndum est s̄m
 aplm. Et sicut eleazarus abstī
 nuit a carnib; q̄ similes erant
 porcū ne scandali saret. Ita
 nemo d; illa signa facere. p̄ q̄
 p̄babiliter crederetur esse in
 odio: Remota sunt que non
 ingert argumentū de odio li
 cet odiū subsequatur. ut sunt s̄b
 tractio familiaritatis. ⁊ hūicō
 rum aliquoz ⁊ similia. Et ista
 licet retinere oib; dūmō non
 fiat malo aimo: ymo pōt eē i
 terdū meritorū. cū sit p̄t bo
 nū alterius. Qđ autē interdū
 dicitur qđ hoc non debēt face
 re p̄fecti. si intelligatur qđ hoc

non est perfectiois. **V**er est Ali-
ter non videtur esse. **D**ubita-
tur octavo. **V**t in iuriat? te-
neatur querere reconciliacionem
iniuriatis. ipse non potest. **R**e. qd
non tenetur ex hoc solo. **S**ed ratio
ne fraterne caritatis potest tene-
ri in casu. scilicet si crederetur proba-
bilitate qd per hoc liberaretur a
ab odio mortali. et non esset occa-
sio mali in eo vel in alijs homini
excellens humiliatio. **Q**uid autem
dauid iniuriatus qui fuit reconcili-
acionem a saule non penitente.
et similia opera sanctorum. non oportet qd
imitentur. qd magne perfectiois ope-
ra fuerunt. **D**ubitatur nono
Esto qd aliquis offendat alium
verbo in secreto. et peccat offensam
satisfactio in publico. nunquam
tenetur ad homini satisfactioem. of-
fendens. vel e converso offendat ali-
quis aliquem in publico. vult satis-
facere tamen in secreto. nunquam sufficit
ei. **R**esponso ad primum qd non tenetur.
non forte quod secretum fuit in secreto.
publicum fuisse. **S**ic fur qui late-
ter accipit. non tenetur publi-
ce satisfacere. **A**d secundum dicen-
dum qd non sufficit. argumentum est
ad hoc actu. **xvi.** de paulo. cui
publice ordinato ad carcerem.
non sufficit occulte liberari. **S**ed pu-
blice **D**ubitatur. **x.** ponatur qd
aliquis imposuerit alteri culpam. et
lesus non vult accipere satisfacti-
onem a ledente. non dicat se mentitum

fuisse. nunquam tenetur ad hoc le-
des. **R**e. **S**i ledens scit se dixisse
verum. nullomodo dicitur conueni-
nec hoc dicitur ab eo requiri. **S**i autem
scit vel credit se dixisse falsum vel
dubium. **S**ed magis qd hinc in conscientia sua. sic
dicere debet. sic restituere tene-
tur quod res ablata cum damno
sue rei. potest tamen adicere aliquam alle-
uiantiam culpam suam. vix qd per ai-
turbacione illud dixit. vel qd ita
audierat. vel credebatur tunc. licet
modo reputet falsum. **A**d hoc autem
qd dicat se mentitum fuisse non
tenetur. quia per hoc reuelatur se-
cretum mentis sue peccatum quod
sibi multum nocet. et alijs non
prodest. qd ita restituitur fama
alteri per hoc qd agnoscit se falsum
dixisse. sicut si diceret se mentitum
fuisse. hoc omnia huiusmodi.
Dubitatur. **xi.** Quid facere
debeat offendens qui petit vni-
am a lesore. **S**ed lesus non vult di-
mittere. **R**esponso. **A**ugustinus in
quodam sermone sic. **S**i fratri
tuo per te offenso in corde in-
ira humilitate et caritate non
ficta dicis. dimitte mihi. et ille no-
luit tibi dimittere. noli esse sol-
licitus. **S**erui estis. ambo vnum
dominum habetis. **C**onseruo
tuo debes. eum rogasti. noluit
tibi dimittere. interpella dominum
amborum. et quod tibi dimi-
sit dominus. si potest exeat ser-
uus. vult **A**ugustinus. qd petendo

Quintū

Preceptum

vniā a suo tali. a post. vel an
 a deo liber est. lic; si intulit dā
 nū: p illo satisfacere debet le
 so. Et lesus grauiter peccat cu
 ius ut dicit aug9. oracō nō ex
 auditur. mun? non accipitur.
 nec dimittitur peccatū. ¶ Du
 bitatur. xij. vtrū prelatus aut
 ali? supior racōne isti? pcepti
 de recōhacōne fratris tene a
 tur vniā ptere. fm modū
 dictū a subdito suo. q̄ eū miu
 ste lesit. Aut in corrigēdo mo
 dicū lesit. Rndet aug9. in p̄di
 cto sermone dicēs Sunt p̄lo
 ne humiles p ordie; seculi hu
 ius. a quib? si petim? vniā m.
 extollūt in supbiā. Et s̄bdit.
 durū videtur ut iubeā q̄ si hō
 dñs. peccat i seruū suum. miu
 ste litigādo. iniuste cedēdo. ¶
 similia. q̄ dicat ille isti. Igno
 sce. dā mibi vniā. non q̄ non
 d; facere: s; ne ille incipiat sup
 bire. Quid ergo fatiat domin?
 an oculos dei p̄teat eū. Et si
 nō p̄t dicere seruo suo. q̄ nō
 optet. dā mibi vniā. blande
 tm̄ illū alloquatur. blāda enī
 appellacō. vniē est postulacō
 Et in regula dicit aug9. Quā
 do necitas discipline vs dice
 re dura verba cōpellit. Si etiā
 v̄h̄pi excessisse modū sentit.
 nō a v̄b̄ exigitur. ut a v̄bis
 s̄bditis vniā postuletis. ne
 apud eos quos opt; esse sub

Capitulū

Octauum

iectos. dū nimum suatur hu
 militas: regendi frangat au
 ctoritas. ¶ Quo ad secūdum q
 p̄ncipale sciendū. q̄ xp̄s alio
 modo iubet ore bñfacere. vide
 lic; inimicis bñdicēdo. eis nō
 detrahēdo. vñ hō. xij. nemi ma
 lum p malo red dētes. s; bene
 facite psequētibus vs. bñdi
 cite a nolite maledicere. Et id
 xp̄s iubet. math. v. dicēs Ora
 te p psequētib? vic; p opa. ¶
 calūmiantibus vs. sc; per ver
 ba Calūmniai etenim est mi
 defectū in aliq̄ inuenire vel cri
 mē sibi imponere. Et ē duplex
 calūmiator. vnus est q̄ falsum
 crimē aut defectum. altei impo
 nere nititur. Aut si v̄z. ramen
 occultū. imponit publice. nō
 suato ordine dim iuris. Et fa
 cit hoc tm̄ in malū alteri? ut i
 de puniatur l̄ diffametur. Alē
 est qui etiā benefacta ab alio
 nititur ostendere mala. aut fi
 cte facta. ut eū p hoc p̄p̄critā
 ostendat. aut ut ad p̄nam v̄l
 malam famam ap̄d alios tra
 hat. ¶ Sed dubitatur vtrū
 aliquis pecc; infamiā non re
 pellendo. h̄. t̄lx. q̄d lib. .ij. q. vi.
 ar. .ij. Vtrūq; sc; otempt9 fa
 me a appetitus. p̄t esse lauda
 bilis. a viciōsus. Fama enī nō
 est necessaria h̄i p̄pter s̄p̄sum.
 s; p̄pter p̄ximū edificandum.
 Appetere ergo famam prop̄

prīmū: caritatis est. Appetere
 vero p̄ seipm̄ ad inanē glo
 riā spectat. Et ecōtrario cōtem
 ptus fame racōne sui p̄ hū
 litatis est. Racōne v̄ro p̄xi
 mī ē ignaue et crudelitatis. **M**lli
 ergo q̄b? incūbit ex officō vel
 ex statu p̄fectōis alioꝝ saluti
 p̄uidere peccat. nisi infamiā p̄
 p̄ziā iuxta posse repellat. Alij
 v̄ro q̄b? magis custodia sue
 salutis imminet. p̄nt sue humi
 litati p̄uidentes famā vel infā
 miam cōtemnere. **S**z cū infā
 mia dupliciter repellatur: sc̄z oc
 casione subtrahēdo. Et linguas
 detrahētū cōpescendo. **P**rīmo
 modo omēs tenentur infamiā
 vitare. alias sine scādalo acti
 uo fieri non possj. q̄d sepe est
 p̄ccm̄. **S**z secūdo mō nō tene
 tur nisi q̄ntum debet aliq̄s sa
 luti p̄xi mī p̄uidere. **V**n̄ gre
 go. ome. ix. sup̄ Ezech. dic̄. lin
 guas detrahētū sic non debe
 m? n̄ro studio excitare. ne ip̄i
 peant. Ita p̄ suā malitiā excita
 tas debem? eq̄nimit̄ tolerare.
 ut nob̄ meritū crescat. Aliq̄n̄
 ec̄ opescere. ne dū de nob̄ mala
 dissemināt: eoz q̄ nos ad b̄o
 audire poterāt. corda ino centiū
 corūpant. Et infra. h̄j etemim
 quoz vita in exemplū imita
 cōis est posita. debēt si p̄nt de
 trahētū sibi verba opescere. ne
 eoz p̄dicacōez nō audiāt qui

audire poterāt. et i p̄uis moib;
 rmanētes b̄n̄ viuere otēnant.
 h̄c de t̄lo. p̄nt t̄n̄ saluo p̄fectio
 nis statu p̄fecti cōare dū ut li
 berēt a calūnantib? ne i eoz
 p̄secucōe ruāt. v̄n̄ p̄s. Redime
 me a calūnijs h̄imut custo
 diā mād̄ata tua. **Q**uo ad t̄
 tū p̄ncipale iuben̄ ec̄. cōare
 re a corde p̄ p̄sequētib; et calū
 niantib; nos. q̄t̄is cōuertāt.
 Et h̄c oracō a fidelib; diligētif
 fiē obfuaōa. q̄ exaudibilif
 fiā ē. a maxie meritoria q̄ ex
 m̄gna caritate p̄cedit. Cōfuaōa
 ei caritas facit p̄ inimicis cōare
 m̄gno desideio ut outāt ab
 errore vie sue. nec q̄q̄ ut dicit
 cris̄. sic p̄picū est ut inimicos
 amare et p̄ p̄sequētib; et calū
 niātib; cōare. Et vicūsa inter
 oēs nr̄as orōes illa priorē et pi
 culosior et irrōnabilior. q̄ ora
 m? ut nos deus videret de im
 micis nr̄is. Tales ut cris̄. dic̄.
 sagittas p̄nicōsas infigūt. et
 dignos se efficiūt ut malū q̄d
 inimicis imp̄cātur: eis deus i
 nfligat. Et h̄m eundem. Cum
 a proximis molestamur: non
 h̄immi cui compati debrem?
 sed demoni h̄imnem vxanti
 indignari deberemus. **S**i ei
 ipse homo naturaliter h̄immi
 febricitanti grauit̄ condolet.
 non irascitur. Cur anime de
 moniacis infirmitatib; presse

quādo iniuriatur nō cōpatere mur.

¶ Capitulū nonū.

D E tertio modo diligēdi inimicos. vic; bñfa-
tiēdo cōn eoz psecucō-
nes. vbi tria sunt dicēda. Pri-
mo vtz ex p̄cepto teneamur
inimicos nros diligere effecti-
ue. sic q̄ eis beneficia ip̄dam?
a exteriora signa dilectionis
ostēdamus. Sc̄do an sit ma-
gis merito zū inimico benefa-
cere q̄ amico. Tercō q̄ malū
sit rancōrē cōn primū tenere.

¶ Quintum ad primū notandū
fm thō. 2. 2. q. xxv. q̄ beneficia
7 dilectionis signa q̄ quis ex-
hibet primis in cōi. vel pro to-
to populo alicuius ciuitatis s̄
p alicuius mōsterij cōmūta-
te. talia bñficia a dilectionis
siḡ exhibere inimicis est de ne-
cessitate p̄cepti. Ita q̄ homo i
tali casu etiā inimicos suos p̄-
pter inimicitiam a gn̄alitate
nō excipiat fm modū de intei-
ori dilectioe sup̄ tactū. Quia
effect⁹ 7 signa caritatis exteri-
ora dnt̄ p̄porcionari interiori
affectui. Dilectio aut̄ ut supra
tactū fuit i cōi etiā ad inimicū
est p̄ceptū. Et si inimicis p̄fa-
ti effect⁹ nō exhiberentur. per-
tineret ad vindictā iniustā. cō-
tra illud leuitici. xix. non q̄ras
vltiōem a non eis memor iniu-
rie ocūū tuoz. Et fm Rich. i

.iij. sēten. etiā hō tenetur inimi-
cis suis effectū salutacōis con-
fuerit a cōis imp̄dere. id est te-
netur exhibere eis istā saluta-
cōe; q̄ ex cōmūi cōsuetudine
illi? loca ab oib⁹ solet imp̄di.
m̄si forte in casu quo timeret
istū ex hoc puocari. vel semet
ipsum. vel timer; aliq̄ aliud
malū ex hoc oriri. Alia sūt bñ-
ficia aut dilectōis signa. que
quis exhibet p̄ticulariter solū
aliq̄bus p̄sonis forte sibi ma-
gis familiarib⁹ a amicis. siue
sint bñficia sp̄s. siue corp̄is
pp̄ria. anime ut opa mie sp̄ia
lia ut i versu isto otinētur. Cō-
sule. castiga. r̄ mitte. solae. fer-
ora. Siue corp̄is. ut in versu
vestio. cib. pot. do tectū. visi-
to. soluo. sepeho a filia. **¶** De b
hīs dicēdum. p̄mo q̄ necessa-
rie obligacōis est talia impen-
dere tā amicis q̄ inimicis tpe
necessitatis. vñ math. v. pp̄
hoc xp̄s ait. Bñfacite hīs q̄
oderunt vs. 7 orate pro ple-
quētib⁹ 7 calumniantib⁹ vs.
Itē. i. Joh. iij. Qui habueit s̄b-
stantiā hui⁹ mundi. 7 viderit
fratrē suū necessitatē patiētē.
a clauerit viscera sua ab eo.
quō caritas dei manet in eo. Et
Amb. pasce fame morientē. si
nō pauidisti. occidisti. ergo a
fili. Si nō cōsuluisti in nc̄ta-
te. vl̄ tūc a p̄ccō nō defendisti

a hmoi: occidisti. **S;** s; b pcep-
 to tenem non occidere. ergo i
 necessitate sub pcepto. s; buem
 re etia inimicis. **S;** Secudo meri-
 toriu esse pot q quis talia bn
 fitia a dilectonis sig exhibeat
 inimico oi ogruo tpe. 7 opoz
 tunitate se offerete. **S;** tñ extr
 casum necessitatis no est de ne-
 cessitate salutis. nisi fm prepa-
 coem animi. Optet enim ut ho
 patum aim habeat q si occur-
 reret neccitas in illo casu immi-
 co suo talia bnfitia dilectis ex-
 hiber; p posse. **Et** tenet exhibe
 talia etiam inimico qñcuq; ca-
 sus neccitatis occurreret. 7 opoz
 tunitas adst 7 pl? tenet ami-
 co in necessitate. **S;** q aliquis
 extr casu necessitatis hmoi be-
 nefitia alicui inimico exhibeat.
 est super ogaõnis 7 consilij.
c **¶** Quo ad secud. An sit magis
 meritoziū inimico q̄ amico bn
 face. **Re.** q sic. **¶** Rñ vic; id ho eq̄
 intent; actib;. 7 ex eq̄li caritate
 a ceteris paib; diligit vno tpe
 amicū. a alio tpe inimicum. a
 vtriq; bnfac. vl si vn? diligit
 amicū a al? diligit inimicū. 7 ce-
 tera sūt paria. sc; q diligit eq̄
 intēfis actib;. a ex eq̄li caritate.
 7 sunt eq̄liter dispositi. Tūc di-
 lectio inimici 7 bnfitia ei? sunt
 magis meritoria q̄ dilectio a
 bnfitia amici. vnde greg. **Sez**
 iustia q̄to sūt minus debita: tñ

to sunt magis accepta. **S;** mi-
 n? debitu ē inimicū diligere q̄
 amicū. **Cui?** est racō q̄ fm tho.
 .2.2. q. xxvii. **Et** fm doctōes in
 .iii. di. xxvii. Quatuor sūt q̄ au-
 gēt in nr̄is bonis actib; meritū
Primū ē libtas. **Quāto** eni ho-
 mo opatur pl? fm racōnem a
 vlūtate nō natūalit̄ mere nec
 coacte: tñto ceteris paibus pl?
 meretur. s; in dilectōe inimici.
 nec natura. nec bnfitia inimici
 mouēt ad diligend;. ymo ma-
 gis ad odiū. **¶** **Secud** ē diffi-
 cultas. q̄ qñto actus aliq; ex
 se ē difficilior: tñto ceteris pa-
 rib; est magis meritozius. **Et**
 d; notātez ex se q̄ duplex est
 difficultas i opando. vna pue-
 mēs ex ipō ope ex se ut ieiunāē
 i pane a aq; ē difficilior q̄ cum
 vno 7 piscib;. **Et** paupe; daē
 denarium de necarijs. ē difficil-
 lius q̄ diuitē dare denariū de
 superfluis. 7 hxc difficultas au-
 g; meritū. **Alia** ē puenēs ex in-
 dispositōe opantis solū. **¶** **Duta**
 q̄ se neglexit ad bonū dispo-
 re. vl male se hitauit. a hxc
 non aug; meritum. vnde pat; q̄
 sepe pl? meretur cū modico
 guamine ieiunans religiosus.
 q̄ male assuetus mereatur ie-
 iunando cum maiore labore.
S; certū ē q̄ facilius ē amicū
 diligere q̄ inimicū. **Tertium** ē
 caritas. **Nam** nullus actus est

Quantum **Preceptum**

meritori? nisi a radice aliquo
mō pcedat caritatis. Et q̄ to
act? ex maiori caritate pcedit.
tūto ē deo acceptōr. a magis
p̄ oñs eo meremur. **S**i dile
ctio inimici ex caritate causa
tur totaliter a solū depēd; ex
dilectōne dei actuali vel habitu
ali. a nullā aliā cā; mouētem
h; n̄ deū Amici v̄eo dilectō m̄
tas alias cās h; puta bñficiū
a alia. Quātū ē conat? ad bo
nū. qz vbi maior conat? ē ad
bonū ibi mai? est meritū. vñ. i.
cor. iij. vnusquisq; mercedem
accipiet s̄m suū laborē **S**i cer
tū ē maiore conatū exigī in di
lectione inimici q̄ amici. ergo.
¶ Quo ad terciū de difficultē
rācorē dimittētib? nōndū qz
qdā sūt tā discordes qz raro vl
nunq̄ remittunt iniurias Isti
sūt valde mali p̄t̄ tria Primo
qz nō sūt x̄p̄iani. q̄ inun
gūtur in baptismo ad bñdū
cor p̄nū. 7 non mollescunt ad
pietate. s; sūt iudei dure cerui
cis. a marciāsi cordib? 7 au
rib; resistentes sp̄ sp̄ū sancto
ut ait bt̄s steph. a. actu. viij.
volūt h̄re oculum p̄ oculo dē
tem p̄ dente leuiti. xxiij. **S**e
cūdo sūt sicut holofernes gēti
lis. de quo Judith. iij. d̄z qz fe
rociatē animi ei? mitigare nō
poterāt. Tercō qd̄ p̄i? est. sūt
h̄c dyaboli? de quo dic. greg.

Capitulū **Nonum**

qz nullo p̄t̄ placai obsequio
Con h̄s est qd̄ de alexandro
magno legitur. qui dū offen
sus a quodā nullaten? ire co
dere vlllet: ei ait su? m̄gr aris
nobilissimum tibi adhuc docu
mentū tradere possum **A**lexan
dro aut̄ dicēte p̄sto sum audi
re. ait aristo. Quis est qui re
gna sup̄auit. nōne cor tuum
a potētia? **S**i maiore victoriā
acq̄ris hodie: aim̄ p̄p̄riū si vi
ceis. **S**i aut̄ neglexeris: alium
victorem habeb. **A**d que ver
ba placat? ē. vñ p̄. xvi. Qui
dñatur aīo. forcor est expug
toze vrbū. **S**ic legitur de iu
lio cesare qz nulli? solebat ob
liuisci nisi iniuriar. **C**ertū est
etiā senecā m̄grm̄ neronis ad
eū scripsisse libz de clemētia.
q̄ est s̄m tūliū virtus p̄ quam
aim? in odiū alicui? occitatus
benignitate retinetur. **S**cri
būt naturales. leonē p̄cere p̄
stratis nec regē ap̄ū aculeum
h̄re ergo miserāda res ē xp̄ia
nū rācorē manē. vbi monar
chx mūdi placātur. gētil libz
scribit. 7 aīalia bruta docēt. p̄
tere a dic. ap. col. iij. donātes
vob̄metip̄. si q̄s aduersus ali
quem hab; q̄relā **I**tem math.
. v. Sanctoz est non solū re
mittere. s; etiam beneficare ini
micis. **I**tem xp̄us piissime ora
uit p̄ crucifixozib;. luc. xxij.

quō loque ergo sunt ab applica do
arma. a scōz vita. 7 xpi exem
plo. qui remittere nolūt offen
dētibus eos. Sūt aut aliī qdā
discutiētes culpas offendētū.
qui multā pretēdūt difficulta
tē in remittēdo. mō qz magne
sunt offense. **M**odo qz multo
tiens omisse. a remisse multo ti
ens. nō sic facit de? ymo mag
rimitit **J**ohel. ij. p̄stabilis sup
malitia. malitia ei sonat in cul
pā gūe. multa etiā dimittit qz
multo ē ad ignoscēdū ysa. lv.
Et multociēs math. xvij. **N**ō
dico tibi septies. s; vsqz septua
gies septies.

Capi. x.

De detractōne que est fi
lia inuidie. **N**ūc dicen
da sūt tria p̄ncipaliē
Primo qd sit. a qn pccm. **S**e
cūdo cur sit fugienda ppter ei?
magnū malū. **T**ercō quō pec
cent detractores audientes.
Quōtū ad primū nōndū s; m
tho. 2. 2. q. lxxij. **E**t alex. i. sum
ma. ij. pte. qz detractio ē aliene
fame p occulta wrba demigcō.
hoc est ablacō vel dīminucō fa
me alteriūs. p wrba que dicū
tur. ab sente alio. vel ignorāte
eo cōn quem dicūtur. **N**am de
trahere est de aliquo toto ptem
tollere. **V**nde detrahēs: aliquid
de bono proximi trahit. **Q**uia
ymagmē dei. virtutes. 7 natu
ralia de pximo nō pōt trahere q

sunt bona hōminis. s; famā ei?
potest dīminuere aut tollere.
Fit aut detractō sex modis b
s; m thō. dīctē quadruplicat.
Priō cū q̄s p wrba sua alteri
falsum crimen imponit 7 adim
uenit. **E**t est pessimā detractō de q
Eccl. xi. Attēde tibi a pestifero.
fabricat enim mala. **S**ecundo
cū peccatū alteri? suis wrbis
ad augz. ut cū peccatum de pxi
mo narratur qd forte wr est.
a aliis ad augz. wrb suis ag
grauando. pl? q̄ sit in sc. de q
Eccl. xi. a scintilla augetur ig
nis. a a doloso augetur sāguis.
id est peccatum. **T**ercō quādo
quis occultum reuelat. Ita qz
peccatū alteri? licz wrum. s; oc
cultum manifestat. nō seruato
ordine caritatis a fraterne coz
rectiōis a dño in euangelio in
stituto. **C**ōn illud **E**ccl. xxvij.
Qui denudat archana amia.
fidem perdit. **Q**uarto quādo
illud quod est bonum dicit ma
la intencōe factum ut cum q̄s
ieiunat. orat. a similia facit de
genere bonorum: alter non po
tens accusare opus. accusat in
tentionem que in corde est. a
quam scire non pōt. nec habet
ad hoc signa suffitētia. **S**icut
luc. xi. **J**udei dixerūt xpo In telie
bub principe demoioz eicit de
momia. **Q**uo contra **E**ccl. xi. dz
bona i mala ouertēs insidiatur.

et electis ponit maculā. Indirecte autē fit detractio dupliciter. Primo negādo bonū alterius. ut si de aliquo vere bona dicunt. q̄ sit doctus. uirgo. nobilissimus. et similia. Ego dicā. non est talis. uel si a me queritur utrum prefata bona in primo sint. et ego rēdēdo negem. cū tñ sciam sibi in eē. Sic Joh. ix. Iudei negabāt. primo miraculū de illuminacōne cecī. Secūdo bonū alteri? reticēdo malitiose. Sicut si de primo fit sermo quō bona fecerit. me pñte. uel a me queritur de tali. et ego malitiose taceā ex odio. uel inuidiā. Sicut milites taceuēt xp̄i resurrectōez et iudei Math. xxviii. Secūdo notā dum h̄m th̄. q̄ peccā uerborū sūt maxime ex intencōe loquētis diuidiāda. Rñ q̄s aliq̄ dicit de alio illa intencōe ut p̄ hoc auferat uel minuat famā eius: tūc uere dicitur et pprie ei detrahere. Et h̄mōi detrahō est p̄ se loquēdo peccm̄ mōrle. Qd̄ p̄ batur primo. q̄ Rō. i. d̄ detrahēdores deo odibiles. q̄s ideo additur. ut dicit glō. ibidē. ne putetur leue eē peccm̄ pp̄ hoc q̄ consistit in uerb. Secūdo sic p̄ batur. nā peccā q̄ cōmittūtur cōn̄ primū p̄sanda sūt penes nocumēta que p̄ ea primo inferūt. S; p̄ detractōnē ma

ius nocumētum inferatur pximo q̄ per furtū aut rapinā. eo q̄ p̄ detractōnē auferatur h̄i fama. et per furtum diuitie fama aut multo p̄ciosior ē diuitiis. vñ puer. xxij. meli? ē nomen bonū q̄ vngētū p̄cōsum. et diuitie multe. Et eccl. xli. Curā habe de bono noie. hoc enī magis p̄manebit tibi q̄ mille thesauri magni et p̄cōsi. nā per furtū fame a multis bonis h̄i impeditur. tā in spūalib? q̄ in corp'alib? Primo q̄ infamati doctrina min? sapit i pximo Secūdo infamatus promior est ad peccandū q̄ cōspicit se honore p̄didisse Tercō vno infamato alij multi pñt infamari. ut patz i monasterijs religiosoz in domib? et ciuitatibus. Quarto in tp'alib? ottractib?. matrimonij. mercātiar. et huiusmōi h̄i min? credit. p̄pter q̄ h̄oies iterdū mori pati sūt cā defendēdi famā. sic i duellantib? patz. ergo plus est mortale q̄ furtum uel rapina tp'alij Sūt autē tres ḡd? detractōrū. Quidā mali. q̄ detrahunt simplicib? pxis. alij pxiores q̄ detrahūt deuotis l'religioz. vñ iii. R. ij. Cū pueri male loqr̄tur de heliseo p̄pha. qui vitam duxit sicut religiosi. dicētib? pueis Ascēde calue. statim exiuerūt duo vñ de filia occidēt

Quantum

Preceptum

Sic est de detractoribus ex leuitate in magnis rebus, ut dictum est. **E**t alexander qui autem mala ea pro que minuitur proximi fama manifestat. non omnibus inordinanter: sed debitis circumstantiis. et propter aliquod bonum vel necessarium ei quod potest non obesse sed prodesse. et hoc facit causa correctionis proximi. non causa nocendi ei talis causa to autem corrigendi euangelico de quo math. xviii. non peccat. sed meretur. **V**n augustinus in speculo ecclesie. Si frater tuus vulnus habet in corpore quod velit occultare dum timet secarum: nonne crudeliter a te simuletur. et misericorditer indicaretur. Quanto ergo magis debet manifestare. ne deteriorius putrescat in corde. **Q**uoniam autem ad secundum principale. Nota quod detractio est valde detestabile vitium propter septem. Primo quod valde comis est et consuetata malicia. **U**nde sequitur illud psalmi xxiii. detractoribus ne commiscearis. dicitur gloria. hoc specialiter vitio periclitatur fere totum humanum genus secundum thomam. Tunc quod stultorum infinitus est numerus. Tunc quod pauci sunt qui per viam salutis ambulat. Tunc etiam quod pauci aut nulli sunt. qui non aliquo loco morum positorum detrahunt proximo suo. **A**ut intentione nocendi. **A**ut ex leuitate animi. aut ex causa non necessaria. propter quod Jacobi iii. dicitur. Si quis in verbo non

Capitulum

Decimum

offendit. hic profectus est vir. in omni autem ira aut invidia homines promptissimi sunt ad detrahendum animo nocendi. Quia ira est appetitus vindictae. **E**t invidia iustitia de alieno bono. Similiter ubi homines ouemunt: statim aliam factam proponunt incaute. **I**so pro uerbis xxiii. dictum est. Cum detractoribus ne commiscearis. **E**t in psalms. detractorem secreto pro primo suo hunc persequar. Quapropter super illo psalms. pro eo ut me diligenter detraherent mibi gloriam. terribiliter dicit. plene nocent in membris detractores christi qui animas crediturorum interfecerunt. qui qui ei carnem mortis resurrectionis peremerunt. **V**bi alexander dicit. quod si opaco intelligitur quod tunc ad motuum principium: vera est auctoritas. quod detractores ex certa malitia fatiunt. non sic crucifixo res christum occiderunt. Sed non debet intelligi copaco in genere. quod genus peccati christum crucifigentium fuit maius quam detractio sit. **S**ecundo detractio detestabile est vitium. quod non sufficit detractorem penitere de peccato infamie sic de quibusdam aliis peccatis: sed oportet etiam restituere inter dum cum confessione. ut patebit in vii. precepto. **T**ercio quod magne crudelitatis est detractor. quod secum id est absentem. et surdum id est non audientem persequitur. **C**ontra illud

leuit. xix. nō maledices furdo.
nec corā ceco pones offendicu-
lū. sed timeb dominū deū tuum
Quāuis illa sint ad lram crude-
lia: tñ fm glō. Surdo maledi-
cit qui absēti detrahit Sic eti-
am ceco. id est audiēti detrēctō-
nem offendiculū ponit. creden-
do facilliter. a iudicādo temera-
rie. a postea detrahēdo primo.
h **Q**uāto detrēctor multis ma-
lis assimilatur Primo porco. q̄
tota die rostrē tenet in luto vi-
cōz. Dñ mar. v. demones di-
xerūt. mitte nos i porcos Ser-
penti assimilatur qui ē aial p-
dicō sum i filēcō mordēs. 7 toz-
tuose mēdens. Vñ eccl. x. Si
mordeat serps i filēcō nihil eo
imn? h; qui occulte detrahit.
Est etiā bestia siml vře. quaz
vidit daniel. Eiusdē. vii. tres
ordines dentium habenti in
ore. quia necat animam pro-
prium. famam proximi. 7 infi-
cit audientes detractionem.
Detractor enim est similis ho-
mini. 7 est bestia humanum sā-
guine; id est peccatum ficēs.
nunc aperta bona diminuēs.
nūc occulta reuelās. nunc vō
falsa imponēs. Est sepulchrū
patēs. fm ps. guttur ei? 7 lin-
gua ei? gladi? acut? Sūt enī
detractores d apifci dyoboli. q̄
carnes hūanas hōib? comedē-
das pponūt. Vñ sup illō pū.

• xxiij. **N**oli eē in conuiujs po-
tatorum. nec in comessacōib?
eorum qui carnes ad vřcēdū
cōferūt glō. Carnes ad vřcē-
dum cōferūt q̄ in collocacōi-
bus crimina priorū vicissim di-
cere studēt. **Q**uāto detracto-
res multis nocēt. dco. cui? iudi-
ciū vřpant luc. vi. Nolite iū-
dicare a non iudicami. nolite
condemnare aē. primo nocēt.
quē auditu corrupūt. 7 cui de-
trahūt Sibi. qz sufflāt in pul-
uerē alienoz defectuū. a se ce-
cāt fm greḡ. Nocēt eē ecclē. qz
detractores faciūt a bonis inter-
dū cessare. Sexto pūuntur g-
uiter. Nā numeri. xij. maria so-
ror moy si lep̄ inficitur. quia
ei detraxit. numeri. xiiij. d traxe-
runt filij israhel terre pmissiōis
in malū suum. d añ. xiiij. duo se-
nes susannam infamantes tur-
piter occisi sunt. **S**eptimo
dissuadent exempla sanctorū
a philosophorum multiplici-
ter. legitur qz beatus Augusti-
nus in mensa contra detracto-
res versus istos scriptos hūit
Quisquis amat dictis. absētū
rodere vitam. **P**anc mēsam
vřtā. nouerit esse sibi. Quos
etiā delē mnat? ē qbusdā epi-
scopis detrahētib; nisi cessarēt.
In vitas patrū legitur. Cū fra-
tres de multoz absentū loqrē-
tur. vicij. abbas prior sacū

pleni dea...
tran...
b...
at...
lis...
n...
at...
re...
p...
f...
d...
g...
a...
t...
h...
i...
e...
f...
g...
h...
i...
k...
l...
m...
n...
o...
p...
q...
r...
s...
t...
u...
v...
w...
x...
y...
z...

plenū arena a tergo. et mino-
rem in pectore pedes: egredie-
batur. **A**q̄ cū causam q̄fissent.
ait: pprijs peccatis mḡnis ob-
litus. aliena pua ptracto. ora-
te queso ut mibi mea dimittā-
tur. Quo audito tacuerunt de-
tractores. Refert bt̄s greḡ.
primo libro dya. **Q**uō cū bt̄s
fortunat9 eps demonē a quo-
dam eiecisset: demon in sp̄e pe-
grim sero clamtabat p plate-
as ciuitatis. **O**virū sanctū for-
tunatū. pegrinū a suo eiecit
hospicio. **T**ūc quidā pegrinū
istū hospicio recepit. **E**t cum is
qui fictū pegrinū suscepit. p̄-
sente vxore puulū ppe ignem
haberet. demon puulum inua-
sit et ignē pietū cremauit
Et dicit greḡ. q̄ mala et detra-
ctoia intēcoe iste pegrinū ho-
spitauit. ac si eps immisericors
fuisset. **S**ic in vitisphoz de
socrate dicitur q̄ aliq̄n selose
suis det̄ctozib9 auditū p̄bu-
it. **C**ausā autē sc̄s̄c̄atib9 red-
didit. nā si eoz que in sunt di-
xerint corrigemur. si vero nō.
mihil ad nos. opt; inq̄t ita fie-
ri ut si bene dicūt: corrigamur.
si male nihil ad nos. **S**ic cū
q̄dā dyogem diceret de ami-
co suo quomō dyogem male
dixisset **R**ndit dyogenes. an
amic9 ista dixit nō iudico. s;̄
certū est te ista mibi de amico

meo retulisse. **S**ic etiā xenoc-
tes p̄hs tātum a senatu hono-
rat9 ut testis nūq̄ iurare co-
getur. **C**ū i p̄ntia quozūdam
detractor9 taceret. eis cām q̄rē-
tib9. **R**ndit. me dixisse aliq̄n
penituit. tacuisse vero nunq̄.
¶ Quo ad tertū sciendum q̄
nō solum peccat det̄ctozes. sed
ali9 plures. et interdū plus q̄
detractozes s̄m thō. **P**rimo q̄
aliū ad det̄ctozē inducit. **S**e-
cundo qui detractozē audit. et
sibi detractio plac; ppter odi-
um ei9 cui det̄ctoziz. vel ppter
aliquā aliā malitiā. vt q; illo-
rū peccat. et non min9 q̄ det̄-
ctozes. vñ rō. i. nō solū q̄ talia
agūt. sup. fut morte digni. s;
etiā q̄ fatētib9 osentiunt. **I**tē i-
ducens et oplacēs detractozī
facit cōtra caritatē pximi. qz p̄-
mus le dit famā. et sc̄s̄c̄ō cōpla-
cet in pximi malo vñ **B**rn. ij.
lib. de cōsideracōe ad eugeniū.
detraxre. aut det̄ctozē audire.
q̄d hoz dānabilius sit non fa-
cile dixerim. **Q**uādo q; autem
otigit q̄ aliquis audit det̄ctozē
et non plac; sibi det̄ctio.
nō tñ repellit det̄ctozem. nec
ei resistit. et hoc ppter aliquē
hūanum timorē. aut ppter ne-
gligentia. vel vrecūdiā. tūc
adhuc peccat. **Q**uia ea racōe
qua quis tenetur subleuare a
finū alteri9 iacentē s̄b onere

ut precipitur deus. xxij. Ead raco
ne tenem nō pati detrimētū fa
me pximi Et idō si possum? iu
uare tenem Vñ Jero. Si es i
nob diligētia ne passim obtre
ctatoib? crederem? iā oēs de
trixere timerēt. Et i epla ad ne
potianū Jero. di. Nemo inuito
auditorē libēter detribit. Sa
gitta i lapide nō figitur s i ter
dū r filiēs pcutit dirigentē di
scat detriCTOR dū te vid; nō libē
ter audire nō facile detralxre.
Et dicit thō. q tal non resistēs
ex caus iā d cīs peccat plerūq;
wialit. Rñq; eē. sit peccm mōz
le. ut cū alicui ex officō incūbit
detriXTē corrigere. ut forte fu
pioi resp cū inferior. wl cū ex
tali detriCTIONE natū ē se q mag
nū piculū n phibxatur. wl pp
radicē se; timorē hūanū q pot
m eē peccm mōzle. Sūt aut re
prehensibiles trib; de caus q de
tralxtes audiūt. a eis non resi
stūt. 7 libēter audiūt. Prio qz
vidēt fratres suos a canib; di
lacerari 7 non resistūt saltem
clamore cū pnt. wl lapidibus
corcōmis. qd si non fatiunt be
stie vidētur. vñ Eccl. xiiij. Que
coicacō sacti hominis ad canes
Secūdo nō resistētes. a placi
biliter se ad detriXTes habētes
falsā ei? mīstrāt. q frēx comedūt.
qz detractōib; sine audientū
leto vultu comestio carniū hu

manazim detractōne in spida
for; Vñ Jero. Nemo inuito
auditorē libēter narrat. vnde
pū. xxv. Vent? aqlo dissipat
pluuas. 7 faties tristis liguā
detraxēt Tercō audiētes detri
ctores libēter. inuste agūt cō
tra legē natūe. scripture. a hu
manā. qz frequēter credūt vñ
testi. Cū tñ i ore duoz wl triū
stet oē verbū. Et qd pū? e Citi
us interdū de luno viro credi
tur vñ ribaldo q decem pbis
ad cōzū vbi ē vitas meā. p
pter hoc Bern. dic. lingua detri
ctois ē vippe a ferocissā q leta
lit tres interficit vno flatu. se;
detraxēt. cui detribitur. a ipm
q detriCTōib; delcatur. S; n
dubitatur quō hō deat resiste
re oī detracti. Cū dicatur Eccl.
iij. non cōndicas verbo vita
tis vllō mō. qñq; aut aliqs de
tribit verba vitatis dicēdo. se.
q si detriCTOR ē scio falsū de alio
dicē possum sibi sic resistē. q
eū p verba arguā de falsitate.
Si aut scio eū vrū dicere de
alio tunc non deleo eū de falsi
tate arguē. s deleo verb corri
gere. de hoc q peccat fri detri
bendo. wl saltē deleo oñdē q
mibi displic; detractō. 7 hoc
deleo pncipalit oñdē p tristi
tiā faciei. Qui ei detriCTORi hila
rem oñdit fatier. facit eū puta
re q placeat sibi detriCTio sua.

et sic audatio fit ad detrahendum. **Qui** autem triste sibi exhibet faciem facit eum citius obmutescere propter hoc dicitur proverbium xxv. **Ventus** aquilo dissipat pluvias et facies tristis linguam detrahentem. **Sed** contra predicta fatiunt quidam. **Non** quoniam aliqui detractores corripuntur a bone conscientie viris: statim respondet **Ego** veritatem dico de isto. et si pater esset cui detraho. sibi in facie dicerentur. **Respondetur** quod tales graviter errant. quod putant quod in facie aliquem vitium levius peccatum sit. cum tamen peius sit vitium quod detrahere. ut ostensum est de contumelia in materia de ira. **Secundo** respondendum est talibus quod non sufficit ad vitandum peccatum dicere veritatem: sed oportet ut debeat circumstantiis dicatur. sicut illud. **Quod** iustum est iuste exequaris. deuter. xvi. **Tercio** respondetur quod rari est apud quosdam detractores. illa eos audere in facie dicere quod a tergo euomunt.

Capitulum xi. de correctione fraterna.

Quia fraterna correctio preseruat iter dum infamam. **tem** quod non dicitur detractores. sed potius aie proximi de morte peccati suscitator. et quod occiditur frater in eius dimissione ut augustinus dicit. **Idcirco** nunc tria sunt dicenda de fraterna correctione. **Primo** quantum noceat ob-

missio eius. et proficiat eius exercitium debitum. **Secundo** quomodo fidelis debeat. **Tercio** quomodo ad eam teneatur. **Quantum** ad primum notandum primo quod fraterna correctio est sicut in doctores ammonitio fratris de emendatione delictorum ex fraterna caritate. dicitur primo ammonitio. quod oburgatio verbi et castigatio verborum pertinet ad prelatum. sed ammonitio per solum verbum pertinet ad omnes. dicitur etiam de emendatione delictorum quod ille finis eius est dicitur dicitur ex caritate. ex qua procedere debet. **Secundo** notandum quod valde periculose peccat dimittentes sine rationabili causa fraterna correctionem quod patet tripliciter. **Primo** quia sicut loquendo quis peccare potest: ita tacendo. **Est** enim ut dicitur ecclesiasticum in tempore tacendi. et tempore loquendi. **Unde** ysaia vi. lamentatur se tacuisse dicens. **Ubi** quia tacui. gloria. quia oziam et alios libere non reprehendi. **Secundo** quod sancti de hoc terribiliter sententiant. **Unde** gregorius. **Qui** proximi mala conspiciunt et silentio pretereunt. quasi conspectis vulneribus versus sum medicamentis subtrahunt. et ideo mortis auctores fiunt. quo vulnus quod curare poterant. nolunt. **Et** augustinus. **Tu** vulnus fratris contemnis. tu eum perire vides. et negligis. peior es tacendo. quam ille committendo. **Tercio**

no

no

Quintum Preceptum

oēs doctores concorditer tenēt
q̄ reus est cū fure. qui scit fur-
tum. ⁊ nō indicat corrigendū
Et eadē mō vidē de p̄cipacō-
ne cuiuslib; delicti Cū ergo tā-
tus p̄pha p̄niteat sup̄ hm̄ oī.
Cū facti tā graue hoc iudicēt.
Et cū hm̄ oēs mḡros hoc repu-
tetur cōsensus in delictis: dicit
bt̄us Aug⁹. Innocentes qui p̄-
pe non estis si v̄ros fratres q̄
indicādo corrigere potestis. ta-
cēdo p̄ire p̄mittitis. Et v̄re
nō sūt tales innocētes triplici
de cā. q̄ nocēt sibi. p̄ccanti. ⁊
socijs. Primo nocent sibi. la-
bia polluēdo delicto alieno. ut
non sint digni deum laudare
psa. vi. Ve mihi q̄ tacui. quia
vir pollutus labijs ego sū. scz
ex ista taciturnitate glō. quia
oziā a alios nō correxi Idō cū
angelis deū laudare nō merui-
ne dicatur in. Quare tu enar-
ras iustitias meas ⁊ assumis te-
stamētum meū p̄ os tuum ⁊ c.
Secūdo nocēt ei qui est corri-
gend⁹ Vñ Aug⁹ in Ep̄la ad
Jero. Obsecro te p̄ māuetudi-
nem ihu xp̄i. si lesi te. dimitta
mibi. nec me vicissim ledendo
rōdas malū p̄ malo. ledēs au-
tē si tacueis mihi errozē meū.
quē in factis meis. v̄l i dās in-
ueneis. Interpretatue ergo tot
occidim⁹ quot ad mortem re-
tepidi ⁊ tacētes videm⁹. Ter-

Capitulum Undecimū

cō nocēt socijs. qui eoz exē-
plo tacentes idē peccatum
tacetur nitatis incurrūt Sicut
etiā ecōtra pestilēte castigato.
Stultus sapiētior erit. Si autē
corripueris sapientem: intelli-
get disciplinā. p̄. xix. Por
ro ex fraterna correctōe sextu-
plex potest sequi fructus. Pri-
mus est aie libracō Simquit
xp̄s. te audieit: lucratus es ai-
mam fratris tui Math. xviii.
Si autē te non audierit: saltez
luct⁹ es animā tuā. Vñ Ere-
iij. Tu v̄ro animā tuāz libra-
sti. scz postq̄ dixisti ip̄io ipie-
tatem suā. ⁊ noluit cauere. Se-
cūdus ē dyaboli fugacō. fugit
enī sicut lup⁹. dū exclamatur
Quo cōn dīc. Verū. Securus
accedit tēptator. v̄bi null⁹ tē-
tur reph̄nsor. Tert⁹ est p̄ccā-
cognicō. frequēter enim cōmit-
tens culpam non aduertit q̄
fecit. Aut si aduertit: non cogi-
tat se malū fecisse. aut si malum.
non multum male. Quartus ē
cautela de futuris. Quintus ē
puritatis augmentacō. vas ei
aureum v̄l argenteū q̄ top⁹
confricatur: t̄nto magis puri-
ficatur. Ita boni viri ⁊ religio-
si. Et ideo intelligētes. hoc nō
ferunt grauit̄. Ecclesiast. x.
vir prudens ⁊ disciplinatus
non murmurabit correct⁹ Ex-
emplum de Augustino q̄ dixit

no

Quintum

Preceptum

Ego senex et episcopus patus sum ab omnibus corrigi et emendari. et illum amicum meum estimo. cuius lingue beneficium ante diem extremi iudicii anime mee maculam tergo. Sextus est amicitie acquisitio. quibus enim religiosus correctus interdum se aut molestum in principio. Ad cor tamen reuertens. amicum intelligit. vñ pñ. xxviii. Qui corrumpit hominem inueniet gratiam postea apud illum. magis quam ille qui per lingue blandimenta decipit. propter ista beatus augustinus. quolibet tractat ad correctionem fraternam. Omeli. xiiii. sup Ioh. sic. d. Quis comeditur zelo domini dei. nisi qui omnia que ibi videt pueris fatagit corrigere et cupit emendari. Si emendare non potest: tolerat et gemit. non est maior domus tua quam domus ubi habes salutem eternam. si ergo in domo tua: ne puerum aliquid fiat fatagis: in domo dei ubi salus proposita est et requies sine fine non desis pati quantum in te est si quid forte ibi puerum videris esse. verbi gratia. vides fratrem tuum currere ad theatrum. prohibe. mone. et testare. si zelus domini dei comedit te. vides alios currere et inebriari velle. aut alia que non licent petrare. prohibe quos potes. tene quos potes. terre quos vales. quibus non potes blandire noli. non quiescere

Capitulum

Vndecimum

fac quicquid potes. vniat in mentem seruus ille qui abscondit talentum et noluit superogare. nunc quid accusatus fuit quod perdidit. et non potest quod sine lucro suauit. Sic ergo fratres mei non quiescatis. Nolite quiescere lucrari christo. quod lucrati estis a christo. Ixc Aug. **S**ed queres e quoniam correctiois fraterne obmissio sit peccatum et quoniam non. Re. fm. th. 2. 2. q. xxxiii. quod aliquando est meritoria. Aliquando peccatum mortale. Aliquando vitale. nam tripliciter contingit correctio: obmitti fraternam: vno modo merito: ut cui quis defert correctionem vsque ad oportunitatem tempus. vel ideo obmittit. quod non sperat eorum emendationem: sed viximiliter estimat quod ex hoc propter impatientiam ipsi corrigendi deteriores fiant: aut quod aliquod aliud malum ex hoc sequitur peius quam correctio sit bona. aut ex aliqua alia causa rationabili. Si tunc obmittit ex caritate: tunc obmissio est meritoria vñ aug. primo de ciui. dei. Si propterea quisque obiurgandis et corripiendis male agitur: bñ potest: ut oportunitatem tempus inquiratur. vel eisdem ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur: vel ad bonam vitam piam erudiendos impediunt. alios infirmos: et potest ac autat a fide non videtur esse cupiditatis occasio sed

Quintum

Preceptum

odiu caritatis. Et dicit notanter
 qm non sperat emendationem fratri. sicut
 visum sit putat de teiora coram ut
 forte quod propter me. vel occipet
 que odium contra me a aliud peccatum
 committere pro quod prior fuerit: quod pro
 primum peccatum. Tunc ei non solum
 laudabile. sicut etiam debitum est ces-
 sare a correctione. quod ordinatur
 ad bonum fratris et non ad malum
Et illud vult scriptura per. ix.
Et gregorius super eodem ut postea po-
 netur. non ei ex correctione visum
 sit melius aliquid propter. quod proca-
 uetur maiora mala quam odium illi
 us sit malum tunc est odium quoniam
 dicitur aliquid timendum. Et cum melius
 bonum ex correctione sequitur quam sit
 odium malorum tunc odium malorum
 est otiosum. In quo casu Iohannes he-
 rodem correxit propter edificationem
 neque aliorum ut vult Crisostomus. et sic in-
 terdum etiam sancti correxerunt tyran-
 nos super persecutionem christianorum cum
 tamen sciverint ex hoc odia magis ge-
 nerari in eos. et aliquid contra in-
 martires. et in se sequi propria mor-
 tem. **S**ecundo contingit corre-
 ctione fraternam obmitti cum pec-
 cato mortali. ut cum quis delinques
 occurrat. et est opportunum tempus
 corripiendi. et speratur ei emen-
 dationem nec timetur aliquid aliud
 malum peius inde provenire. et non
 est alius presens cui ex officio
 incubat corrigere. vel si est pre-
 sens. negligens tam apparere. si

Capitulum

Vndecimum

tunc homo huiusmodi delinque-
 tem obmittit corrigere forte
 propter timorem humanum. vel mun-
 danum. ut quod sicut dicit Augustinus.
 ubi super. Iudicium timet vulgus
 a carnis excruciatione. vel etiam
 per peccatum. vel aliud tale mi-
 nus malum quam peccatum illius pro quo
 corrigi debet: tunc videtur pec-
 care mortaliter. Quia ex quo spe-
 rat emendationem fratris. et ob-
 mittit corrigere propter timorem:
 tunc ostendit dominum preceptum. Et
 videtur homini quorum amissionem
 timet. caritati fraternae et salutem
 proximi imponere. Cum tamen secundum
 ordinem caritatis anima proximi
 plus sit diligenda quam proprium
 corpus. Exemplum de elemosina
 corporali. video hominem fame scilicet
 tem. qui non habet. nec ex se
 habere potest. unde pascat. nec
 apparere alius illud faciens. nec
 potest facere. ego teneo tale secundum
 possibilitatem nutrire. quod si ne-
 gligo: pecco mortaliter. et eius
 occasor reputor. Sic si video
 proximum tendentem ad peccatum
 mortale. pro quod moreretur in anima.
 et spero ipsum posse corrigi pro am-
 monitionem meam. et non est visum
 simile quod sequantur alia priora.
 nec est aliquid quod eum corrigat: tunc
 ex precepto multo plus subveni-
 re anime ne peccet. quam corpori in casu pro-
 cedenti. unde gregorius in omni super. Cum
 audisset Iohannes in vinculis

plus est aiam i eternū victurā
 pabulo vrbī reficere. q̄ v̄tē
 carnis moiture terreno pane
 satiare. vel scire aliquē eē i pec
 cato mōzli. a habere spem q̄
 emendaretur ad cor̄ rectōem
 meā. nec timere aliud p̄ius se
 cutur. a nō ē imbi v̄risimile
 q̄ p̄ aliū corrigatur. aut q̄ p̄
 seipm̄ emendetur. h̄ q̄ v̄risimili
 ter in isto p̄ccō moziatur. tūc
 ex p̄cepto teneor eū corrigere
 ne aia moziatur eternaliter.

g Tercio hmoi correctionis
 obmissio ē p̄ctm̄ veniale. vicz
 qn̄ timor a cupiditas aliquē
 tardiorē fatiūt ad corrigēdū
 delicta fratris. nō tñ ita q̄ si ei
 cōstet; q̄ fratrem̄ posset ap̄ccō
 retrahere p̄pter timorē. vel cupi
 ditatē dimittere; quibz in aia
 ip̄oit caritatē fraternā. Et hoc
 mō aliquē etiā viri facti negli
 gūt corrigere delinquētes. Et
 sz in p̄dictis notāter. si spera
 tur emēdacō fratris p̄curai p̄
 hmoi correctionē. Quia hmoi
 fraterne correctionis est emē
 dacō fratris. Et ista intēcone
 fieri d̄z. vbi v̄ro p̄babiliter ti
 metur. q̄ ammonitōez ip̄e fra
 ter non recipet. h̄ ad p̄iora la
 beretur. nec aliud bonū inde
 pueniret ut alioz edificacō
 q̄ scādalisati sūt. aut scādalisā
 tur v̄risimiliter. Tūc esset ab
 huiusmodi cor̄rectōe d̄sistē

dū. Quia que ordinātur ad fi
 nem hnt̄ racōem boni ex ordine
 ad finē. vñ p̄u. ix. noli argue
 re derisorē. ne oderit te. vbi di
 cit glō. a est greg. non ē timē
 dum ne is qui arguitur cōtue
 lias tibi inferat. h̄ hoc p̄ci? p̄
 uidend̄ ne tract? ad odiū inde
 p̄ior fiat. Et dicit th̄. vbi pri
 us diligens p̄uidēdū ē. ne ex
 correctione sequatur odiū ex
 nra culpa p̄pter indiscretā cor̄
 rectōez; Si aut̄ sine nra culpa
 ad odiū puocetur. ex illo ex
 quo debet; ad dilectōez; incita
 ri: nō est curādum. p̄cipue qn̄
 eius p̄ccm̄ in dānū alioz vr
 git. vel etiā dānū sequens. vel
 p̄ccatū ip̄m est ḡui? odio qd̄
 i nos excitam? . vel qn̄ spam?
 q̄ odiū paulatī tepescet. a tñ
 cor̄rectō sequatur. q̄ sicut di
 cit greg. Meli? est odiū p̄p̄
 deū. q̄ amicitia q̄ est p̄ter ip̄
 sum. Cū enim p̄pter ip̄m ama
 mur: debito res dei sum? Cum
 odio p̄p̄ ip̄m habemur: debi
 torē eū nob̄ facimus. hec sen
 tētaliter th̄. Cācellari? parisi
 en̄. mgr̄ Joh. gerson tradit re
 gulas tres in d̄ florib? regla
 rū moralū. Prima p̄ne sūt re
 stringendē sic q̄ absqz utilita
 te reipublice. vel ei? cui infligi
 tur. neqz institui. neqz institu
 te exe q̄ deberēt. a p̄ccat̄ oppo
 sitū fatiētes. eas cū instituerit

non tollentes. **S**ecunda in omni republica tolerari possunt aut debent vitia que absque deteriore periculo neque corrigi neque extirpari valent. Quando autem illud est quod non difficile est a sepe impossibile generaliter diffinire nisi per ut circumstantias particulares inspectis prelati superiores et sapientes determinabunt. Exemplum est de meretricibus, viciis, et filiis. quod quicquid permittuntur. Et ita de occubariis sacerdotibus pro loco et tempore stare forte esse fatendum. Tertia vis errorum facit ius ad hunc sensum vel intellectum et similes quod prelati et principes sepe aliquando fatiunt. ad permittunt iustissime ob errorem subditorum communem quam alias si fieret ad permittitur: ad culpam eosdem obligaret. **S**i cum teneamus corrigere proximum pro moralibus: dubitatur etiam de venialibus peccatis. **R**undus humbertus in expositione regule beati augustini. Venialia sunt dispositio ad mortale. Si quod sunt dispositio remota. quod ad propinquum vel ratione multitudinis. sic ille qui assidue huiusmodi sine numero committit. vel ratione magnitudinis. sicut sunt aliqua mendacia et aliquid detractiones et similia. vel ratione conexione cum mortali. sicut sunt colloquia et impudicus visus et huiusmodi circa mulierem. Sicut ergo aliquis videns aliquem alium incedere per viam per quam credit

quod statim incurret periculum mortis. peccat nisi retrahat eum. Ita potest aliquis peccare mortaliter. nisi corrigat fratrem de huiusmodi venialibus que sunt dispositio ad mortale. et de talibus est petulantia oculorum. Tenemur ergo interdum ad correctionem de venialibus. non in quantum venialia. sed quantum ad mortale ducta. **H**ec ille. **Q**uo ad. in. principale scilicet quomodo fieri debet fratrem na correctio. notandum quod sex in modo sunt attendenda cum maxima diligentia. **N**am ibi agitur de cura anime nobilissime. quam si non fit ut oportet: pericitur anima in perpetuam damnationem. et in finem boni dei minister occiditur. Agitur etiam crebro ibi de bono fame que est mentalia bonum maximum. **V**nde primo debet fieri cum lenitate. quia delinquentes sunt quasi infirmi. **A**d galatas. vi. Instruite huiusmodi spiritu lenitatis. **S**ecundo cum humilitate. superbi enim est animus. et ideo cum quis eis superbi loquitur. sequuntur iurgia non fructus. **J**uxta illud psalmi. xii. In superbiis sunt iurgia. **T**ercio cum compassione. non est vere iustitie indigni peccatoribus. sed operati. et ex operatione eos corrigendo dirigere. **P**salmi. Corripiet me iustitia. scilicet compassio. **Q**uato cum discreto. quod aliter sunt corrigendi maiores. aliter pares. aliter minores.

Aliter grauius peccata. aliter le-
uia. aliter occulta. aliter mani-
festa. In oibus obseruandus
est locus. et tempus. et oportunitas.
quae non obferuantes quid. emula-
tionem dei quod habent secundum aposto-
lum. sed non secundum scientiam **Rō. x. Dñ**
Beati. zelus tuus refrenet scientia. et
discretio. Quinto cum modera-
mine. non enim de festiuitate pri-
morum sunt trabes faciende. sicut
faciunt illi qui docti sunt in culpis
aliorum aggrauandis. **1. thi. ij.**
Seruum dei cum modestia corri-
pietatem id est cum debito modo Est
autem modus debitus. ut potius
semper culpe alleuietur quam aggrauetur
Contra quod quidam faci-
unt. ouium frangere cupientes se-
curi. et ad extinguendum muscam qui-
runt gladium Sexto fieri debet
cum tranquillitate. Correctio enim
que fit cum turbato est animus.
frequenter est quaedam impa-
tiente effusio. metiens se correctio-
nem **Exemplum patet in platone.** qui
dixit suo domino offendenti non es-
sem iratus: te verberare. mos
prophetae inuenit verba beati augustinus.
secundum modum domini in monte. libro primo
Cum inquit necessitas nos cogit
aliquem reprehendere: primo co-
gitemus vtrum tale vnum vitium
habuimus. Et si nunquam habui-
mus cogitemus nos habere potuis-
se. **lxvies enim sumus** Si vero ha-
buimus. tagat memoria consilii

firmitas. ut reprehensionem illam
non odium. sed misericordia precedat. quod si
nos idem vitium habemus in quo est
ille quem reprehendere volumus. non
reprehendamus illum. sed in gemi-
scamus. et non illum ad obprobrium
dum nobis. sed ad propter conandum in-
uitemus. **hxc ille.** **Sed** dubi-
um est quae sit oportuna caute est in cor-
rectione fraterna procedendum
se. secundum the. vbi prius. Cum quis pec-
cat: illud nocet aie. et si publica-
tur. etiam nocet fame. Et quod pru-
dens medicus nititur sanare
vnum membrum sine lesione alteri-
us **Ido** sic debemus per fraternam
correctionem conari ad hoc ut
sanemus fratris animam: sine lesi-
one fame. quantum fieri potest. Et si
non potest omnino sine lesione fieri tunc
fiat cum minori lesione qua fi-
eri potest. vtrum quod anima preciosior est
fama. ideo si aliter non potest fra-
ter sanari: tunc oportet cum potest
in tota fama damnificari per pu-
blicam denuntiationem ut anima salua
fiat. Est autem tribus de causis
fame cauendum in correctione ne
indebite ledatur fama peccantis
Primo quod melius est nomen bo-
num quam diuitie multe. **puer. xxij.**
Ex quo patet quod qui aufert famam
plus nocet quam qui tollit diuitias
Secundo diuitie ablatae potest restitu-
tui. sed vix fama. quod forte post
diffamacionem excusati non crede-
tur. vnum bonum sed in gloria super lucem. quod

fama est res lubrica. Sicut ei lubricum elapsum vix re haberi potest. ita fama Tercio quae infamat. non solum reum infamat: sed etiam ledit omnes audientes. Sicut qui lutum mouet. non solum se. sed omnes astantes inficit. Vnde ambr. tolerabiliores sunt furces qui vestes et alia bona rapiunt quam qui famam. Tum quia magis recipiunt. Tum quia nunquam restitunt. Tu etiam quia non vni sed multis nocet. vnde super illud luc. i. ad virginem desponsatam dicit gl. Maluit dominus aliquos de suo ortu quam de virginis pudore dubitare. Ecce quantum christus curauit de fama aliena.

¶ Capitulum. xij.

de ordine fraternelle correctionis

De ordine ergo corrigendi dicendum est modo. vbi tria sunt videnda. Primo quod duplex est correctio. Secundo quis ordo sit debitus procedendi in correctione fraternali. Tertio quibus ad correctionem fraternali teneatur. ¶ Quatuor igitur ad primum notandum secundum the. vbi prius. q. xxxiiij. Et in. iij. di. xix. quod duplex est correctio. quedam est potestatiua. qua non solum intenditur emendatio fratris. sed etiam imputatur peccatio boni communis. Et illa non fit solum per simplicem ammonitionem. sed etiam quando per penam et afflictionem ut ipse frater. vel alij timeant. et a peccato desistat.

stat. et hanc correctionem solum pertinet ad prelatos et superiores. et iudices respectu inferiorum suorum. et nunquam ad inferiores. respectu superiorum. et de hac nihil dicemus h. et aliquid dictum est in primo capitulo. Alia est fraternalis correctio. et est simplex ammonitio fratris de emendatione delictorum. Et illa correctio proprie ordinatur in emendationem fratris delinquentis. et est actus caritatis. que maxime malum proximi id est peccatum per correctionem limam tollit. Et pertinet correctio hanc ad quemlibet adultum in caritate existentem in casu siue sit superior siue inferior. et etiam respectu superiorum et inferiorum.

¶ Secundo non dicitur quod ordine corrigendi potest christus Math. xviii. d. Si frater tuus peccauerit in te. et secundum te doctores prenotatos et alios coiter intelligitur sic. peccatum proximi tui. aut est occultum. aut manifestum. Si est publicum. sic quod non peccat in me solum. id est me solo sciente. sed etiam alijs scientibus. tunc illud peccatum est coram eis. coram quibus factum est. et ad quorum noticiam venit publice arguendum. Vnde. i. thi. v. peccatum coram omnibus argue. ut ceteri timorem habeant. quod intelligitur de peccatis publicis secundum Aug. i. si mone domini in monte. Ratio dicti est quod correctio talis

famā non minuit rei. corā eis
 corā quib? sit cum p̄sus sciant
 ⁊ etiā p̄uidetur eoz scandalo
Si aut̄ peccm̄ sit occultū tm̄.
 tunc qz etiā in peccis ocul
 tis p̄t pari offensa primoz.
Ad hoc dicendū ē. qz aut̄ ē in
 nocumētū cōitatis seu mul
 toz aut paucoz **S**i in multo
 rū seu cōitatis corpale vel spū
 ale puta cū q̄s occulte tractat
 cū aliq̄bz q̄liter ciuitas sit tra
 denda hostib?. vel si hereticus
 priuate hoies a fide auerteret
Tūc non est expectāda secre
 ta ammonico: sed statū aut al
 teri qui p̄desse p̄t a plato vl
 alteri sup̄iori. qui tale piculū
 precauere p̄t: est denūtiādū
 oseruādo famā illi? q̄ tum po
 test cū salute reipublice ⁊ non
 aliter. **V**t si ille cui rector ciui
 tatis pl? cōfidit cui clauēs tra
 didit: ess̄ illa nocte eā tradi
 tur? hostib?. vel aliq̄s hmoi.
 ⁊ nullo mō vult desistere. nec
 p̄t isti piculo aliter p̄uideri.
 tunc ess̄ isti noiātim dicēdū
Cauētis ne clauēs: isti hac
 nocte t̄datis. qz p̄ditur? est
 ciuitatē. haco dictū ē. qz bonū
 cōitatis p̄ferēdum est bono p̄
 uato **S**ic cum fama sit de ma
 ximis bonis religiosozū vnū
 si vn? religiosus scandalizat ali
 os ⁊ secreta ammonico nō iu
 uat: plato dicēdum est ut p̄

uideat famē cōitatis **S**ic etiā
 de heretico est intelligendū. nisi
 aliq̄s forte firmiter est imaret
 qz p̄ secretā ammonicoez pos
 sent hmoi mala impediri. **E**t
 idem iudiciū est hndum de si
 milib? casib? **V**n̄ Jero. **Q**ue mi
 sericordia est p̄cere vni ⁊ mul
 tos in discrimē adducere. pol
 luitur popul? ex vno peccato
 re. sicut ex vna oue vniuersus
 grex **S**ep̄ igitur bonū multo
 rū d; p̄ferri bono vni? **S**i c
 aut̄ peccm̄ primi occultū est i
 nocumētum vni? vel paucoz
Tūc si est nocumētum tā puū
 qm̄ melius sit illud paruum pa
 ti q̄ aliū diffamari. qz si for
 te modo nō corrigitur postea
 forte corriget? ut si ess̄ ei factu
 rus dānum modicū ⁊ i modi
 co valoz: tunc d; corrigere si
 ouemēter p̄t. h̄ nō d; reuela
 re. **S**i aut̄ est nōbile nocumē
 tum. ut qz vult occidere nocte.
 vel hominē spoliare cū iaceat i
 cama. vel vult decipere filiā. vl
 vxorē abducere. aut domū cō
 burere. vel huiusmodi filia fa
 cere. ⁊ non spatuz. qz p̄ secretā
 ammonicoem possit huiusmo
 di dānum impediri. nec p̄ ali
 quē aliū mod: tūc meli? est in
 nocētē seruare indēnem. q̄
 isti oseruare famā **I**llud tñ sic
 dicēdum est in secreto ⁊ sub si
 gillo secreti qz nō possit agere

ad illi infamiaz: reuelādo. nec
 ad penam ipm denūtiando. s; **S**
 solūmō ad sui cautela: **S**i
 aut pccm fratris sit occultum.
 q; nō est infamatz de illo. nec
 pōt sufficienter probari coram
 iudicō illi? qui h; corrigere. a
 si est solum in nocumētum pec
 cātis. a forte ei? in quē peccat.
 q; ab eo leditur. vel p solā no
 ticiā. **T**ūc ad hoc solum tendē
 dum est ut fratri subueiatur. et
 emēdetur. **E**t ideo si spatur q;
 p correptionem corrigatur ut ē
 pmissum: tūc primo corripien
 d; est secrete. ut innocentia re
 cupet. a famā nō pdat. **E**t hoc
 voluit dñs cū dixit. **C**orrip eū
 inter te. et ipm solum. non solū
 semel; pluries. a semp secrete.
 a q; diu probabilit spes habe
 tur q; p eā corrigatur. **Q**uādo
 aut pbabiliter estimatur q; se
 creta amonico nō pficiat. nec
 est wisimile q; ex testium indu
 ctōe aliq; pei? sequatur. s; wi
 similiter proficit ad fr̄is corre
 ctōne: tūc est vltorius proce
 dēdū. ut primo paucis: vni vel
 duob; mōstretur peccatū fra
 tris. q; possunt prodesse. a de q;
 b; non creditur q; ob sint dif
 famando. ut sic saltē sine mul
 titudinīs infamia emendetur
Et isti testes adhibētur pñ
 cipalit. **P**rimo ut fratrem amo
 neant a corrigant. **S**ecūdo ut

ammonicois fr̄is sint testes.
Tercō ut negantē coram supi
 ore ouicāt. de actu si act; itere
 tur. **S**ūt eni testes inducēdi
 ut actū iteratū videant s; **A**u
 gustinum. **S**i aut iterati ostē
 di testibus non possunt: debēt
 tñ adhiberi ut corā ipis reco
 gnoscat. vel saltem ut ipi eum
 amnoneant. a ut obiurgacō
 plurimorum ipm corrigat. **E**t
 has duas causas tangit. glō.
Sup verbo adhibe tecū vnum
 vel duos testes. **S**i autem ad
 talium testium inductioez nō
 corrigitur: tunc quia cōsciētia
 preferenda ē fame: d; in publi
 co denūciari supiori. ut sic tam
 cū dispendio fame a peccato
 liberetur. **E**t hoc voluit crist;
 cum dixit. dic ecclesie id est p
 lato. vel alteri superiori per pu
 blicam denūtiacōnem. **E**t ille
 potest peccatum eius publica
 re. ut alij sciant se ab eo custo
 dire ne inficiantur. **E**t potest
 cum punire in rebus vel in cor
 pore. vel p excomunicacōnem.
 ut respiscat a pccō a p̄t coem
 iustitiā ut alij vidētes penam il
 lius. caueant sibi. etiam timoē
 pene. a similib; peccatis. q; pe
 ne sūt medicinales. **D**ñ s; **A**u
 g; i. r̄gula. **S**i q; oculi p̄tulā
 tiā i aliq; adūteit. **P**rimo statū
 d; amonē fr̄em ne cepta p̄gre
 diatur. **S**ecūdo si nō emedat:

plato tāq̄ patri si haberetur
 idicandū ē. ut secretū correctū
 f nō innotescat ceteris. **T**er-
 tio si non iuuat: testes dñt ad-
 hiberi. **Q**uarto in publicū pro-
 duci ouincēdū est si negauit.
 sed duo media dñs in vno cō-
 prehēdit. **S**i thō. in tractatu
 de fraterna correctiōe sic pce-
 dere docet. a pceptū de correcti-
 one fraterna s̄m q̄ ptinet ad
 oēs sic d; s̄m eūdem doctorem
 q̄s exequi. **C**ū dicatur **S**i pce-
 cauit in te. id est cōn te. tūc est
 pceptū de dimittēdo. vel i te.
 id est sciēte te. **E**t hoc pōt fieri
 duplicat. vel te solo sciēte. tūc
 corripē eū inter te et eū solū. **S**i
 te audierit: lucratus es aiām
 fratris tui. **S**i te non audierit.
 non dēs vltra pcedere. non ei
 potes addē vnū vel duos. cū
 nullū alius sciat. tñ potes ei di-
 cere q̄ pōt pdesse. non obesse.
Si autē otingat q̄ alij postea
 sciāt. et sit adhuc in illo pccō:
 tūc debet vnū l' duos adhibe-
 re ad eū corripieñdū. **E**t sic est
 pcedēdū si pccm est occultū
Si aut sit manifestū ita q̄ plu-
 res sciāt: tunc est sic pcedēdū
Si peccauerit in te. id est te sci-
 ente nō tñ solo. corripē eū an-
 te et remaneat. **S**i te audierit.
 luctus es aiā; fr̄is tui. **S**i autē
 te non audierit: adhibe tibi
 vnū vel duos. sc; de illis q̄ sci-

unt: non sc; p auditū. s; p visū
 ut dicat glō. ut q̄ ad vnū moi-
 cōem corrigi noluit: multo rū
 obiurgacōe respiscat. **S**i te
 non audierit: dic ecclā. id est p-
 lato. tūc potes ea dicere denū-
 tiando. et tunc vnū adhibēdus
 est. qz in denuntiācōe ut qdā
 dicunt sufficit vnū testis. **S**i
 si sic. videtur q̄ publicū pccm
 occultum. s; q̄ pccm dicitur
 occultum triplicat. **P**rio si hō
 ut solus de q̄a non alio modo
 vel ut homo loco dei sicut ille
 q̄ ex sola sacramentali ofensiōe
 scit. tunc nō pōt corrigere vel
 aliquid facere. s; tacere. sicut
 quī nescit. **S**ecūdo modo si scit
 pccm vnus solus hō ut homo.
 tunc d; eū corripere inter se et
 ipfū solū. nec d; vltra proce-
 dere ut dictū ē. **T**ercō mō dicit
 occultum si pauci sciāt. et tūc
 occultum et manifestū non cō-
 tradicunt. **S**i tunc te audierit
 non est pcedendum. **S**i nō.
 tunc adhibēdus est vnus vel
 tres. **S**i nec vnū nec tres au-
 dierit. et plures nesciant: quo
 tunc dicit ecclā. qz sic videtur
 alteri pccm publicare. dicē-
 dum qz ecclā non dicitur hic
 o gregacō siue multitudo fide-
 lium. s; dicitur ecclā. prelatū
 cui potest dici. eo qz pōt pdesse
 non obesse. vñ non ē publica
 cō criminis. **I**te de thō. vbi p̄s

Aliter autē esse procedendum quā
 correctō eēt p̄tātua. p̄lati vide
 lic; ut ibidē dicit. ¶ Quo ad
 tertium principale q̄s corripere
 teneatur. R̄ndetur s̄m thō.
 Fraīna correpcō p̄tin; ad quē
 lib; aduultum regularit̄. qui ca
 ritatē h̄. siue sit p̄lat9 siue sub
 dit9. p̄t q̄d d̄r. xxviii. q. iij. Tā
 sacerdos. q̄ reliqui oēs fideles
 sumam debēt h̄re curam de h̄is
 qui peunt. q̄ten? eorum redar
 gucōe. aut corrigātur a p̄c̄is.
 aut si incorrigibiles appareāt
 ab eccl̄a sepentur. p̄mo sic iſe
 rior d; corripere prelatū suum.
 aut aliū sup̄iorem. q̄ est op?
 misericordie. q̄d maxime prela
 to debetur. Dñ eccl̄. xvij. Vni
 cuiq; mandauit de? de p̄mo
 suo. Tñ cum modestia d; fieri
 ad p̄latos. s̄m illud. i. thi. iij.
 Seniore ne increpaueris. sed
 obsecra ut p̄re. Dc̄m ē aut no
 tant q̄ correpcō p̄tin; regulari
 ter ad quēlib; q̄ i casu nō p̄ti
 net ad q̄sdā. Vñ gōra super
 math. xviii. Qd̄ i quib; casib;
 q̄s absoluitur a p̄cepto frater
 ne correctōis. Prim9 cū nō ē
 aliq̄ sp̄s correctōis. Vnde Jer.
 frustra m̄ti. a n̄l aliud q̄ odiū
 q̄rere. extreme demēte ē. Et p̄
 uer. ix. Noli corrigē deisorē ne
 odit te. Secūd9 cū t̄ietur de fe
 ct9 p̄bacōis. a criminalit̄ agi
 tur. vbi sc; obligat̄ actor ad

talionē si p̄bacōe defecit. vel
 deficiat. Tert9 cū p̄lato tāq̄
 iudici notum ē factum. q̄ ille
 notori9 vel ouict9 ē. Quart9
 cū meliori opi. vel ad minus eq̄
 bono vacat. sic mōchi q̄ non
 obligātur in dispendiū anima
 rum suarum ext̄i monasteriū
 vagari. Quintus cum multitu
 do. vel potestas est i culpa. vbi
 correpcō plus nocet; ecclesie
 q̄ prodesset. Vnde uerus. Nō
 sp̄s. non testis plebs. p̄sul
 scit. monachus sum.

¶ Capi. xiiij. de scandalo.

Sexpedita materia cor
 rectionis fraterne. qua
 quis intendit alium
 emēdare. et in anima uiuificā.
 Tractandum est de scandalo
 quod directe contrariatur cor
 reptioni fraterne. quia per sca
 dalū quis wre vel interpreta
 tue intendit alium in morali
 vita corrūpere. de quo scanda
 lo tria sunt principaliter dice
 da. Primo quid sit. q̄ntum. et
 q̄tuplex. Secundo quā sit pec
 catū mōde. uiale. uel nullū. Ter
 cō q̄ sint p̄t̄ scādalu vitāda. uel
 fatiēda. ¶ Q̄ntum ad p̄mum
 nōndū s̄m thō. 2. 2. q. xliij. Et i
 .iiij. di. xxxviii. Qd̄ scādalu s̄m
 Jero. sup math. xv. ē dem. uel
 sc̄m. l. obmissum min9 r̄ctm. p̄
 tes occasioē; ruine. d; prio di
 ctū non cogitātū. q̄ cogitacō

nō opponitur alicui ut offen-
diculū. Dicitur scđo dictū vel
factū obmissum. qđ istis mo-
dis pōt p̄xim? ruīnā patia no-
bis. Dicitur terco. m̄n? rctm̄.
nō qđ ab aliq̄ supatur i recti-
tudie. s; qđ h; aliquē rectitu-
dis defectū. vel qđ ē fm̄ se malū.
sicut peccā. vel qđ h; sp̄m̄ mali-
lic; de se non sit malū. p̄bet ta-
men occasiōe; ruīne. ut p; de i-
climāte se p̄dolo non puerla i-
tencōe. vñ ap̄lus. ij. thessa. v.
Ab oī sp̄e mala abstinete vōs
Dicitur quarto. p̄bens occasi-
onē ruīne. nihil ei pōt esse ho-
mini sufficiens cāpccā. qđ est
sp̄alis ruīna. nisi pp̄ria volun-
tas. idō dicta vel facta alteri?
p̄nt esse cā imp̄fecta a occasio
peccandi. v̄catur aut scādalu
grece. latie offensio. impulsio.
vel ruīna. qđ sicut oīgit qđ ali-
quis obex pōitur alicui in via
corpali. cui impigēs dispōitur
ad ruīnam. a talis obex d; scā-
dalū. Sic filiter in p̄cessu vie
sp̄ualis oīngit aliquē dispōni
ad ruīnā sp̄ualem. p̄ dictū. vel
factū. vel obmissum alteri? in
q̄tum sc; aliquis sua amōicō-
ne. vel inductiōe. aut exemplo
aliū trahit ad peccand. a hoc
p̄pe d; scādalu. ¶ Est aut scā-
dalū valde detestabile pecca-
tum. ut oīdit x̄ps q̄ntuplicia-
ter Math. xvij. vbi dicit Qui

scandalisauit vñū. ergo plus
peccat qui multos De pusillis
istis. id ē i firmis Jero. ibi dicit.
qđ recte d; pusill? qđ qui ma-
gnus est. id est robustus i fide
a caritate mouei non pōt. p̄u-
o. xij. Non tristabit iustū quic-
quid ei acciderit. qui in me cre-
dūt. qđ magis fidelium scādalu
ē cauendū. Ecce iam peccatum
scandali positū ē. Tūc seq̄tur
p̄mo pena. Expedit ei. id ē m̄-
n? malū ei foret: ut suspēdatur
mola afinaria in collo eius. a
demergatur in p̄fundū maris
Et fm̄ Jero. loquitur fm̄ ritū
palestine. vbi p̄ maiorib; cri-
minib; ligato saxo ad collum
solebat hō in mare p̄ici. Mola
afinaia id est quicūq; grauis
lapis. ut ē afinus. vel qui one-
rat afinum. a d; mola quā vl-
uūt afini vel equi cū rota i mo-
lendinis. Secūdo alia pena in-
niūtur. v̄ mundo a scandalis
Nā tot aiaz mors p̄curatur.
quot scādala fiunt. ut exp̄it
Bern. illd̄ p̄ sai. xxxviiij. In pa-
ce amaritudo mea amaissima
Amara in nece martirū p̄ tyrā-
nos. amaro in p̄secutiōe here-
ticor. s; amarissima in scādali-
satis falsis xp̄ianis. Terco po-
nit sp̄uale malū peccati mōelis
ibi. v̄ hōim p̄ quē scādalu v̄-
nit. Quarto oīdit malū scan-
dali i multiplici pena a sp̄alitē

ignis eterni. vñ sequitur. melius est tibi rē. q̄ mitti in ignē eternū. Quāto alia pena additur de verme. math. ix. Vbi de matena isti? scandali dicit. vbi sc̄z in gehēna vermis conscientie sc̄z eorū non morietur. S; potuiss̄ q̄s a xp̄o quesisse. Si ita malū est alios scādalisare: cur p̄mittis scandala euenire. Ideo r̄ndit xp̄s. necesse ē. id est exp̄diens ad aliorū p̄bationē. vel necesse si mundus vult male vivere. **S**ecundo potuisset quis iterū quesisse. Si ē necesse: ergo scādalisantes nō sūt puniēdi. R̄n. q̄ p̄mo. q̄ vbi hominū illi p̄ quē scandalū vmit. Et illa oīa dicta sūt. de scandalo actiuo. seu dato. q̄ illud est aliqñ speciale peccm. Est autē duplex scandalum. vnum actiuū seu datum. q̄ diffinitū est. et isto dicitur quis scādalisare. Aliud est scandalū passiuū seu acceptum. i. eo quā ex dicto. vel alteri facto ruit. et illud non est speciale peccatū. sed generale. et ip̄o dicitur quis scādalisari. Item nōndum q̄ dictum. vel factum alicui? potest alteri eē occasio peccandi dupliciter. Vno mō per se. Alio mō p̄ acc̄ns. Per se. quando quis intendit suo malo exēplo. verbo. vel facto aliū ad peccm inducē. vel etiā si ip̄se hoc non intendit: ip̄m factū

ē tale. q̄ de sui natura r̄cōe; habet ut sit iductiuū ad peccād. utpote cum aliq̄s publice facit peccm. vel aliquid q̄d habet similitudinē peccā. Et tūc ille qui hoc facit. p̄pe dat alteri occasioē; ruine. potissime qñ hoc intēdit. et vocatur scādalu actiuū. Per accidens vero. verbo. vel factū vnius est alteri eā peccādi. quādo preter intēcōnē opantis. et preter cōdicōnem opis aliq̄s malus male dispositus inducit ad peccādū. puta cū q̄s inuidus bonis aliorū. Et tūc ille q̄ facit talem actū rectū. nō dat alteri occasioē; peccandi. s; alius sumit. Et idō hoc ē scādalu passiuum sine actiuo. q̄ iste q̄ recte agit non dat occasioē; ruine quā alī patitur. Et de passiuo scādalo loq̄tur xp̄s vbi p̄ius math. Si oculus tuus scādalisat te. si manus. si pes rē. Cotigit ergo qñq; q̄ siml sit scādalu actiuum in vno. et passiuū in altero. puta cū ad iductōe; vni; alī peccat. R̄nq; ē actiuū sine passiuo. puta cū q̄s inducit aliū vbo vel facto ad peccād. et iste nō ofēdit. R̄nq; vero ē passiuū s; actiuo ut p̄ dē mē de dicto vel facto p̄ acc̄ns in malicioso. **¶** Quintū ad secundū p̄ncipale: b qñ scādalu sit peccm vni; male. et qñ mōre. et q̄t mōis fiat peccm ē hęc cōclusio s; m̄ th̄. et alios

q̄ scādalu actiuū seu p se nūq̄
 ē sine culpa scandalisantis. Et
 scādalum passiuū nūq̄ ē sine
 culpa scandalisati. Actiuū tñ
 bene est sine culpa scādalisati.
 ⁊ passiuū sine culpa scandali-
 santis. **Prima ps p3.** qz omne
 scandalū actiuū. vel ē p̄c̄m.
 vel habet sp̄m p̄c̄i. **Si ē pec-**
catū: p3; p̄positū. **Si v̄ro nō**
fit de se peccatū h̄ h̄at sp̄z pec-
 cati. ut comedere ydolattu co-
 ram infirmis: d; dimitti ex cai-
 tate ad tollēdum lesionē pri-
 mi. **Et qui nō dimittit: cōn̄ cai-**
tate agit. sicut dicit apls **Rō.**
xiii. **Si p̄pter cibū frater tu?**
tristatur: iā non s̄m caritate
ambulas **Itē p3; math. vbi. s.**
Alie tres ptes patēt ex ultimo
nōbili p̄tacto p̄cedēti articulo
e **An autē scandalū sit sp̄ale**
p̄c̄m vel generale. **R̄nd; t̄ho.**
 qz scādalu actiuū p se qñ vic;
 p̄cedit ex intēcone agentis. ut
 cū aliquis suo dicto. vel facto
 intēdit aliū trahere ad p̄ca-
 tum: tunc ē sp̄ale peccatū. **Tū**
 qz ibi ex intēcone sp̄tial' finis
 lozitur racōez sp̄tial' p̄c̄i. eo
 qz finis dat sp̄z in moralibus
Tū etiā qz sp̄tiali virtuti op-
ponitur. vic; caritati prout im-
 pat correctionē fraternā. qz
 scandalisās intēdit aliū corrū-
 pe. vbi fraternaliter corrigēs
 intēdit aliū emēdare. **Scan-**

dalum v̄ro actiuū qd̄ fit p̄ter
 intēcōem agentis. puta cū ali-
 q̄s suo facto. vel verbo inordi-
 ato non intēdit alie dare occa-
 sionem ruine. h̄ solū satisfice-
 re sue voluntati. ⁊ sic nō ē spe-
 tiale peccatū. Quia qd̄ est per
 accēs. nō ostendit sp̄m. h̄ est
 tūc circūstātia aggrauās. scz
 qz in publico fit. **Scādalum**
aut passiuū non p̄t eē sp̄tia-
le peccatū. qz ex dicto. vel f̄cō
 alterius cōtingit aliquē ruere
 s̄m qd̄cumqz genus peccati.
¶ S; qñ scādalu ē p̄c̄m mōz f
le vel v̄niale: s̄. t̄ho. **Scāda-**
lu actiuū p se fit mōzle pecca-
tū **p̄rio qñ q̄s intēdit aliū in-**
ducere ad peccandū mōzliter.
Secūdo qñ q̄s intēdit inducere
aliū ad peccādū v̄nialiter
p̄ actū p̄c̄i mōzlis. **Tercō au-**
tem est v̄niale qñ q̄s intēdit
aliū inducere ad peccādū v̄-
aliter per actum p̄c̄i v̄nialis
Scandalum v̄ro actiuū per
accēs. qñ scz q̄s non intēdit
aliū trahere ad p̄c̄m. p̄mo est
mōzle p̄c̄m qñ aliq̄s actum
p̄c̄i mōzlis omittit. sc̄do quā-
 do quis suo actu cōtemnit sa-
 lutē p̄xi. ut cū p̄ ea cōseruā-
 da non pretermittat aliq̄s fa-
 cere qd̄ sibi libueit. v̄nde etiā;
 in scripto dicit t̄ho. qz qñ quis
 omittit actū i quo nō intēdit
 p̄xi nocumētum. qui act⁹

alias est veniale vel indifferens. hñs tñ similitudinē peccāi mōel. tunc scādalum actiuū eēt peccatū mōle. ex aliquib; circumstantiis occurrentib; ex quib; estimari pbabiliter posset q; i firmi aspiciētes peccarent mortaliter. veniale aut potest eē dupliciter. Primo qñ q; actū cōmittit peccati venialis. Secundo quādo q; actū omittit. q; nō est b; m se peccm. s; hab; aliqua spēm mali cum aliqua leui indi-
 g scēcōe. ¶ Quādo aut passiuū scandalum sit mortale vel veniale. Notand; q; cū scādaluū impōrt; impactōe; quādā p; quā aliquis disponitur ad ruina; ideo scādaluū passiuū qñq; est peccm veniale. quādo h; impactōne tñm puta cum aliq; ex i ordinato dicto vel facto alteri; us cōmouetur motu venialis peccāi. Qñq; vzo est mōle quā si cū impactōne habēs ruina; puta cū aliquis ex inordinato dōo vel facto alteri; procedit vsq; ad peccatum mortale h; de thō. ¶ Quo ad tertiuū pñcipale que bona sint dimittēda vel non dimittēda ppter scandalum vic; passiuum. id est ne ali; scādalisetur. Rōndū prio q; triplita sūt bō. Primo que dā spūalia que sunt de necessitate salutis. Secūdo qdā spūalia q; non sunt de necessitate

salutis. Tercō qdā tpalia. Secūdo nōndū q; tria sūt gñā hōi nū i qb; scādaluū occiri pōt. Primo qdā ex malicia. ppa scādalisatur. puta cū aliqui volunt impediē bona spūalia prio vel secūdo mō dca. Et illō d; scandalum phariseoz. Ali; scādalisatur interdum ex ignorācia. puta q; ignorāt opa quedā eē licita. q; tam sūt licita. Et tercō ali; ex infirmitate scādalisatur nō ut pmi ex malicia ppa. a taliū vic; secūdo a tēio mō d; scādaluū pusilloz. ¶ Qñ ergo qri-
 tur q; bō sint dimittēda ne q; scādalisetur sñ. s; m thō. pñā bō q; vic; sunt de necessitate salutis. puta que non possunt p; termitti sine peccō mōeli. talia nullus deb; dimittere ne aliis scādalisetur etiā quicūq; ha cō est. q; q; lib; tenet se diligere prius a pl; q; alter; ergo ea q; sunt de nccitate salutis nō debēt dimitti ppter scandalū alteri; vitādū. vnde pt; q; quando ofilioz obfuacō. a implecō opoz mie tpalium. vel spirituum est de nccitate salutis. tūc talia non sunt ppter scādaluū alicui; dimittēda. ut pt; i hñs q; aliq; ofilia wuert. a i hñs q; b; immin; ex debito defectib; alioz s; buenire temporalib; ut pascedo esuriētē. vel spūalib; ut docedo ignorātē. siue hmoi

hant debita ppter inuictū offi-
tium, ut p; in platis. siue ppter
necessitatē indigētis. qz de ta-
libus eadē racō est sic de neces-
sarijs oim. nō solū autē pctm
mōrle vnq; est fatiendū ppter
vitādum scandalū cuiuscūqz.
sed etiā nec veniale peccatum
est vnq; omitteredum ut vitet
scandalum alterius. licet ali-
quis actus q̄ alias esset pctm
veniale, ut verbū otiosū, aut si-
mle hei poss; nullū pctm ppter
utilitatē alteri? dicit etiā bñs
Jero. qz dimittendū est scāda-
lum ōne qd̄ pōt p̄termitti. sal-
ua triplici vitate. sc; vite. iusti-
tie, a doctrīe. Que declarans
scūs thō. in. iij. vbi sup. sic. d.
nullo modo aliquis peccat d;
ut pctm alteri? vitet. quicūqz
aut veritatē relinquit peccat.
Veritas ei de qua loquimur
consistit i hoc. qz homo in dictis
a factis suis rectitudinē dīne.
siue dīne legis regule se cōfor-
met. Cui quidem hō cōforma-
ri d; a in hīs q̄ ad cognitiōez
ptinent. ⁊ hoc ptinet ad veri-
tatē doctrīe. Et in hīs q̄ ad
actionē spectāt. siue ea debeat
aliquis p seipfū agere. qd̄ ptinet
ad veritatē vite. siue ea de-
beat ab alijs obseruāda pml-
gare. qd̄ ptinet ad veritatē iu-
sticie. que consistit in rectitudi-
ne iudicij. nō tñ quicūqz pre-

termittit aliquid i quō se diuī-
ne legi cōformare pōt. verita-
tē dimittit. qz illo remoto: veri-
tas adhuc remanere pōt. S;
tunc dicitur aliquis veritatez
dimittere. qñ obmittit. vel fac-
aliquid. quo obmisso. vel scō:
veritas nō manet. qd̄ sine pec-
cato esse non pōt. Et ideo veri-
tas nullo mō ppter scandalū
passiuū alteri? dimittēda est.
hē tñ. vñ Ray. dicit. Doctoz
vel p̄dicatoz nō d; falsū doce-
re pro aliquo scandalo. tace-
re tñ pōt a d; si oēs obstinati
sunt. Ita qz de teiores efficiant
Vñ extrali. v. vtilius scanda-
lum nasci p̄mittitur. qz veritas
relinquatur. Veritas sc; do-
ctrīe. vite. ⁊ iusticie. Secūdo
vero modo bona spūalia que
nō sūt de necessitate salutis. ut
sūt ofilia. vñ p̄mo dico qz ista
non sūt dimittēda. nec ad-
temp. nec semp. ppter eos q̄
scandalifantur ex malitia. di-
coscō qz vbi piculū nō immi-
net: bene sūt differēda. vñ oc-
cultanda ppter eos qui inde
scandalifarentur p̄babiliter
non ex malitia. sed ex ignora-
tia. vel infirmitate. Tā diu au-
tē ppter tales. opa q̄ nō sūt de
necessitate salutis vbi piculū
nō imminet. sūt occultāda vñ
differēda. quousqz debite red-
dita racōne instruat̄ur alij qz

non debet ex talibus scandalis
 r. s. p. c. i. edificari. Et si p. t. red
 ditam ratione; h. m. o. i. scandalum
 daret. Jam videtur scandalum
 esse ex malicia non ex ignorantia
 vel infirmitate. Vn. in scripto
 dicit th. q. p. t. tale scandalum
 passiuum consilia sunt ad tempus
 intermittenda. vel occulte agen
 da. non aut. o. i. n. o. dimittenda.
 q. homo plus sibi q. p. x. i. m. i. s. i.
 sp. u. a. l. i. b. u. s. p. u. i. d. e. r. e. d. e. b. i. t.
 Et ig. n. o. r. a. n. t. i. a. s. i. d. i. u. d. u. r. e. t. i. n. m. a. l. i. c. i. a.
 p. o. b. s. t. i. n. a. c. i. o. e. m. o. p. u. t. a. t. u. r. T. a. m. e. n. a. t. t. e. n. d. a. e. s. t. q. u. a. n. t. a. s. s. c. a. d. a. l. i. a. b. o. m. i. q. d. c. o. n. t. i. n. g. i. t. e. x. o. s. i. l. i. o. s. e. r. u. a. t. o. r. i. s. i. n. h. o. c. a. l. i. q. u. a. n. d. o. c. o. n. s. i. l. i. a. s. u. n. t. i. n. t. e. r. m. i. t. t. e. n. d. a. p. p. t. e. r. s. c. a. d. a. l. u. m. p. u. s. i. l. l. o. r. u. m. v. e. l. s. c. a. n. d. a. l. u. m. o. t. e. n. e. n. d. u. m. p. p. t. e. r. o. s. i. l. i. a. h. e. c. t. h. x. **S**ed quid de opibus
 alijs a consilijs seu superogacio
 nis opibus que vocantur indif
 ferentia ex genere. ut comedere
 carnes. bibere vinum. tep. alia mo
 licito acquirere. acq. sita custo
 dire. debita repetere. a. sic de alijs.
 nunq. d. sunt p. p. t. e. r. s. c. a. n. d. a. l. u. m. d. i. m. i. t. t. e. n. d. a. S. u. n. t. e. n. i. m. t. r. i. p. l. i. c. i. a. o. p. a. q. u. e. d. a. n. e. c. e. s. s. a. u. a. a. d. s. a. l. u. t. e. A. l. i. a. s. u. p. e. r. o. g. a. c. i. o. n. i. s. a. c. o. n. s. i. l. i. j. A. l. i. a. v. r. o. i. n. d. r. a. e. x. g. e. n. e. r. e. h. x. **R**ych. m. i. i. j. d. i. x. x. v. i. i. j. O. p. e. r. a. i. n. d. i. f. f. e. r. e. n. t. i. a. e. x. g. e. n. e. r. e. q. u. o. r. u. m. o. b. m. i. s. s. i. o. n. u. l. l. i. a. l. i. j. p. r. i. u. d. i. c. a. t. n. o. n. o. p. a. n. t. i. r. e. t. i. a. m. i. n. t. p. a. l. i. b. u. s. t. m. o. b. m. i. t. t. e. n. d. a. s. u. n. t. a. d. v. i. t. a. n. d. u. m.

scandalum proximi proueniens ex
 infirmitate vel ignorantia. q. n.
 pbabiliter appar. q. n. tale op.
 obmittatur: proximus scandalu
 sabit. Et si pbabile e. q. scada
 lificetur mortaliter: tunc obmissio
 illius op. est in p. cepto. Si au
 te pbabile est q. non scandalife
 tur nisi vialiter: tunc obmissio
 illius op. est in consilio. post q.
 tamen proximo est onsum q. ex
 tali ope scandalisari non debet.
 r. debito mo. suafu ut non scan
 dalificetur. sic no. tetur obmitte
 re illud op. p. p. t. e. r. p. x. i. m. i. s. c. a. d. a. l. u. m. v. i. t. a. n. d. u. m. Quia scandalu. p. t. ta
 lia ortu. h. o. r. t. a. m. t. a. p. u. e. i. e. n. s. p.
 p. r. i. e. e. e. t. e. x. m. a. l. i. c. i. a. V. n. d. e. p. p. t. e. r.
 illud non est dimittendum. h. e. c.
Rych. Et dic. durad. i. i. i. j. d. i. s.
 . x. x. v. i. i. j. q. s. u. n. t. i. n. d. i. f. f. e. r. e. n. t. i. a. s. i. c. c. o. m. e. d. e. r. e. c. a. r. n. e. s. v. e. l. a. b. s. t. i. n. e. r. e.
 ab eisde. o. i. a. d. i. m. i. t. t. e. n. d. a. s. u. n. t. q. d. i. u. d. u. a. t. s. c. a. n. d. a. l. u. m. p. u. s. i. l. l. o. r. u. m. h. e. c. i. l. l. e. E. t. p. r. o. b. a. t. p. A. u. g. 9. i. n. s. m. o. n. e. d. n. i. i. m. o. t. e. d. a. n. d. u. m. e. r. e. u. t. p. o. s. t. e. a. p. a. t. e. b. i. t. E. t. d. i. c. n. o. n. t. e. r. q. d. i. u. d. u. a. t. s. c. a. n. d. a. l. u. m. p. u. s. i. l. l. o. r. u. m. p. r. o. p. t. e. o. s. q. u. i. i. n. f. o. r. m. a. t. i. i. n. s. c. a. n. d. a. l. u. m. p. h. a. r. i. s. e. o. r. u. m. i. n. c. i. d. u. n. t. e. x. m. a. l. i. c. i. a. u. t. i. n. v. o. l. e. n. t. i. b. u. s. i. m. p. e. d. i. r. e. b. o. n. a. s. e. p. e. a. p. p. a. r. e. t. I. t. e. m. u. t. s. t. a. t. i. m. d. i. c. e. t. u. r. s. i. n. t. h. o. m. a. m. r. o. m. n. e. s. c. o. m. u. n. i. t. e. r. T. e. m. p. o. r. a. l. i. a. n. o. n. s. u. n. t. d. i. m. i. t. t. e. n. d. a. p. p. t. e. r. s. c. a. d. a. l. u. m. o. r. t. u. m. e. x. m. a. l. i. c. i. a. e. r. g. o. m. i. s. t. o. m. i. n. a. b. s. t. i. n. e. n. t. e.

et hmoi quedā pl⁹ huiētia viz
 l¹ tuti q̄ tpalia. **E**t dicit. wilh.
 frater rap. q̄ non dicit q̄s esse fa
 cilis ad credēdū. q̄ alij scāda
 lisentur de bono ope qd̄ facit.
 nec dicit q̄s facile p̄p̄t metu scan
 dali cessare a bono ope. Quia
 dicit p̄sumere de alijs potius q̄
 sint boni. q̄ q̄ mali sint. Sem
 per enim iudicādū est i indiffe
 rentib⁹ in p̄te meliorē. Tamē
 durate oſcia q̄ alij scandalifē
 tur. dicit dimittere. v^l op⁹ occul
 tare. racō p̄mi dicti vic³. q̄ p
 pter scandalū ortum ex mali
 cia nō debeat q̄s dimittere ope
 ra bona cō filij. Quia si p̄p̄t ma
 litia taliū bona deberent semp
 obmitti. mali bona frequēter
 impediret. et occasio daretur
 mal⁹ malignādi. vñ hoc scāda
 lum est phariseor. qd̄ etiā cri
 st⁹ docuit non curare. Vñ p̄t⁹
 q̄ xps Math. xv. p̄ntib⁹ scri
 bis et phariseis p̄dicast⁹ xpo
 discipuli dixerūt. Scis q̄ pha
 risei audito hoc verbo. scanda
 lisati sūt. At ille respōdens ait.
 omnis plāta cō quā nō plan
 tavit pater me⁹ celestis eradi
 cabitur. **S**imite illos. ceci sūt.
 et duces cecor. Cecus autē si ce
 co ac. **R**acō scdi. vic³ q̄ vbi pi
 culū nō imminet. opa supero
 gacōis sūt differēda v^l occul
 tāda. p̄pter scandalū p̄ueniens
 ex ignorantia l¹ infirmitate quo

vsq³ tales informētur. et aliq̄
 modo cōfortentur. **R**acō inq̄
 est ista. q̄ ex occultacōe op⁹
 superogacōis. v^l ex dilacōe
 et p̄ximū malū vitatur. q̄ info
 mabitur. et p̄ximū bonum non
 minuitur. vñ dicit. ryc^h. super
 iij. di. xxxviii. **Q**d tūc q̄s mei
 to p̄prio non p̄iudicat. q̄ sic
 op⁹ superogacōis int̄mittere
 meretur eq̄le premiū. p̄mo de
 bito op⁹ superogacōis qd̄
 obmittit v^l mai⁹. **V**nde talis
 obmissio nō minuit de perfecti
 one caritatis. s̄ magis ad eius
 augmētū disponit. **V**ñ xpus
 hoc scādalū p̄uillor Math.
 xviii. vitare iub³ ut patuit su
 pra. **E**t math. xvii. ne scādali
 sar³ didragma petentes: illud
 p̄soluit. **E**t idem supra patuit
 de ap̄lo hō. xiii. **E**x predictis
 p̄t⁹ q̄ frequēter amici qui scan
 dalisantur. de ingressu alicui⁹
 i religionē. scādalu h̄nt pha
 riseor. propter qd̄ Jero. i. epi
 stola ad helyodor dicit. lic³ in
 limine iaceat p̄. ficcis oculis
 ad vexillū crucis euola. solum
 gen⁹ pietatis ē i hac re eē cru
 delē. **T**ercō mō bō tpalia m
 quādo sint dimittēda ne alijs
 scādalisentur. distinguēdum ē
Et lā bona tpalia s̄m thō. aut
 non sunt nra. s̄ nob̄ p̄re alijs
 cōmissa ad oseruādū et dispo
 nendū p̄ cōitate. sicut bona

ecclie committuntur platis. a reo-
ribz reipublice committuntur bo-
na coia reipublice. talia nosunt
ppr scandalu dimittenda Quia
taliu cōseruacō sicut a depōsi-
toz imminet hīs quibz sunt
omissa. ex necessitate pcepti tu-
enda Et ideo nō sunt ppr scan-
dalū dimittēda. sic nec alia bo-
na prima que sunt de ncitate
salutis Vñ btis tho. cātuariē.
reperit res ecclie cū scandalo
regis Aut bona tpalia sūt nra
quoz nos sum? dñi. Tunc ite-
rū distinguēdum est Quia cū
ea dare nō volumus. xl apud
aliū de tenta rptēmus Aut scā-
dalum oritur ex malicia alicui-
us alienū volentis vsurpare
vel detinere. qd est scādalum
phariseoz. Et illud scandalū
nō est curādum. et bona tempo-
ralia tūc sunt repxēda Tū qz
nocerz bono coi. daretur enim
illis occasio rapiēdi aliēa Tū
etiā: qz nocerz rapiētibus. inu-
sta rapiēdo. vel retinēdo alicui-
num: peccazēt. Vñ dicit gre. i
mora. loquēs de raptoibus ali-
enoz. Quedam suata equita-
te pbienda sunt. nō sola cura
ne nostra subtrahātur. s; ne ra-
piētes nō sua semetipōs pdāt
Aut scādalu oritur ex ignorā-
cia vel infirmitate alioz. qd dicit
scādalu pusilloz. Tūc ppter
illud dimittēda sunt tēporalia

ad temp? quousq; sedet scā-
dalum p animo micoem. xl per
aliquem aliū modū Vnde bea-
tus Aug? in s̄mone domini i
monte. dandū est qd nec tibi
nec altei noceat. qntum ab ho-
mine credi potest. et cum nega-
ueris qd pttit. indicanda est ei
iusticia. et meli? ei aliquid da-
bis cū pttentē iniuste correxerit
Si aut post suffitētes amoi-
cōnē. et suffitētem instructōez
scandalū non sedāctur: pfecti-
onis est sua dimittere. s; nō ē
ncitatis. Vñ Math. v. Si
quis vult tecum in iudicio con-
tendere. et tunicam tuam tolle-
re: dimitte ei. et pallium. et loq-
tur de ofilio. Et si sit pceptum.
intelligēdū est ut dicit Aug?
s̄m prepacōem animi. s; ut hō
patus sit talia facere si hoc ipe-
diat pmo cōem fidei. et bonoz
morum. ¶ Sed dubiū ē quo-
modo p̄dicatoz p̄dicando. vel
princeps. xl platus et eis simi-
les se dēt habere circa malos
et scandalifatores bonozum. p̄-
fertim qñ multitudo ē in causa
s; qz mali aliquādo tolerandi
sunt. aliquando puniēdi Vñ
vl. li. vi. tracta. in. q̄stioe. viij.
assignat quatuor causas disti-
mularcōis circa peccata. in quo-
rum propter quas nō potest
vel non expedit qz amia euelli.
¶ Una est cum mali sūt occulti

nec pnt discerni a bonis. **A**lia causa est. si multitudo tanta est in causa. q non possit extirpari sine scismate eccie In quo etiam boni inuolueretur. et sic eradicaretur etiam a triticu. vñ aug. nos ad doctrinā sacrā pertinere arbitram. ut et canes in ecclesia ppter pacē eccie tollerem. xl si vnus solus est. xl pauci. h hoc non pot fieri sine scandalo bonoz. eo q eos latet crimen nocentis. **S**icut dñs nocentem Judā vsq ad dignū exitum tolerauit. **Q**ñ tñ multitudo est in culpa: pnt aliqui magis rei ex eis pūri ad terrore multitudis. vl turba iniquorum cū facultas ē in populis p mendicū sermonē. generali oburgacōe feriēda est ut dicit. **o** Aug. cōn pmeianū. **T**ercia causa est. qñ pbabiliter psumitur de eoz correctōe. eo q peccat ex infirmitate. xl ignorantia: nō obstitata malitia. **S**i ei tales extirparētur. sepe eradicaretur triticu. id est iphi q postmodū oūsi fuerūt triticum factū. **S**ic pat; de paulo. **V**ñ btis dñico spū. p lxxi. cō. inter hreticos igm tradendos vnū fecit reseruari q post multos ānos ouersus fuit. **Q**uarta causa si exercitādo bonos. profuit eccie a non obfuit. **T**uc ei tolerari pnt ne boni ocio tor-

peant in caritate a sic eradicet triticum. **V**nde ps. dñs ostendit mihi super inimicos meos ne occidas eos. ne quādo obliuiscātur populi mei. **Q**ñ fm Bern. ad lram hodie de iudis potest intelligi. vñ etiam Judicū. ij. nō delebo gētes quas dimisit iosue. ut i ipf expiar israhel: hxc de vlr. Ray. addit q si peccatū qd faciūt auctoritate defendūt. q non sit peccatum. tūc non d; cōn tales dormire seueitas discipline. **N**am tales etiam hretici possunt dici. de pe. di. vi. ca. i. in fine. **E**t fm eūd m idem videtur seruādū circa publicā delinquentē multitudinem. vl principē. p dīca cōne. quod dictum est de correctōe. xl ex cōica cōe faciēda. xl dissimulanda. **S**atis cōcordare videtur th. 2. 2. q. cviii. **D**e materia scādali tradit cancell. nou quatuor regulas de florib; regulaz moralū. **P**rima. nullus agens bene fm ōnes circūstācias dici d; dare scandalū alteri. q tūcunq; scādalisctur ali. **Q**uia scandalū est dictū. vl factū min; rectū p bēs altei occasionem ruine. **N**ā in via oino recta si quis cecidit: nō ex scādalo viē. h; ex pprio defectu pueniet. **S**cd a. sol; ille scandalisat actiue. qui aduertēs. aut adūtere debēs alios. p niorēs

esse ad peccandum ex modo suo agendi. qui sibi non est in precepto. nihilominus ipse operari non desistit. Secus in casibus hic exclusis. ubi malitia propria est scandalum gratis acceptum. Ubi preterea non est aduertentia nec esse de hoc de scandalo alterius. et ubi quis ad illud operandum teneatur. Tertia regula Ille scilicet ex malitia sua peccare a scandalum accipere non ex actu alterius qui informat sufficenter de vitate homini actus: nihilominus cadit in ruinam. ut si ex voto religionis emissio pentes post sufficientem de religionis perfectione informatioem se scandalisari querantur. scandalum est hoc non iam pusillorum sed phariseorum: acceptum sed non datum. Quarta regula. Quilibet ab omni actu cui non est astrictus alium tenetur desistere. qui aut timet aut timere debet. sicut videlicet in uoluntate diuersum scandalum pusillorum. quousque de illo compescendo diligentiam compleuerit. nisi forte pro communi utilitate. uel ueluti spiritu sancti doceat illud tunc agendum. ut Christus fecit in publicatione ueritatis sacramenti.

Capitulum. xiiij.

Deterea cum derisores seu irrisores magna mala faciunt in ecclesia occidentes conceptus spirituales honorum operum. de irrisoris uicibus tria

principaliter uidentur. Primo quale uitium sit. et quid sit irrisio. Secundo quod detestabile sit. Tercio Utrum risus sit licitus. **¶** Quatuor ad primum notandum a thomae. 2. 2. q. lxxij. a sequentibus quod iniuria et iniustitia sit uerbo per quicquid uicia. Sunt enim quintuplicia bona hominis quantum ad propositum sufficit. uicibus fama. honor. amicitia. gloria seu testimonium conscientie. a bona nature a fortune. Detractor famam recipere nititur. Contumeliosus seu conuicator honorem. Sufurro amicitiam inter aliquos uult tollere. derisor ad confusionem conatur proximi. et eripere uult gloriam bonorum anime. Maledicens uero penam imprecatur. et si peccatum alteri optat: tamen illud facit in penam primo. Et quatuor prima uicia eo ordine quo ponuntur se excedunt in malicia. Quia detractor est malus. peior contumeliam inferens. quem excedit sufurro. qui amicum recipere gessit. Et adhuc peior est irrisor. intellige semper. ceteris paribus. Sed etiam interdum pessimum sunt maledici. **¶** Quale autem peccatum sit derisio: et ab alijs distinctum. Notandum secundo secundum thomae. ubi prius. q. lxxv. quod peccata uerborum sunt precipue pensanda in intentionem proferentis

Et ideo s̄m d̄uerſa que quis i-
tēdit. cōn aliu loquēs. h̄mōi
pccā d̄iſtinguūt. Sicut ei
aliquis cōuitiādo intendit cō-
uitiati honozē deprimere. ⁊ de-
tr̄hendo diminuerē famā. ⁊ fu-
furrādo tollere amicitā. Ita
eciam irridendo aliquis inten-
dit. q̄ ille qui irridetur erube-
ſcat. Nā de ope virtuoso aliq̄
apud alios a reuerētā mere-
tur. ⁊ famam. ⁊ apud ſcipm
bone cōſciē glaz. ⁊ s̄m illd̄. ij.
Cor. i. gloia n̄ra h̄c ē. teſt̄imo-
nium cōſciētie noſtre. vñ ecō-
trario de actu turpi ⁊ vicioſo
apud alios quidē tollitur ho-
minis honoz ⁊ fama. ⁊ ad hoc
cōtumelioſus ⁊ detractor de
alio dicūt. Apd̄ ſcipm aut̄ per
turpia q̄ hic dicūtur aliquis
p̄dit cōſciētie gloriā p̄ quā d̄
cōfuſionem ⁊ erubeſcētiam. ⁊
ad hoc turpia d̄icitur derisor. ⁊
q̄ hic est finis d̄iſtinctus ab
alijs. Ido etiā pccm̄ irriſionis
d̄iſtinguit̄ ab alijs pccis. Se-
cuntas enī cōſciētie ⁊ quies il-
li? magnū est bonū. s̄m illud
Eccl. xv. Secura mēs. quāsi iu-
ge cōuiuū. Et ideo qui cōſciē-
tiam alicui? in quietat ofūdē-
do ſcipm: aliq̄d̄ ſp̄ale nocumē-
tū ei infert. ¶ Qñ v̄ro fit pec-
catum mōrle. s̄. ibid̄m sic. Ir-
riſio nō fit m̄h̄ de aliquo malo
vl̄ defectu. Malū aut̄ ſi fit ma-

gnū: non p̄ ludo accipitur ſed
ſerioſe. Vñ ſi m̄ ludū. vl̄ riſū
vrtatur. ex quo irriſionis vl̄
illuſionis nomē ſumitur. hoc
ē. q̄ accipitur ut puū. p̄t au-
tē accipi aliq̄d̄ malū ut puum
dupliciter. vno mō s̄m ſe. Alio
modo racōe p̄ſone. Cū aut̄ ali-
q̄s alteri? p̄ſone malū vl̄ de-
fectū i ludū vl̄ riſum p̄it. q̄d̄
s̄m ſe puū malum ē: veniale ē.
⁊ puū p̄ctm̄. s̄m genus ſuum
Cū autem accipitur q̄ſi par-
uum racōe p̄ſone. ſicut defectus
pueroꝝ ⁊ ſtultoꝝ paz p̄d̄ā-
re ſolemꝝ. Sic aliq̄e illudē
vl̄ irridere. est eū oīno p̄uipē-
dere. ⁊ eū t̄ā vilem eſtimare.
ut de eius malo nō ſit curādū.
ſed ſit quaſi p̄ ludo habendū
Et ſic deriſio ē pccatū mōrle.
⁊ graui? q̄ cōtumelia. que ſili-
ter eſt i manifeſto. Quia cōtu-
melioſus videtur p̄cipe malū
alteri? ſerioſe. Irriſor aut̄ illu-
dit. ⁊ ita videtur eē maior cō-
temptꝝ ⁊ de honozē. Et ſm̄
hoc illuſio eſt ḡue peccatum.
⁊ t̄nto graui? q̄ t̄o maior r̄ue-
rētia d̄etur p̄ſone q̄ illuditur
¶ Vñ grauiſſimum eſt irridere
re d̄eū. ⁊ ea q̄ d̄ei ſunt. s̄m illd̄.
p̄ſai. xxxvij. Cui exprobr̄ſti. ⁊
quē blaſp̄ixmaſti. ⁊ ſup̄ quē
exaltaſti v̄cē tuā: Et p̄t? ſub-
ditur. ad ſanctū iſrah̄l. d̄e d̄e
ſc̄dm̄ locū t̄net irriſio pentū

Vn puer. xxx. Oculum q̄ sub
lannat p̄rem. a despiciat ptum
matris sue. effodiāt eū corui de
tor: rētibus. a comedāt eum filij
aquile. Deinde iustoz derisio
grauis ē. qz honoz ē virtutis
p̄mum. Et contra hoc dī. Job
.xij. deridetur iusti simplicitas
Que q̄dē derisio valde nociua
est. qz p̄ hoc hoies a bone agē
do impediuntur. fm̄ illud greg.
qui in alioz actibz bona exori
ri aspiciūt: mox ea. manu p̄sti
fere exprobratiois euellūt. Et
q̄uis ludus nō impozt; aliqd
cōtrariū caritati respectu ei⁹ cū
quo luditur. inter amicos em̄
interdū luditur. p̄t tñ impoz
tare aliqd cōtrariū caritati re
spectu ei⁹ de quo luditur p̄pter
cōtemptū ut dictū est. hxc tho.
e **¶** Quo ad secūd p̄ncipale deri
sio ē valde detestabile vitū tri
plici de causa. P̄rio qz p̄ irriso
res dyabolus occidit. necat. a
suffocat puulos ecclē. cū bonū
mchoatum p̄t eos dimititur.
a interdū pl⁹ nocent q̄ hereti
ci. Vn̄ sunt sicut pharao. q̄ s̄b
mersiōe puuloz populū isra
hel delere voluit. Exo. i. Sūt si
cut herodes q̄ xp̄m puulū occi
dere voluit. et puulos postea
occidit innocentes. Math. ij.
Secdo irrisores malis aialibz
assimilant. a eis p̄iores sunt.
draco ei stetit Apoē. xij. añ mu

lierē q̄ eāt pitura. ut cū p̄pisset
deuozaret filiū eius. **S**irriso
res ptū m̄ris nō expectāt. vicz
ecclē fructū quē p̄posito bono
occeperūt ei⁹ fideles. Sūt vulpe
cule v̄meam d̄m demolientes
Can. ij. Capite nobis vulpecu
las puulas q̄ demolūt v̄meas
Sūt ec. bufones. q̄ nō p̄nt o
dore et flore bone vite sustine.
Tercō irrisoēs nocēt m̄lis. a
imp̄ij sūt i oēs. i d̄m. qz rursus
crucifigūt filiū dei. h̄bre. vi. Et
fm̄ ps. sup̄ dolore vulnez eius
addūt. dū aias p̄ q̄bus morte
sustinuit ei auferūt. Sūt deri
soēs imp̄ij in p̄mū. dū vuln⁹
eius spūale iam p̄ p̄niam sana
tum. itez renouāt a cōcidūt.
Job. xli. Cōcidit me vulnere
sup̄ vuln⁹. **S**unt imp̄ij in ma
trem eorū eccliam: tam in mili
tantem q̄ triūphantem. dum
defraudant eā gaudio qd̄ ha
bere debuit de cōuersione pe
catorum. magna reuera crude
litas necare iniuste filium quē
mat̄ p̄pria genuisset magnis
doloribus. **S**ic in proposito
magna ē crudelitas penitente
magnis fletibus ecclē con
uersum p̄uertē irrisombus.
Ram Jobā. xvi. **M**ulier cum
parit tristitiam habet. **S**unt
et imp̄ij in se. quia cū in mari
mūdi scz. naufragent p̄t eoz
p̄ccā: tñ p̄nie tabulam leciū a

post naufragiū otēnūt. vel vi
 lipēdunt. **¶** Vñ sacra scriptu
 ra cōtr̄ irridētes graues penas
 fulminatas cōmemorat. **Gl̄a**
 .i. Regum. xxv. nabal verba nū
 cior̄ dauid deridēs ait. **Quis**
 est fili? ysaī. hodie increuerūt
 hūi qui fugiūt dños suos. vñ
 post pauca misere mortu? est
 deo eū necāte. p̄us aut̄ dauid
 iuraueāt eū ⁊ domum suā totā
 interficere. **Sic. ij. re. vi. postq̄**
 q̄ dauid lulerat ante archaz
 dñi ⁊ saltaueāt: egressa est in
 occurfū dauid michol ei? vx
 or ⁊ deridendo ei ait. q̄ glorio
 sus fuit rex israhel hodie disco
 opiens se ante ancillas seruo
 rū suor̄. ⁊ nudatus ē q̄ si si nu
 detur vn? de scurris. **Igitur mi**
 chol filie saul non est natq̄ fili
 us vsq; ad diē mortis sue. **Et**
 .iij. re. ij. **Cū** descenderet hely
 seus p̄ viam. pueri p̄ui egressi
 sunt de ciuitate. ⁊ illudebāt ei
 dicētes. **Ascende calue. ascende**
 calue. egressiq; sunt duo vr̄si
 de saltu ⁊ lacerarūt ex eis. xliij.
 pueros luc. xvi. postq̄ xp̄us
 p̄dicauit nemo pōt duobus
 dñis seruire: nō potestis dō. serui
 re ⁊ mā mone. **Sequitur. audie**
 bant aut̄ hec oīa pharisei qui
 erāt auai ⁊ deridēbāt eū. **Et ait**
 illis ih̄sus. vs estis qui iusti
 ficatis vs corā hoīb? de? aut̄
 nouit corda vstra. vñ actu. ij.

discipulis deuotissime sp̄m̄sā
 ctū accipiētib? Alij eos irride
 bāt. d. qz multo pleni sūt. **Iđo**
 sp̄sancto ceci manētes carue
 runt. **¶** Quo ad tertiu est du
 g
 biū. vtrum ridere sit p̄ccm. **Re**
 fm alex. de hal. p̄te. ij. **Quidā**
 ē risus q̄ causatur ex iocūdita
 te sp̄uali. ⁊ iste non est p̄ccm.
 s̄ est meitorius v̄l effect? mei
 torie op̄lacentie. **Est enim fru**
 ctus sp̄s de quo ap̄ls ad gal.
 v. loquitur. vbi numerat etiā
 gaudiū. benignitatē. ⁊ alia. **Et**
 phil. iij. gaudete in dño semp̄.
 itez dico gaudete. de quo risu
 etiā d̄r de muliere forti p̄.
 xxxi. ridebit in die nouissimo.
 hic risus nō est cum cachino.
Vñ de bt̄is benedict?. terciū
 gr̄dum humilitatis p̄mit nō
 esse p̄mptū ad risū. **Sic etiā**
 modest? risus in eutrapelia me
 ritorie fieret. **Vñ alb. sup luc.**
 vi. v̄ vobis qui ridetis dic̄. bo
 nus homo nō cachimis. s̄ mo
 derate vix ridet. **Et Sc̄n. Sci**
 to qz verū gaudiū seuera res ē.
 fm illud **Ecc. xxi. Fatu? in risu**
 exaltat v̄cē suā. sapiens aut̄
 vix tacite ridebit. **Sc̄d? est q̄**
 causatur ex māfuetudie natu
 re. ⁊ est passiōis hūane p̄pri?
 effect?. ⁊ pōt fieri sine p̄ccō. ⁊
 merito. ut in d̄rmiētibus i pu
 eris. ⁊ in q̄busdā tam subito
 ut racō p̄uere neq̄at sicut alie

Sextum

Preceptum

quedā passiones. Tertius ē q̄
 proueit ex cordis lascīua. seu
 ex inordiata delectacōne. Et si
 tūc hō delectatur ī creaturā p̄t se
 tibi instituitur vltim⁹ finis ho
 minis. sic dictū fuit supra p̄ce
 pto p̄mo. ca. v. b. tūc ē mōrle
 pccm. **S**iliter si morose dele
 ctacōis cōsensū h̄z ī actu pccī
 mōrlis. ut dicit ī penultio p̄
 cepto. **S**icut si op̄lac; delibeate
 ī cogitacōib; . vrb̄ vel opib; .
 que alias sunt mortalia pccā.
 de isto risu dicit x̄ps luc. vi. **V**e
 vobis q̄ nūc ridetis. q̄ flebitis
Ve aut dicit pccm mōrle. **S**i
 aut ex surrep̄coe quis rideret.
 vel sine cōsensu ī mortale. h̄ tm̄
 ex quadā leuitate ai; v̄i ale fici
 poss; **S**ic; ara. gen. xviii. de p̄
 ori risu quī ē peccatū mortale
 super illo luce. vi. **V**e vobis q̄
 nunc ridetis. dicit̄ exposito res
 cōmunit. q̄ ridetis sc; p̄ ineptā
 leticiā ad pccm mortale decli
 nantē. fm̄ illud. p̄. ii. **Q**ui letā
 tur cū malefecerit. et exultat ī
 reb; pessimis. **O**rdine ergo cō
 traio faciam⁹. mō lugēdo ut cō
 solemur. **R**ā ī malis p̄. xiii.
 risus dolore miscebitur. et extre
 ma gaudij luct⁹ occupat. **S**i
 ī deuotis. **M**ath. v. beati q̄ fle
 tis. quoniā ridebitis. **E**t p̄. ait
Eutes ibāt et flebāt mittentes
 semina sua. vniētes aut vniēt
 eū exul. et. luc. xxiii. nōne sic

Capitulum

Primum

oportuit pati x̄pm. et ita intrare
 ī gloriā suam. **A**men

Sequitur. vi. p̄ceptū. Ca. p̄mū

Nunc de vi. p̄cepto
 occurrit dicend⁹. q̄
 dicit non mechabris
 Mechia aut p̄p̄ dicit
 adulteriū viri. **A**dulteriū v. a
 ro ē ois inordinatus ocubit⁹
 maris et feie. q̄ cōiugalit̄ thoz⁹
 violatur. **I**n hoc ergo sexto mā
 dato dñe vles phibere omnē
 inordinatū ocubitū nō dixit ge
 neralit̄. nō adulterab. h̄ sp̄alit̄.
 nō mechabris. **E**st ei p̄p̄rie me
 chia adulteriū viri. **S**ed de p̄
 fuit p̄t duo. **P**rimo ad signifi
 cādū q̄ adulteriū viri. a alē ei⁹
 illicitus ocubit⁹ ē p̄mo a p̄nci
 palit̄ phibit⁹ tāq̄ illd qd̄ de
 p̄ se ē maius pccm q̄ mulieris
 adulteriū vel fornicacō. vir ei
 fm̄ **A**ugg. de adulterinis cōi
 gijs est fortior ad resistendū
 cōcupiscētie. hab; ratiōem ma
 iorē. a mulier est sibi ad regē
 dū cōmissa. **I**deo peccat directe
 a p̄ se grau⁹ fornicacō q̄ mu
 lier. lic; vtrūq; sit mōrle. vic;
 viri. et feie fornicacō. **D**icit aut
 notāter directe a p̄ se. q̄ p̄ ac
 cidēs illicita mulieris fornicatio
 a maxie adulteriū fit q̄uior p̄
 ter ea q̄ nata sūt ex ea sc̄q̄ut p̄
 lis occasio. impedico cōceptus.